
OHJAUKSELLE KIINNI GREEN CARE -TOIMINTAAN

VEHKAKODIN KEHITYSVAMMAISTEN ASUKKAIDEN OHJAAJIEN
KOKEMUKSIA GREEN CARE –TOIMINNASTA JA KÄSITYKSIÄ
OHJAUSTILANTEEN ONNISTUMISESTA GREEN CARE -TOIMINNASSA

Elise Rissanen

Opinnäytetyö
14.4.2014

Ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala		
Koulutusohjelma Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen ylempi koulutusohjelma		
Työn tekijä(t) Elise Rissanen		
Työn nimi Ohjauksella kiinni green care –toimintaan. Vehkakodin kehitysvammaisten asukkaiden ohjaajien kokemuksia green care –toiminnasta ja käsityksiä ohjaustilanteen onnistumisesta green care –toiminnassa.		
Päiväys	14.4.2014	Sivumäärä / Liitteet 77 / 6 (14 sivua)
Ohjaaja(t) Sinikka Tuomikorpi		
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Kaavin palvelukoti Vehkakoti Ay		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tutkimukseni tarkoituksena on kuvailla Vehkakodin kehitysvammaisten asukkaiden ohjaajien kokemuksia green care –toiminnasta sekä käsityksiä ohjaustilanteen onnistumisesta green care –toiminnassa. Tutkimustehtävät ovat, millaisia kokemuksia Vehkakodin kehitysvammaisten asukkaiden ohjaajilla on green care –toiminnasta ja millä tavalla luodaan onnistunut ohjaustilanne green care –toimintaan. Tutkimukseni kohderyhmänä olivat Vehkakoti Ay:n kehitysvammaisten asukkaiden ohjaajat. Haastatteluihin osallistui yhdeksän ohjaajaa 11:stä ohjaajasta. Tutkimukseni tavoitteena on kehittää Vehkakodin green care –osaamista ja –toimintaa sekä löytää tapoja luoda onnistunut ohjaustilanne green care –toimintaan. Tutkimuksesta saatuja tietoja käytetään Vehkakodin toiminnan kehittämisessä.</p> <p>Tutkimukseni on laadullinen tapaustutkimus. Olen kerännyt tutkimuksen aineiston teemahaastattelujen avulla. Analyysimenetelmänä käytin teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä. Käsittelen tutkimukseni teoreettisissa lähtökohdissa kehitysvammaisuutta, ohjausta ja green carea erikseen sekä koottuna kehitysvammaisten ohjausta ja kehitysvammaisten ohjausta green care –toiminnoissa.</p> <p>Tutkimustuloksista nousi esille myönteisiä kokemuksia green care –toiminnasta. Ohjaajien positiiviset kokemukset kannustivat heitä edelleen järjestämään green care –toimintaa. Ohjaajien ajatukset green care –toiminnan takana olevasta teoriasta ovat kuitenkin ristiriitaisia, mikä heikentää green care –toiminnasta saatavaa hyötyä.</p> <p>Tutkimustulosten mukaan onnistuneen ohjaustilanteen luominen kehitysvammaisille henkilöille green care –toimintaan lähtee toimintaan osallistuvan henkilökohtaisesta tuntemisesta. Green care –toiminnan suunnittelu onnistuu parhaiten, kun osallistujan psyykkiset ja fyysiset voimavarat tunnetaan riittävän hyvin. Onnistuneen suunnittelun avulla toiminnan toteutus on varmempaa ja ohjaustilanne onnistuu.</p>		
Avainsanat Green care, kehitysvammaisuus, ohjaus.		

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Management and Development Education program for Healthcare professionals			
Author(s) Elise Rissanen			
Title of Thesis With the guidance of stick to green care activities. Vehkakoti`s mentally retarded residents of counselors' experiences green care activities and perceptions of guidance situation in the success of the green care activities.			
Date	14.4.2014	Pages / Appendices	77 / 6 (14 pages)
Supervisor(s) Sinikka Tuomikorpi			
Project/Partners Kaavin palvelukoti Vehkakoti Ay			
<p>Abstract</p> <p>The aim of my study is to describe Vehkakoti`s mentally retarded residents of counselors' experiences green care activities and perceptions of control situation, the success of the green care activities. The research tasks are as follows, what kind of experience Vehkakoti`s mentally retarded residents of counselors is green care activities, and how to create a successful control the situation in green care activities. The target group of this research were Vehkakoti Ay`s developmentally disabled residents of counselors. Interviews were conducted with nine instructors from 11 instructors. This study aims to develop a Vehkakodin green care skills and activities, as well as to find ways to create a successful control the situation in green care activities. Research Information gathered is used Vehkakoti`s operational development.</p> <p>My study is a qualitative case study. I gathered the material for the study by means of thematic interviews. As a method of analysis I employed the means of theory oriented content analysis. In my study, I discuss, from theoretical starting points, developmental disabilities, guidance, green care and in combination with intellectual and developmental disabilities guidance counseling green care activities.</p> <p>From the results of the study there emerged positive experiences with green care activities. Instructors positive experience encouraged them to continue to provide green care activities. Instructors thoughts about the theory behind of green care activities, however, are contradictory, which weakens the green care activities benefit.</p> <p>The results show that the control situation, the creation of a successful development of persons with disabilities to green care activities involved in the operation to start a personal knowing. Planning of green care activities is best achieved when the participant`s mental and physical resources are known well enough. The successful design of the operation of the implementation is more secure and more successful control the situation.</p>			
Keywords Green care, mental retardation, guidance.			

Sisällys

1	JOHDANTO.....	5
2	KEHITYSVAMMAISTEN OHJAAMINEN GREEN CARE -TOIMINNASSA	7
2.1	Kehitysvammaisuus.....	7
2.2	Ohjaus	11
2.3	Kehitysvammaisten ohjaaminen	16
2.3.1	<i>Kehitysvammaisten ohjaajan ammattipätevyys</i>	16
2.3.2	<i>Ohjauksen käytännön toteutus</i>	18
2.4	Green care	21
2.4.1	<i>Luonnon aistiminen vaikuttaa</i>	21
2.4.2	<i>Green care -toiminta</i>	24
2.4.3	<i>Kansainvälinen green care</i>	30
2.5	Ohjaustyöllä kehitysvammaiset osaksi green care -toimintaa.....	32
3	TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TUTKIMUSTEHTÄVÄT JA TAVOITTEET	37
3.1	Tarkoitus.....	37
3.2	Tutkimustehtävät.....	37
3.3	Tavoitteet	37
4	TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN	39
4.1	Tutkimuksen metodologiset lähtökohdat	39
4.2	Tutkimusmenetelmä.....	40
4.3	Tutkimuksen kohdejoukko ja aineistonkeruu	41
4.4	Aineiston analyysi	43
5	OHJAAJIEN KOKEMUKSIA GREEN CARE -TOIMINNASTA	46
5.1	Kehitysvammaisten green care -toiminta	46
5.2	Kehitysvammaisten ohjaaminen green care -toiminnassa.....	54
6	POHDINTA	60
6.1	Tutkimustulosten tarkastelu.....	63
6.2	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	67
6.3	Jatkotutkimusaiheet.....	70

LÄHTEET	72
----------------------	-----------

LIITTEET	77
-----------------------	-----------

Liite 1: Haastattelun teemarunko ja apukysymykset.

Liite 2: Tutkimuslupa.

Liite 3: Taulukko 1. Alkuperäisilmauksien pelkistäminen.

Liite 4: Taulukko 2. Pelkistettyjen ilmauksien nimeäminen alaluokiksi.

Liite 5: Taulukko 3. Alaluokkien nimeäminen pääluokiksi.

Liite 6: Taulukko 4. Aineiston luokittelussa muodostettu yhdistävä luokka.

1 JOHDANTO

Teknologian kehittäminen ja sen kehittymisen tuomat mukavuudet ovat ajan myötä saaneet ihmisten huomion pois luonnosta. Olemme hiljalleen unohtaneet, että luonto voi parantaa ihmisiä. Suomalaisen yhteiskunnan pahoinvointia voidaan osittain selittää luonnosta vieraantumisella. Luonnosta vieraantumista on havaittavissa koko yhteiskunnassa, myös kehitysvammaisten henkilöiden arjessa. Luontoympäristö ja sen vaikutus jää usein taka-alalle kehitysvammaisten henkilöiden elämässä medikalisaation lisääntyessä. Luontoympäristön sijaitessa kauempana kehitysvammaisten asumisyksiköistä on heidän pääsyensä luontoympäristöön vielä voimakkaammin kiinni ohjaajista, kuin tilanteessa jossa kehitysvammaisten asumisyksikkö sijaitsee keskellä luontoympäristöä. (Kainulainen 2013, 66.)

2000-luvun alkupuolella on maailmalla havahduttu luontoympäristöstä vieraantumiseen ja sen vaikutuksista ihmisen hyvinvoinnille. Ihmisten elämänlaatua ja hyvinvointia edistävälle luontoon tukeutuvalla toiminnalla annettiin nimitys green care. Käsite green care rantautui Suomeen vuonna 2008 tuoden tietoista keskustelua luonnosta vaikutuksineen ja tavoitteellista kehittämistä alalle. Green care sisältää useita menetelmiä, joita käytetään sosiaali-, terveys-, kasvatusta- ja kuntoutuspalveluissa. Ihmisten hyvinvoinnin on havaittu lisääntyvän luonnon elvyttävyyden, osallisuuden ja toiminnallisen kokemuksellisuuden myötä. Green care –toiminta sijoittuu useimmiten luontoympäristöön, mutta luonnon elementtejä voi hyödyntää myös kaupunkiympäristössä. (Soini, Ilmarinen, Yli-Viikari & Kirveenummi 2011, 320-324. Yli-Viikari.)

Vammaispoliittisena yleistavoitteena on vammaisten mahdollisuus viettää tavallista elämää muiden joukossa. Kehitysvammaiset henkilöt ovat usein toisen ihmisen avun varassa, mikä aiheuttaa heidän arkeensa epävarmuutta ja etäännyttää herkästi tavallisen elämän vietosta muiden joukossa. Vammaispoliittisen yleistavoitteen toteutumises- sa on suuri rooli jokaisella kehitysvammaisella henkilöllä ohjaavalla työntekijällä. Ohjaus on työmenetelmä, joka pyrkii ammatilliseen vuorovaikutukseen ja keskusteluun asiakkaan kanssa. Ohjauksessa voidaan korostaa ohjausmenetelmiä, ohjaajan tai ohjattavan vuorovaikutussuhdetta tai prosessia, johon ohjauksella pyritään vaikuttamaan. Laajasti katsottuna ohjauksen tavoitteena on auttaa ohjattavaa elämään tasapainoi-

semmin ympäristönsä kanssa hyödyntäen omia mahdollisuuksiaan. Ohjatessa kehitysvammaista henkilöä on ohjaus ohjaajan ja ohjattavan yhteistyötä, eikä kyseessä ole mustavalkoisesti ohjattavan ”ongelma” ja ohjaajan ”ratkaisu”. Ohjaus on merkitysten etsintää ja matkalla oloa. Luottamuksen luominen ohjaustilanteeseen vaatii aikaa. (Haarakangas 2011, 148. Hyvönen 2010, 23-25. Kaski , Manninen & Pihko 2012, 151. Onnismaa 2007, 7-8.).

Kaavin palvelukoti Vehkakoti Ay tilasi opinnäytetyöni kehittääkseen green care –osaamistaan ja –toimintaansa sekä löytääkseen palvelukodin henkilökunnalle uusia keinoja luoda onnistunut ohjaustilanne green care -toimintaan. Tutkimukseni tarkoituksena on kuvailla Vehkakodin kehitysvammaisten asukkaiden ohjaajien kokemuksia green care –toiminnasta sekä käsityksiä ohjaustilanteen onnistumisesta green care –toiminnassa. Tutkimustehtäväni ovat, millaisia kokemuksia Vehkakodin kehitysvammaisten asukkaiden ohjaajilla on green care –toiminnasta ja millä tavalla Vehkakodin kehitysvammaisten asukkaiden ohjaajien mielestä luodaan onnistunut ohjaustilanne green care –toimintaan.

Yhteistyökumppanin tavoitteena on hyödyntää tutkimuksesta saatuja tietoja toimintansa kehittämässä niin, että luontoympäristön hyödyntäminen huomioitaisiin selkeästi osana kehitysvammaisten asukkaiden arkea. Luontoympäristön kokonaisvaltainen hyödyntäminen vaatii ohjaajien osaamisen kartoituksen, tarvittavat lisäkoulutukset sekä yhtenäiset työtavat. Ohjaajien puhailtaessa yhteen hiileen saadaan kehitysvammaiset henkilöt kiinnittymään erilaisiin arjen toimintoihin.

2 KEHITYSVAMMAISTEN OHJAAMINEN GREEN CARE -TOIMINNASSA

2.1 Kehitysvammaisuus

Kehitysvammainen määritellään vuoden 1977 kehitysvammaisten erityishuoltoa koskevassa laissa henkilöksi, jonka kehitys tai henkinen toiminta on estynyt tai häiriintynyt synnynnäisen tai kehitysiässä saadun sairauden, vian tai vamman vuoksi (Laki kehitysvammaisen erityishuollosta 1977/519). Kehitysvammaisuudeksi nähdään lain nojalla kaikki yksilön kehityksen aikana ilmaantuvat vaikeimmat vammaisuuden muodot. Vamma tarkoittaa yksilön suorituskykyä pysyvästi rajoittavaa fyysistä tai psyykkistä vajavuutta. Älyllisellä kehitysvammalla puolestaan tarkoitetaan vaikeutta oppia ja ymmärtää asioita, älyllisten toimintojen vajavuutta. Kehitysvamma rajoittaa vain osaa ihmisen erilaisista vahvuuksista ja kyvyistä. Kehitysvammaisuuden määritelmää ei tule käyttää monipuolista ihmisyyksiä kuvaavana yleisluonnehdintana. (Kaski ym. 2012, 16. Seppälä & Rajaniemi 2012.)

Maailman terveysjärjestön (WHO) ICD-10:n tautiluokituksen (International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems) mukaan kehitysvammaisuudella tarkoitetaan henkisen suorituskyvyn kehityksen estyneisyyttä tai epätäydellisyyttä. Puutteellisesti kehittyneinä pidetään erityisesti yleiseen henkiseen suorituskykyyn vaikuttavia kognitiivisia, kielellisiä, motorisia ja sosiaalisia taitoja. Tällainen älyllinen kehitysvammaisuus voi esiintyä minkä tahansa psyykkisen tai fyysisen tilan yhteydessä. (Kaski ym. 2012, 16.)

AAIDD -järjestön (The American Association on Intellectual and developmental Disabilities) kuvauksessa älyllinen kehitysvammaisuus on perustaltaan toiminnallinen. Määrittelyssä ratkaisevina tekijöinä ovat edellytykset, ympäristö ja toimintakyky. AAIDD:n mukaan kyseessä on ympäristön vaatimusten ja yksilön älyllisten ja adaptiivisten taitojen välinen vuorovaikutus, jolloin älyllinen kehitysvammaisuus on vammaisuutta ainoastaan tämän vuorovaikutuksen tuloksena. AAIDD:n määritelmässä kehitysvammaisuus tarkoittaa tämänhetkisen toimintakyvyn huomattavaa rajoitusta, jossa on ominaista heikko älyllinen suorituskyky, älykkyydosamäärä alle 70, sekä rajoitukset kahdessa tai useammassa adaptiivisen taidon sovellettavassa osa-alueessa. Näitä yksilöllisiä adaptiivisten taitojen osa-alueita ovat kommunikaatio,

itsestä huolehtiminen, kotona asuminen, sosiaaliset taidot, yhteisössä toimiminen, itsehallinta, oppimiskyky, terveys ja turvallisuus, vapaa-aika ja työ. Kehitysvammaisuuden katsotaan alkavan ennen 18 vuoden ikää. Älyllisen suorituskyvyn heikentyessä 18 vuoden iän jälkeen puhutaan dementiasta, ei kehitysvammaisuudesta. (Kaski ym. 2012, 16-17.)

Yleisin kehitysvammaisten henkilöiden asumismuoto on palveluasuminen. Vammaispalveluasetuksen mukaisesti palveluasumista järjestetään henkilölle, joka vammansa tai sairautensa vuoksi tarvitsee toisen henkilön apua päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa jatkuvaluonteisesti, vuorokauden eri aikoina tai muutoin erityisen runsaasti. (Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 1987/759.) Palveluasumiseen liittyvät palvelut järjestetään kehitysvammaisen henkilön tarpeiden mukaisesti esimerkiksi kotipalvelun avulla tai hoitokotiasumisena. Älyllisen kehitysvammaisuuden vaikeusasteet luokitellaan lieväksi, keskiasteiseksi, vaikeaksi ja syväksi. Luokittelu tehdään älykkyyssosamäärän perusteella, ja lisämääränä ovat kehitysvammaisen henkilön käyttäytymisen häiriöt. Normaali käyttäytyminen erotellaan merkittävästi poikkeavasta, huomiota tai hoitoa vaativasta käyttäytymisestä. Älyllisen kehitysvammaisuuden asteen selvittämistä tarvitaan edelleen, sillä henkilöllä voi esiintyä erillisiä oppimisvaikeuksia tai kykyalueita, joilla kapasiteetti vastaa yleistä toimintakykyä. On keskeistä tietää, mikä johtuu vammaisuudesta, jotta käyttäytymisen tulkitseminen ja hoidon, opetuksen sekä kuntoutuksen toteutus ovat asianmukaisia. Älylliset kyvyt ja sosiaalinen sopeutuvuus voivat muuttua ajan kuluessa opiskelun ja kuntoutuksen myötä. (Kaski ym. 2012, 17-19.)

Lievä älyllinen kehitysvammaisuus aiheuttaa oppimisvaikeuksia, jolloin lapsi voi kyetä opiskelemaan tukitoimien ja erityisopetuksen avulla normaalissa luokassa. Lievästi kehitysvammaisen henkilön älykkyyssosamäärä on 50-69. Lievästi kehitysvammaisen henkilö pystyy suorittamaan henkilökohtaiset toimensa omatoimisesti ja asumaan itsenäisesti pienten tukitoimien turvin. Sosiaalisten suhteiden ylläpitäminen onnistuu ja palkallinen työskentely vaatii jatkuvaa opastusta ja valvontaa. Lievästi kehitysvammaisen henkilö tarvitsee tukea asiointeihin ja tarvitsemiensa palveluiden hankkimiseen. Rahankäyttötaidot ovat usein puutteellisia ja helpon johdateltavuuden takia lievästi kehitysvammaisen henkilö voi ajautua häntä hyväksi käyttävään tai epäsosiaaliseen seuraan. Diagnoisoimaton ja tukitoimia vaille jäänyt lievästi kehitysvammaisen henkilö saattaa aikuisiällä sairastua psyykkisesti tai ajautua psykososiaaliseen umpikujaan. (Kaski ym. 2012, 18-19.)

Keskiasteisesti kehitysvammaisella lapsella on merkittäviä viiveitä kehityksessä ja hän tarvitsee erityisopetusta. Älykkyydosamäärä on 35-49 välillä. Jonkinasteinen riippumattomuus itsensä hoidossa ja riittävä kommunikointikyky on mahdollista saavuttaa. Henkilökohtaiset päivittäiset toimet onnistuvat melko itsenäisesti. Yhteiskunnassa elämiseen tarvitaan vaihtelevanasteista tukea, työskentely onnistuu ohjattuna joko tavallisella työpaikalla tai työkeskuksessa ja liikkuminen tutuissa ympäristöissä on itsenäistä. Asumiseen keskiasteisesti kehitysvammainen henkilö tarvitsee tukea ja valvontaa, jolloin itsenäinen asuminen ei aina onnistu. (Kaski ym. 2012. 18-20.)

Vaikeasti kehitysvammainen henkilö tarvitsee jatkuvaa tukea ja ohjausta. Vaikeasti kehitysvammaisen henkilön älykkyydosamäärä on 20-34. Opiskelu, asuminen ja työtehtävien suorittaminen vaatii huomattavia jatkuvia tukitoimia aiheuttaen riippuvuutta toisista ihmisistä. Itsenäinen asuminen ei ole mahdollista ja työskentelyllä tarkoitetaan vaikeasti kehitysvammaisen kohdalla työkeskustyöskentelyä. Pitkä ja järjestelmällinen kuntoutus voi kehittää henkilökohtaisissa päivittäisissä asioissa selviytymistä melko itsenäisiksi. (Kaski ym. 2012. 18, 20-21.)

Syvä älyllinen kehitysvammaisuus vaatii jatkuvaa hoivaa ja huolenpitoa aiheuttaen täyden riippuvuuden toisista ihmisistä. Vakavia puutteita löytyy kommunikaatiosta, liikkumisesta ja kyvystä huolehtia henkilökohtaisista toimista niin, että esimerkiksi suolen ja rakon toiminta ei ole hallinnassa. Syvä kehitysvammaisuus tarkoittaa älykkyydosamäärän olevan alle 20. Syvästi kehitysvammaisen henkilön opettamisessa tähdätään päivittäisten elämäntilanteiden opetteluun sekä joidenkin perusvalmiuksien, kuten liikeratojen tai kommunikaatiotapojen, opetteluun. Asumiseen syvästi kehitysvammainen henkilö tarvitsee ympärivuorokautista valvontaa, tukea ja hoivaa. (Kaski ym. 2012. 18, 21.)

Kehitysvammaisuuteen voivat liittyä muut kehityshäiriöt, lisävammat ja -sairaudet, kuten esimerkiksi aisti-, puhe- ja liikuntavammat, autismi, epilepsia, mielenterveyden häiriöt ja haastava käyttäytyminen. Nämä voivat tulla esille vähitellen elämänkulun aikana ja joidenkin kohdalla häiriöiden esiintyminen voi vaihdella ympäristön mukaan, kuten esimerkiksi haastavan käyttäytymisen lisääntyminen juhlapyhien aikana. Lisävammat heikentävät kehitysvammaisten henkilöiden selviytymistä lisäten heidän tuen tarvettaan. Diagnostiset luokittelut eivät tarkoita ihmisen luokittelua, vaan hänen terveydentilansa ja siihen liittyvien tarpeiden kuvaamista. Kehitysvammaisia henkilöitä verrataan usein samalla kehitystasolla oleviin lapsiin heidän toimintakyvyn tason selkiyttämiseksi. Todellisuuskäsitys kehitysvammaisella henkilöllä on keskimääräistä konkreettisempi ja yksinkertaisempi, mikä voi aiheuttaa kehitysvammaisiin

suhtautumisen kuin lapsiin. Kehitysvammaisten henkilöiden lapsenomaisina pitäminen saattaa kuitenkin jättää heidän iänmukaiset tarpeensa huomiotta ja häiritä heidän kehitystään ja uuden oppimistaan. (Kaski ym. 2012, 18, 23, 150, 153.)

Tapa diagnosoida, ymmärtää ja käsitellä kehitysvammaisuutta heijastaa olettamuksiamme yhteiskunnallisesta ja sosiaalisesta vastuustamme. Kehitysvammaisuuden tarkastelutavat voidaan nähdä joko yksilön tai yhteiskunnan näkökulmaa korostaviksi. Yksilöllisessä näkökulmassa kehitysvammaisuus nähdään yksilön omana henkilökohtaisena vajavuutena. Tällöin korostetaan ammattilaisten erityisosaamista, tukeudutaan positiiviseen paradigmaan, korostetaan vammaisuuden ennaltaehkäisyä ja luonnehditaan vammaisuutta kyvyttömyytenä verraten ei-vammaisiin. Yksilön näkökulmaa korostaessa jätetään vammaisten henkilöiden yhteisöön liittyminen yksilön vastuulle, analysoidaan yksilöä ja kohdistetaan interventiot yksilön tilaan. (Ladonlahti 2003, 18-20.)

Yhteisön näkökulmaa korostavat näkevät kehitysvammaisuuden sosiaalisena ja poliittisena tilana. Tällöin on tyypillistä, että vammaisuutta ei nähdä sosiaalisista rakenteista riippumattomana yksilön ominaisuutena ja huomio kiinnitetään poliittiseen, sosiaaliseen ja rakennettuun ympäristöön. Yhteisön näkökulmassa vammaisuus nähdään erilaisuutena, ei poikkeavuutena, ja sekundaarista ehkäisyä korostetaan. Vammaisuutta tarkastellaan yhteisön ja yksilön vuorovaikutuksen pohjalta jolloin yhteisöön liittyminen on yhteiskunnan ja yhteisön vastuulla. Yhteisön näkökulmassa analysoinnin kohteena ovat yhteiskunnalliset ja sosiaaliset rakenteet ja interventio kohdistuu sosiaalisiin, ympäristöllisiin ja taloudellisiin järjestelmiin. (Ladonlahti 2003, 18-21.)

Käytännössä yhteiskunnallinen ja sosiaalinen vastuumme suhteessa kehitysvammaisiin henkilöihin on yksilön ja yhteiskunnan näkökulmien sekamuoto. Kehitysvammaisuutta tarkastellaan sosiaalisesti konstruoituna käsitteenä mikä muuttuu muun muassa ajan, paikan ja määrittelijöiden mukaan. Yksilö nähdään osana ympäristöä ja yhteisöä, jolloin esille nousevat tasa-arvoon, valtaistumiseen sekä palvelujen turvaamiseen liittyvät kysymykset. Suomalaisessa yhteiskunnassa sosiaaliset, poliittiset ja taloudelliset toimenpiteet painottuvat vammaisuuteen liittyvien ongelmien käsittelyssä. (Ladonlahti 2003, 19-21.)

2.2 Ohjaus

Ohjaus on yksinkertaistettuna käytännöllisen opastuksen antamista ja ohjattava toimii ohjauksen alaisena. Ohjaustyön kuvaukset riippuvat siitä, korostetaanko niissä ohjaajan ja ohjattavan välistä vuorovaikutusta, menetelmää, prosessia, omaa kokemusta, käsitteellistä viitekehystä, toimintaympäristöä tai kulttuurista näkökulmaa. Ohjauskäsitettä käytetään usein rinnakkain opetuksen, neuvonnan, opastuksen ja informoinnin kanssa. Ohjauksessa yhdistyy eri ammattikäytäntöjen piirteitä toimintatavoissa, työmenetelmissä ja lähestymistavoissa. Ohjaus on kohtaaminen, jossa ohjaajan ja ohjattavan yhteisenä tavoitteena on ohjattavan oppiminen, päätösten tekeminen ja elämäntilanteen koheneminen. Ohjattava oppii ohjausprosessin aikana itse käyttämään resurssejaan, ratkaisemaan ongelmiaan ja käsittelemään kokemuksiaan. Ohjaustilanteessa ohjaaja asettuu ohjattavan palvelukseen ja tarjoaa kunnioitusta, aikaa ja huomiota. Ohjauksen päämääränä on ohjattavan mahdollisuus tulla kuulluksi, tutkia tilannettaan ja muokata sitä paremmaksi löytäen lisää voimavaroja. (Vänskä, Laitinen-Väänänen, Kettunen, Mäkelä 2011, 15-16.)

Ohjauksen olennaiset piirteet muodostuvat vuorovaikutteisesta ohjaussuhteesta, aktiivisesta ja tavoitteellisesta toiminnasta sekä ohjattavan ja ohjaajan taustatekijöistä. Ohjauksen eri määritelmässä nousee keskeisesti esiin yksilön aktiivisuus ja aloitteellisuus oman tilanteensa kohentamisessa sekä ohjaustilanteen vuorovaikutuksellisuus. Ohjaaja tukee ohjattavaa päätöksenteossa antaen tarvittavaa tietoa mutta pidättäytyen esittämästä valmiita ratkaisuja, jolloin ohjattava on pulman ratkaisija. Ohjaus on suunnitelmallista toimintaa, jossa ohjattavaa kannustetaan ottamaan vastuuta omasta tilanteestaan ja löytämään voimavarojaan. Asiakkaan ja ammattilaisen aktiivinen ja tavoitteellinen toiminta korostuu vuorovaikutteisessa ohjaussuhteessa. Ohjaukseen vaikuttavat erilaiset ohjaajan ja ohjattavan taustatekijät, joita ovat fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset tekijät. Fyysisiä taustatekijöitä ovat esimerkiksi ikä, sukupuoli ja vamman laatu. Psykkisiä tekijöitä ovat esimerkiksi odotukset, motivaatio, oppimistyyli ja oppimisvalmiudet. Kulttuuriset, uskonnolliset ja eettiset tekijät sekä ohjaustilanne ja ohjausympäristö muodostavat sosiaaliset taustatekijät. (Vänskä ym. 2011, 17.)

Ohjauksen yleinen tulkintakehys on muodostunut konstruktivistisesta näkökulmasta. Konstruktivistinen ohjaus ei perustu yhteen teoriaan vaan on enemmänkin filosofinen viitekehys tai tausta-ajattelu. Konstruktivistisessä näkökulmassa ihminen on aktiivinen tiedon prosessoija, jonka ”minä” kehittyy sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Ihminen valikoi ja tulkitsee oppimaansa informaatiota jäsentäen sitä aikaisemman tiedon pohjal-

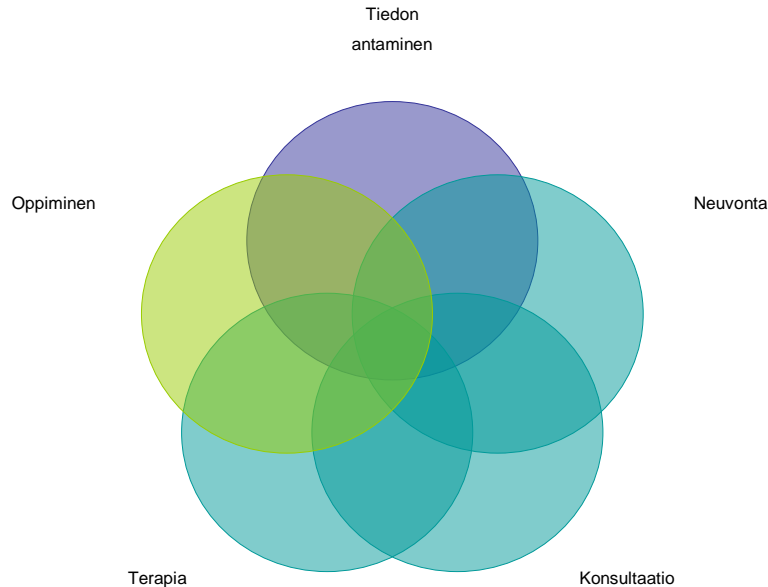
ta. Hän konstruoi tiedon itse eli rakentaa kokemustensa perusteella kuvaa maailmasta ja itsestään osana maailmaa. (Vehviläinen 2001, 26. Vänskä ym. 2011, 21-22.)

Konstruktivistinen ohjaus perustuu yksilön kunnioittamiselle ja ohjaustoiminta nähdään ohjaajan ja ohjattavan yhteistyöprosessina. Ohjauksessa oppiminen on tiedon sisäisten mallien rakentamista, konstruointia. Tämä tapahtuu tietystä toimintaympäristössä toimimisessa erilaisten mielikuvien ja emootioiden tukemana. Ohjauksessa oppiminen ei ole tiedon siirtymistä ohjaajalta ohjattavalle, vaan ohjattavan omat havainnot, tulkinnat ja teot korostuvat. Todellisuuden havainnoiminen on näkökulmaan sidoksissa, jolloin kuvaukset todellisuudesta ovat perspektiivi- ja kontekstisidonnaisia. Ohjauksen ollessa luovaa syntyy uusia vaihtoehtoja ja mahdollisuuksia. Ohjattava oppii näkemään itsensä vahvana ratkaisujen tekijänä ja itseohjautuvana. Ohjausprosessissa jaetaan kokemuksia, luodaan toivoa, annetaan tukea ja tuotetaan parempia mahdollisuuksia toimia. (Vehviläinen 2001, 26. Vänskä ym. 2011, 23.)

Konstruktivistisessa ohjauksessa ohjattava on aktiivinen tiedon prosessoija ja ohjaaja yhdessäoppija, osa oppimisympäristöä. Ohjaajan toimiminen yhdessäoppijana vaatii häneltä ohjattavan kulttuurin, yhteiskunnallisen tilanteen, arvojen ja vaikutteiden ymmärtämistä. Konstruktivistisessa ohjauksessa ohjaajan on siis tunnettava ja tunnistettava kaksi eri ”todellisuutta”, sekä oma että ohjattavan arvomaailma. Ohjaajan on muistettava, että ihminen oppii parhaiten omassa toimintaympäristössään ja –kulttuurissaan toimiessaan. Arvoja, normeja ja toimintamalleja taas opitaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, jota ohjaaja luo ohjattavalleen. (Vänskä ym. 2011, 22-25.)

Sosiaali- ja terveysalalla ohjaaminen on sidoksissa lakien, ammattikäytänteiden ja suositus-, opas- ja ohjelmaluonteisten asiakirjojen määräyksiin. Ohjaustyötä sosiaali- ja terveysalalla säätelee muun muassa Suomen perustuslaki, kuntalaki, ammattihenkilöitä koskeva lainsäädäntö ja asiakkaiden tai potilaiden asemaa koskeva lainsäädäntö. Ohjaustyölle suosituksia antavat muun muassa kansalliset ja kansainväliset terveys- ja hyvinvointiohjelmat, toimintaa ohjaavat yleiset suositukset, Käypä hoito- ja laatusuosituksiset, ammatilliset käytänteet ja oppaat. Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisen odotetaan noudattavan yleisiä eettisiä periaatteita ja hyviä tapoja. Asiakkaita, potilaita ja heidän asemaansa ohjauksessa sivuavat asiakirjat ovat luonteeltaan sellaisia, että niiden noudattaminen vaatii asiakkaan itsemääräämisoikeuden kunnioittamista, osallisuutta itseään koskevassa päätöksenteossa, yhteistyötä ja tasa-arvoista asemaa. (Vänskä ym. 2011, 16-17.)

Ohjaustyö sisältää tilanteesta riippuen erilaisia elementtejä. Näitä elementtejä ovat tiedon antaminen, neuvonta, konsultaatio, terapia ja oppiminen. Elementit vaihtelevat eri ohjaustilanteissa painottuen eri tavoin. Jokainen tilanne on omanlaisensa ja se rakentuu yhteistyössä ohjattavan kanssa. (Vänskä ym. 2011, 19.)

Kuvio 1. Ohjauksen elementit (Vänskä ym. 2011, 19).

Ohjauksen tavoitteet, sisällöt ja menetelmät suuntaavat ohjaustilannetta. Usein ohjaustilanne nähdään painottuvan tiedon antamisen ja neuvonnan elementteihin. Tiedon antamista ja neuvontaa voidaan erotella ohjauksen tavoitteiden, ohjaajan roolin, esillä olevan tiedon ja keskustelun kulun näkökulmista. Tiedon antaminen on ennalta määritettyä ulkoapäin sisälle tulevaa faktatietoa, jossa ohjattava on tiedon vastaanottaja yrittäen muistaa ja toistaa saatua tietoa. Ohjaaja antaa ohjattavalle tarpeelliseksi näkemänsä tiedon. Neuvonta on selkeää yhteisestä tilanteesta rakentuvaa asiantuntijatietoa, jossa ohjattava pyytää itse neuvoa päättäen noudattaako vai ei saamaansa neuvontaa. Tiedon antamisella ja neuvonnalla on myös saadun informaation käsittelyssä ero, kun neuvontaa sovelletaan oivaltaen ja tiedon antamista koetetaan muistaa ulkoa. (Vänskä ym. 2011, 19-20.)

Ohjauksessa on muistettava terapeuttien elementtien olemassaolo ja niiden vaikutus kokonaisuuteen. Ohjaus on vuorovaikutuksellinen tilanne ja tuo jo itsessään useille

ohjattaville terapeuttisia elementtejä sosiaalisen kanssakäymisen myötä. Ohjaukseen liittyy konsultatiivisia elementtejä ja ohjaus synnyttää usein oppimista. Ohjaustilanteessa oppiminen voi olla ulkoa opettelua, opitun soveltamista, muistamista, toistamista, merkitysten löytämistä, oivaltamista, ihmisenä muuttumista tai ajattelumallin muuttamista. Ohjaustilanteessa oppimisessa korostuu ohjattavan omat havainnot, tulkinnat, ymmärrys ja teot. Painopisteenä on usein oppimaan oppiminen, ei pelkästään yksittäisten tietojen ja taitojen oppiminen. Parhaiten ihminen oppii ongelmista, joita hän itse ratkaisee. (Vänskä ym. 2011, 19-22.)

Ohjaajan taidot voidaan ohjaustilanteissa jakaa reaktiotaitoihin, vuorovaikutustaitoihin ja toimintataitoihin. Reaktiotaitoja ovat aktiivinen kuuntelu, toistaminen, selventäminen, empatia, kokoaminen ja tiedon jakaminen. Näiden avulla ohjaaja ymmärtää yksilön ja ryhmän toimintaa ja tarpeita. Perusta selkeälle vuorovaikutukselle ja ymmärtämiselle luodaan aktiivisella kuuntelulla. On tärkeää havainnoida myös sitä, mitä ei sanota. Toistamisessa ohjattavalle kerrataan asiasisältö toisin sanoin. Kysymällä lisää tai pyytämällä kertomaan uudestaan asia käytetään selventämistä. Empatian avulla ymmärretään ohjattavan näkökulma ja viestitetään tämä ymmärrys ohjattavalle. Kokoaminen sitoo asioiden pääkohdat viestittäen kuulluksi tulemisen ohjattaville ja helpottaen toiseen asiaan siirtymistä. Tiedon jakamisen täytyy tapahtua selkeästi ja ymmärrettävästi. (Ruponen, Nummenmaa & Koivuluhta 2000, 170.)

Ohjaajan taidoista vuorovaikutustaidot ovat etenkin ryhmätaitojen ydin. Vuorovaikutustaidoiksi luokitellaan tasapuolinen huomioiminen, yhdistäminen, estäminen, tukeminen, rajoittaminen ja yksimielisyyden sekä työyhteyden rakentaminen. Näillä taidoilla rohkaistaan vuorovaikutukseen ja ohjataan kanssakäymistä. Tasapuolisen huomioimisen avulla kuullaan asioiden eri puolet. Yhdistämisellä asioiden pääkohdat sidotaan yhteen vahvistaen ohjattavien ryhmään kuulumisen tunnetta. Ohjaaja joutuu ajoittain estämään ohjattavien tavoitteiden kannalta haitallisen toiminnan, mikä saattaa olla myös epäeettistä, epäsuotavaa tai tilanteeseen sopimatonta. Ohjattavien vuorovaikutuspyrkimyksiä on tuettava, sillä ohjattavien kokiessa tulevana hyväksytyiksi avoimuus ja riskien ottaminen ryhmässä lisääntyvät. Turvalliset puitteet vuorovaikutukselle luodaan rajoittamalla toiminnan rajat. Yksimielisyys ja työyhteys rakentuvat ryhmässä, kun ohjaaja tarkistaa tarvittaessa jokaisen ohjattavan oman näkemyksen asiaan. (Ruponen ym. 2000, 170.)

Ohjaaja rohkaisee ohjattavia ilmaisemaan itseään toimintataidoillaan. Kysyminen, kehittynyt empatia, vahvuuksien esiin nostaminen, konfrontaatio, välittömyys, oman ko-

kemuksen mukaan tuominen, mallin antaminen, prosessin havainnointi ja tavoitteiden asettaminen ja niihin sitoutuminen ovat toimintataitoja. Kysymällä vuorovaikutus lisääntyy ja asiat selkenevät. Ohjattava saadaan refleктоimaan ja laajentamaan ajatteluaan tutkivilla ja avoimilla kysymyksillä. Kehittynyt empatia auttaa ohjaajaa tavoittamaan ohjattavan tai ohjattavien ryhmän käyttäytymisen tai kokemusten taustalla olevia tunteita, pyrkimyksiä, ajatuksia ja tarpeita. Ohjaaja voi käyttää konfrontaatiota eli vastakkainasettelua ohjaustilanteessa, mikäli riittävä luottamus on syntynyt. Ohjaaja voi esimerkiksi osoittaa ristiriidan ohjattavan sanojen ja tekojen välillä tai asettaa vastakkain erilaiset näkemykset. Avoin vuorovaikutus luodaan välittömällä reagoinnilla ja asioiden tarkastelulla. Uusia näkökulmia tilanteeseen syntyy ohjaajan omien kokemusten mukaan tuomisella, jolloin ohjaaja luopuu etäisen tarkkailijan roolista. Tällöin on kuitenkin tärkeää, ettei tilannetta käytetä ohjaajan henkilökohtaisiin tarpeisiin eikä ohjaaja nouse itse liikaa esiin. (Ruponen ym. 2000, 170-171.)

Ohjaustilanteessa ohjaaja ottaa itselleen työroolin. Rooli muodostuu monista eri tekijöistä, kuten ohjaajan persoonallisuudesta, minäkuvasta ja ihmiskäsityksestä. Ohjaajan käsitys oppimisesta ja motivaatiosta vaikuttavat ohjaukseen. Ohjaajan rooleja ovat muun muassa mestari, kriitikko, neuvonantaja, tukija, uudistaja, helpottaja, ulkoinen tarkkailija, filosofi ja psykologi. (Peltonen 2004, 104.)

Ohjaajan rooleista mestari kertoo selkeästi ohjattavalle miten tulee toimia ja mitä tehdä. Ohjaus on ulkoohjautuvaa ja ohjaajakeskeistä ohjaajan keskittyessä esittelemään itse tärkeinä pitämiään malleja temppuja. Kriitikko arvostelee ja arvioi ohjattavaa ja tämän näkemyksiä, jolloin vuorovaikutuksen suunta on ohjaajapainotteinen. Neuvonantajaa voidaan sanoa myös mentoriksi, sillä hän pyrkii vaikuttamaan ohjattavaan neuvomalla ja auttamalla välittömästi itse tilanteessa. Tällöin ohjattava usein hyväksyy avun toimien silti itse aktiivisesti. Tukijan suhde asiakkaaseen on tasa-arvoinen jolloin vuorovaikutus toimii molempiin suuntiin. Tukijan roolissa kuitenkin yhdessä tekemisen tunne jää herkästi vähäiseksi. (Peltonen 2004, 104.)

Uudistajan roolissa oleva ohjaaja hakee aktiivisesti uusia muotoja toimintaan ja on innostunut ohjauksesta. Uudistajalla toimii vuorovaikutus ohjattavan kanssa ja yhteiset pyrkimykset muodostuvat herkästi. Keskeistä uudistajalle on myönteinen ja kannustava asenne ohjattavaa kohtaan. Uudistaja haluaa myös kehittyä itse koko ajan pohtien omaa rooliaan ohjaajana. Helpottajan roolin ottanut ohjaaja toimii yhteistyössä ohjattavan kanssa. Ohjattava on päähenkilö, jonka yksilöllisyys ja persoonallisuus ovat tärkeitä. Helpottaja kyselee, kuuntelee, rohkaisee ja avustaa ohjattavaa ratkaisemaan itse

ongelmiaan ja pohtimaan tilannettaan. Helpottaja on motivoitunut tehtäväänsä. (Peltonen 2004, 104.)

Ulkoisena tarkkailijana ohjaaja on pinnallinen ja ohjausasenne on passiivinen. Ohjattavan tilanteeseen paneutuminen on ulkokohtaista, muodollista ja välinpitämätöntä motivaation tarkempaan syventymiseen puuttuessa. Filosofinen ohjaaja omaa myönteisen asenteen ohjattavaan ja ohjaukseen, mutta toimintaa säätelevät epärealistiset ja vaikeasti toteutettavat korkealentoiset ideat ja visiot. Usein tällainen aiheuttaa ohjaajassa turhautumista, jolloin pessimismin vallassa oleva filosofinen ohjaaja jättää ohjattavan yksin pohtimaan ongelmiaan. (Peltonen 2004, 154.)

Psykologin roolissa oleva ohjaaja ottaa terapeutin asenteen ohjattavaan, jolloin persoonalliset näkemykset ovat tärkeitä. Painopisteenä ohjaukselle on saada ohjattava itse mahdollisuuksiensa ja kykyjensä mukaiseen ratkaisuun. Psykologin roolissa ohjaaja on tarkoituksella passiivinen, mikä voidaan tulkita myös väärin. Erilaisia ohjaajan rooleja voi olla useampiakin, mutta yleensä ne ovat näiden roolien sekoituksia. Ohjaaja ottaa paloja rooleista omien arvojensa ja käsitystensä pohjalta luoden itselleen oman työminän. (Peltonen 2004, 104-105.)

2.3 Kehitysvammaisten ohjaaminen

2.3.1 Kehitysvammaisten ohjaajan ammattipätevyys

Kehitysvammaisten ohjaajina työskentelee useita eri koulutuksen saaneita henkilöitä. Toisen asteen koulutuksista yleisin on lähihoitaja ja korkean asteen koulutuksista yleisin sosionomi (AMK). Lähihoitajakoulutus alkoi toisen asteen koulutuksena vuonna 1993 koulutus uudistusten myötä korvaten 10 aiempaa terveys- ja sosiaalialan koulutuksen tutkintoa. Korvatut koulutukset olivat kodinhoitaja, kuntahoitaja, kehitysvammaistenhoitaja, lastenhoitaja, mielenterveyshoitaja, perushoitaja, päivähoitaja, hammashoitaja, jalkojenhoitaja ja lääkintävahtimestari-sairaankuljettaja. Edelleen voi löytyä kehitysvammaisten ohjaajilta vanhoja ammattinimikkeitä kuten kehitysvammaistenhoitaja tai perushoitaja. Myös apuhoitajan koulutuksella voi olla vielä työelämässä, sillä 80-luvun alussa valmistui viimeisiä apuhoitajia ja vuonna 1986 muuttui nimikkeeksi perushoitaja. (Markkanen 2009, 10.)

Koulutusuudistukset vaikuttivat myös sosionomi (AMK) tutkinnon syntyyn. Sosionomi (AMK) tutkinto rakennettiin vuonna 1992 käyttäen pohjalla sosiaaliohjaajan, sosiaali-kasvattajan ja kehitysvammaistenohjaajan koulutuksia. Ensimmäiset sosionomit (AMK) valmistuivat kolmen ja puolen vuoden opiskelujen jälkeen vuonna 1995. Tutkintonimike sosionomi (AMK) on vakiintunut kesäkuussa 1999. Ammattikuntana sosionomeja (AMK) voidaan tarkastella 1.8.2005 jälkeen, jolloin ajanmukaistettiin sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuuslainsäädäntöä sosionomi (AMK) tutkinnon saades- sa kelpoisuuden ammatillisena koulutuksena sekä sosiaalialan työ- ja tehtäväraken- teessa. (Borgman 2006, 159-160.)

Työparina kehitysvammaisten ohjaajina lähihoitaja ja sosionomi (AMK) täydentävät hyvin toisiaan. Lähihoitajalla on koulutuksensa mukaisesti terveydenhuollollinen ote kehitysvammaisten ohjaamiseen, kun taas sosionomi (AMK) tuo ohjaukseen sosiaali- huollon näkökulman. Työparina työskennellessään lähihoitaja ja sosionomi (AMK) opettavat toisilleen oman näkökulmansa mukaista ohjausta, jolloin voidaan tarjota kehi- tysvammaisille henkilöille täysipainoista sosiaali- ja terveysalan tukea. Kehitysvam- maisten ohjaajana voi työskennellä korkean asteen koulutuksista myös geronomi (AMK) ja kuntoutuksen ohjaaja (AMK). Kehitysvammaisten ohjaajat työskentelevät mo- niammatillisissa työryhmissä hyvin erilaisissa työtehtävissä. Kehitysvammaisten ohjaa- ja työnkuvansa mukaisesti suunnittelee, toteuttaa ja arvioi eri-ikäisten kehitysvammais- ten asiakkaidensa kasvatusta-, hoito-, ohjaus-, tuki- ja kuntoutuspalveluja sekä työpai- kasta riippuen työnjohto- ja suunnittelutehtäviä. Pyrkimys on tukea kehitysvammaisen henkilön psyykkisiä, fyysisiä ja sosiaalisia valmiuksia mahdollisimman itsenäisen elä- mässä selviytymisen varmistamiseksi. (Kehitysvammaisten ohjaaja.)

Kehitysvammaisten ohjaajien työkenttä on yhtä laaja kuin kehitysvammaisten henkilöi- den elinpiiri. Työpaikkoina ovat eri toimintayksiköt, joita voi ylläpitää kunnat, kuntayh- tymät, yksityiset palveluiden tuottajat, vammaisjärjestöt tai säätiöt. Toimintayksiköitä ovat muun muassa asumisyksiköt, työ- ja toimintakeskukset, palvelutalot, perhekodit, päivähoito, koulut ja hoitolaitokset. (Kehitysvammaisten ohjaaja.)

Asumisyksiköissä kehitysvammaisten ohjaaja suunnittelee kehitysvammaisten asuk- kaiden palvelukokonaisuuksia ja ohjaa sekä tukee asukkaita arjen kaikilla eri osa- alueilla, kuten esimerkiksi kodinhoidossa, henkilökohtaisessa hygieniassa, asioinnissa ja vapaa-ajanvietossa. Ohjaaja toimii asukkaiden tukena erilaisissa verkostoissa, työ- ryhmissä ja neuvotteluissa. Isommissa asumisyksiköissä työskennellään työpareina tai työryhmänä, pienemmissä yksiköissä työskentely on itsenäisempää. Työpaikasta ja

kehitysvammaisten asukkaiden tarpeista riippuen työajat ovat päivä- tai vuorotyötä. (Kehitysvammaisten ohjaaja.)

2.3.2 Ohjauksen käytännön toteutus

Älyllinen kehitysvammaisuus tarkoittaa vammaa ymmärtämisen alueella. Tämä aiheuttaa vaikeuksia uusien asioiden oppimisessa tai opittujen asioiden hyödyntämisessä uusissa tilanteissa, mikä on huomioitava ohjatessa kehitysvammaista henkilöä. Vaihtelevat kokemukset eri osatekijöistä tukevat kehitysvammaisen henkilön todellisuuskäsityksen muodostumista. Virikkeellisellä ympäristöllä voidaan vaikuttaa ajattelun sisältöön. Kehityksen tukeminen on ohjaamista, jossa ohjaaja välittää ohjattavalleen ympäristöä tavalla, jonka tämä pystyy vastaanottamaan. Kehitysvammaisen henkilö tarvitsee kehittyäkseen ohjaajaltaan paljon rohkaisua, vahvistusta ja virikkeitä. Kehitysvammaisten ohjaajalta vaaditaan etenkin joustavuutta, hyviä vuorovaikutustaitoja sekä kykyä itsenäiseen työskentelyyn ja päätöksentekoon. (Kaski ym. 2012, 153-155. Kehitysvammaisten ohjaaja.)

Kehitysvammaisten ohjaajan ammatilliseen identiteettiin kuuluu erilaisuuden kunnioitus, kyky sietää avuttomuutta ja kohtuullisuuden taju. Ohjaajan tulisi tunnistaa oman käyttäytymisen taustalla olevat tunteet, sillä ne ovat tietoisien toiminnan lähde. Kehitysvammaisella henkilöllä on oikeus sensitiiviseen, kuuntelemaan ja kunnioittavaan kohteluun. (Maidell 2010, 243.)

Ohjaustilanteet ovat ainutkertaisia inhimillisiä vuorovaikutustilanteita. Usein ohjaaja on kehitysvammaisen henkilön ainoa keskustelukumppani ja yhteys ulkomaailmaan. Ohjaus on huomion, ajan ja kunnioituksen antamista ohjattavalle. Ammattimaiselle ohjaukselle on asetettu tavoitteet ja se on selkeää ja jäsentynyttä. Kokenut ohjaaja voi oppia tunnistamaan, millainen toimintatapa auttaa parhaiten ohjattavaa kussakin tilanteessa. Ohjaus on pitkä prosessi, jonka aikana suhde ohjattavaan voi saada henkilökohtaisia kaveruuspiirteitä. Liiallinen samaistuminen ohjattavan kokemuksiin voi kuitenkin haitata ohjauksen ammatillisten tavoitteiden saavuttamista. Ohjaustilanteelle täytyy antaa riittävästi aikaa, ettei kiire pilaa prosessin kulkua. Kiire pudottaa pohjan ohjausprosessin uskottavuudelta ja viestii ohjattavalle ettei hän ole ohjaajalle tärkeä. Kiireettömyys osoittaa ihmiskeskeistä arvomaailmaa, joka antaa tilaa toisen ihmisen tunteelle ja ajattelevalle ymmärtämiselle. (Onnismaa 2007, 7, 21, 23, 39. Ahponen 2008, 154. Raunio 2009, 105. Kaijanaho 1992, 107.)

Ammattimaisessa ohjaustilanteessa ohjaajalla täytyy olla kyky kohdata vihan tunteita. Vihan taakse kätkeytyy usein surua ja menetyksen tunteita, kun kehitysvammaisen henkilö ei kykene toimimaan valtaväestön tavoin. Suuttumus ja pelko johtuvat usein arjen esteistä. Kehitysvammaisten ohjaajan tulee kunnioittaa alioikeutetussa asemassa olevan ohjattavan oikeutta vihan tunteisiin. Ohjattavan vihan tunteiden ymmärtäminen ei tarkoita tunteiden vahvistamista tai torjumista, vaan niiden vastaanottamista ja niihin vastaamista. Näin voi tapahtua vuorovaikutusta tunteiden tasolla. (Maidell 2010, 243. Kaijanaho 1992, 111.)

Kehitysvammaisten henkilöiden ohjaustilanteissa voi esiintyä haastavaa käytöstä. Tällaista on esimerkiksi sääntöjen rikkominen, itsensä vahingoittaminen ja yritykset vahingoittaa toisia henkilöitä tai esineitä. Haastava käyttäytyminen on toisia ihmisiä häiritsevää tai loukkaavaa ja sille on ominaista, että ympäristö kokee sen jopa vaaralliseksi. Haastavassa käytöksessä kyse ei ole kuitenkaan vain henkilön sisäisestä ominaisuudesta, vaan se kertoo myös vuorovaikutellisesta suhteesta ympäristöön. Haastavan käyttäytymisen määrittely on aina sosiaalinen tapahtuma. Haastavan käytöksen taustalla olevia tekijöitä voivat olla esimerkiksi fyysiset vaivat, sosiaalisen vuorovaikutuksen ongelmat, opitut toimintamallit, kommunikoinnin pulmat, aistipoikkeavuudet, itsetunnon heikkous, turvattomuus, struktuurin puutteen tuoma epävarmuus, mielekkään tekemisen puute, kyvyttömyys tunnistaa ja käsitellä tunteita tai oman toiminnan ohjaamisen vaikeudet. Päästäkseen pois haastavan käytöksen kehästä kehitysvammaisen henkilö tarvitsee ohjaajiltaan henkilökohtaisen suunnitelman, jossa huomioidaan kehitysvammaisen henkilö yksilönä psyykkisesti, fyysisesti ja sosiaalisesti. Koko ohjaajien tiimin on sitouduttava suunnitelmaan ja toteutettava sitä määrätietoisesti. (Kupari 2010, 31. Kerola & Sipilä 2007, 6, 15-16.)

Ohjatessa kehitysvammaista henkilöä täytyy muistaa asiakaslähtöisyys hänen ihmisarvoaan kunnioittaen. Kehitysvammaisen henkilön ohjaajalla on usein sekä auttajan että kontrolloijan roolit. Tämä luo herkästi ristiriitatilanteita, mikäli ohjaaja ei löydä tasapainoa näiden roolien välille. Ohjaustilanteeseen olisi luotava sellaiset olosuhteet, jotka edistävät ohjattavan uusien kykyjen kehittymistä. Ohjauksessa pyritään löytämään uusia näkökulmia siihen, mitä ohjattavan pitäisi seuraavaksi tehdä vahvistuakseen toiminnissa. Asiakaslähtöiset ohjaustilanteet kehittyvät ohjattavan omien valintojen pohjalta. Ohjauksella koetetaan tukea ja hyödyntää ohjattavalla jo olevia kykyjä. (Peavy 2004, 23-24. Raunio 2009, 102-104, 110.)

Äärimmillään kehitysvammaisen ohjattava nähdään ongelmana, jolloin hänen yksilöllinen elämäntilanteensa jää yleistyksien ja luokittelujen alle. Ohjattavan luokittelu johtaa helposti oletuksiin, että kaikki tiettyyn ryhmään kuuluvat jakavat samanlaiset avuntarpeet, ongelmat ja selviytymismahdollisuudet. Ohjaajan on kuitenkin muistettava, että kehitysvammaisissa ohjattavissa on eroavuuksia myös vammadiagnoosien sisällä. Ohjaaja saattaa tehdä huomaamattaan yleistyksiä ja yksinkertaistuksia, jolloin ohjattavan oma ääni peittyi. Ohjattavan arvokas kohtaaminen toteutuu, kun häntä lähestytään tavallisena ihmisenä, joka tarvitsee ohjaajan ammatillista osaamista. Tällöin ohjattava nähdään oman tilanteensa asiantuntijana ja aktiivisena toimijana. (Laitinen & Kemppainen 2010, 154-155.)

Ohjaustilanteessa kehitysvammaisen henkilön kanssa empatia saattaa saada ylihoivaamisen piirteitä. Ohjattavan ylihoivaaminen lisää hänen riippuvuuttaan ohjaajasta, mikä ei ole ohjauksen tarkoitus. Pitkittynyt ylihoivaaminen voidaan tulkita epäempaattisuudeksi, jos on jättäydytty ohjattavan omasta tilanteestaan tekemän pessimistisen näkemyksen varaan. Empatian toteutuminen vaatii, että ohjaajan ja ohjattavan välille löytyy sopiva etäisyys. Kun ohjaaja hyväksyy ohjattavan ja arvostaa ohjattavaa tunnistuen erilaisuuden, pystyy hän toimimaan ohjaustilanteessa liikaa tunkeilematta ja tunteilematta pitäen empaattisuuden tasapainossa. Ohjattavan arvostaminen ja kunnioittaminen edellyttää, että ohjaaja kunnioittaa itseään sekä yksityishenkilönä että ammatillisena. Samoin kyky kuunnella toista edellyttää kykyä kuunnella itseään eri tilanteissa ja reagoida kuulemaansa. (Onnismaa 2007, 42-43.)

Ohjatessaan kehitysvammaista henkilöä ohjaajan täytyy muistaa heidän välisen keskustelun epäsymmetrisyys eli ohjaajan ja ohjattavan kieli- ja kommunikaatiotaitojen erot. Keskusteluun motivoi henkilöiden tarpeet, toiveet ja tavoitteet, jolloin keskustelussa on mukana myös vallankäyttöä. Ilmaisut *puhua toiset pyörryksiin* tai *puhua itsensä pätkähästä* kertovat kuinka hyvää kielellistä kanssakäymistä arvostetaan. Taitava kielenkäyttäjä kykenee kääntämään tilanteen itselleen edulliseksi eli käyttämään valtaa. Kehitysvammaiselle henkilölle kielellinen vallankäyttö on usein hankalaa. Kehitysvammaisella henkilöllä on taipumus myötäillä ja pyrkiä vastaamaan tavalla, jota olettaa toisen odottavan. Vuorovaikutustilanteet ovat usein kehitysvammaiselle henkilölle haastavia ja hankalia, etenkin jos tilanne ja keskustelukumppani eivät ole ennestään tuttuja. Ohjaustilanteessa ohjaajan on muistettava tarvittaessa selkokielen tai kommunikoinnin apuvälineiden kuten kommunikaattorin käyttö ja sen periaatteen mukaisesti vahvemman viestijän vastuu; Ota vastuu siitä, että sinut ymmärretään. Keskustelu on yhteistyötä, mutta vahvemmalle

kommunikoojalle asetetaan suuremmat vaatimukset yhteistyöhön tiedostamalla omaa ja toisen toimintaa keskustelussa sekä sopeuttamalla omaa kommunikointiaan toisen tasolle. Ohjaajan täytyy pyrkiä auttamaan heikommin kommunikoojaa sekä ymmärtämään että osallistumaan. (Leskelä 2006, 46, 67-68, 77, 81.)

2.4 Green care

Luonnon hyvinvointivaikutukset on tunnettu jo pitkään, sillä luontoa on yleisesti käytetty sosiaali-, terveys- ja kasvatustieteiden laitoksissa hyvinvoinnin tukena. Laitokset sijoitettiin usein luonnonkauniille paikoille ja maataloustyöt sekä puutarhanhoito olivat osa arkea. Käsitteenä green care esiteltiin Suomessa ensi kertaa vuonna 2008 saaden osakseen myönteistä huomiota. Käsite on auttanut ymmärtämään jo olemassa olevaa toimintaa tuoden mukaan tietoisesta keskustelusta ja tavoitteellisen kehittämisen. (Soini, Ilmarinen, Yli-Viikari & Kirveennummi 2011, 320.)

2.4.1 Luonnon aistiminen vaikuttaa

Ihmisellä on geneettisenä ominaisuutena tarve olla yhteydessä luonnon kanssa. Kyky lukea luontoa ja toimia sen kanssa vuorovaikutuksessa oli hengissä säilymisen edellytys. Tarve ja halu olla luonnossa on säilynyt nykyaikaan. Lomalla hakeudutaan usein luonnon ääreen, taiteeseen ja sisustukseen otetaan muotoja ja värejä luonnosta. Lemmikkieläinten määrä ja puutarhanhoidon suosio kasvaa. Lapset haluavat eläimiä aitoina tai pehmoleluina. Luonnon merkityksellisyys ylittää kulttuurisia rajoja, eri puolilla maailmaa luontoalueita arvostetaan ja niitä pidetään tärkeinä. (Särkkä, Konttinen & Sjöstedt 2013, 10.)

Luonto ja viheralueet vaikuttavat ihmisiin kokonaisvaltaisesti ja jatkuvasti fysiologisilla ja psyykkisillä osa-alueilla. Luonnon hyödylliset vaikutukset alkavat jo 20 minuutin luonnossa olon jälkeen ja maksimivaikutus saavutetaan kahdessa tunnissa. Hyödylliset maksimivaikutukset kestävät useita päiviä. Luonnossa liikkumisella on merkittäviä fysiologisia vaikutuksia, kuten koholla olevan verenpaineen, sykkeen ja lihasjännityksen alenemiset. Luonnossa liikkuminen vähentää stressihormoni kortisolin määrää ja nostaa vastustuskykyä parantavien valkosolujen määrää veressä. Luonnon monimuotoisuuden vähenemisellä on yhteys allergioiden lisääntymiseen. (Särkkä ym. 2013, 8. Talent Vectia 2013, 14-15.)

Luonto tarjoaa monipuolisen ympäristön motoristen perustaitojen ja kehon hallinnan kehittämiseen. Luontoympäristö edistää liikkumista, eikä luonnossa tapahtunut fyysinen suoritus tunnu yhtä raskaalta kuin sama suoritus sisätiloissa. Ulkoliikunta koetaan sisäliikuntaa mielekkäämmäksi ja nautinnollisemmaksi, vaikka liikkuminen ulkona tapahtuu yleensä sisäliikuntaa tehokkaammin. Luonnon houkutellessa liikkumaan lisää nousee fyysinen aktiivisuus edistäen terveyttä ja hyvinvointia. Fyysinen aktiivisuus auttaa ehkäisemään muun muassa liikalihavuutta, sydän- ja verisuonitauteja sekä demensiaa. Ulkoliikuntapainotteisen ohjelman on havaittu parantavan lasten kehon koostumusta, kestävyyttä, lihaskuntoa, voimaa ja liikkuvuutta enemmän kuin sisäliikuntapainotteinen ohjelma. (Polvinen, Pihlajamaa & Berg 2012, 59. Talent Vectia 2013, 14-15.)

Luonnolla on monipuolisesti ihmisen henkistä hyvinvointia ja mielenterveyttä edistäviä vaikutuksia. Luonnolla on voimaannuttava vaikutus ihmiseen, sillä luonnossa oleskelu vähentää stressiä, rentouttaa, kannustaa sosiaaliseen kanssakäymiseen ja osallistumiseen. Mielikuvitus, luovuus, havainnointiherkkyys ja yhteistyökyky kasvavat luonnossa oleilun myötä. Mielenterveyspotilailla on havaittu luontoliikunnan parantavan yleistä toimintakykyä ja vähentävän mielenterveysongelmia. Luonnon katselun maisemana tai kuvasta on havaittu auttavan potilaita toipumaan nopeammin ja vähemmällä kipulääkkeillä kuin potilaiden, joilla ei ole mahdollisuutta luonnon katseluun. Luonnossa suoritetun työpaikan virkistysliikunnan on huomattu synnyttävän myönteisiä tunteita, hyvää oloa ja parantavan työn tuottavuutta. (Polvinen ym. 2012, 59. Talent Vectia 2013, 13-14.)

Eläimet ovat osa luontoa. Ihmisen verenpaine ja syke laskee eläimen ollessa läsnä. Koiran silittämisen on havaittu nostavan endorfiinien, oksitosiinien, prolaktiinin ja dopamiinin tasoja sekä koiralla että ihmisellä. Eläimistä huolehtiminen on itsessään kuntouttavaa, koska kokemus hoivan ja huolenpidon antamisesta toiselle elävälle olenolle on merkittävä. Vastuunotto eläimestä voi laajentua vastuunottoon omasta itsestään ja muista ihmisistä. Eläimiltä voi oppia vuorovaikutustaitoja. Eläimet reagoivat ihmisiin suorasti, vilpittömästi ja välittömästi, jolloin niiltä saatu palaute auttaa ymmärtämään omaa käytöstä. Sosiaalisessa vuorovaikutuksessa vaikeuksia omaavat henkilöt kuten autistit ovat kyenneet toimimaan arjessa helpommin selkeästi viestivän eläimen kanssa. Suurijännitteisissä lastensuojelun tapaamisissa on huomattu eläimen tuovan pelkällä läsnäolollaan helpotusta vuorovaikutukseen osapuolten välille ja rentouttamaan tilannetta. (Särkkä ym. 2013, 9.)

Tiedostamme luontoa aistiemme avulla. Käytämme vaihtelevasti perusaistejamme näkö-, haju-, maku-, kuulo- ja tuntoaistia havainnoimaan ympäristöä niiden henkilökohtaisen toimivuuden mukaan. Tasapaino- ja asentoaisti kertovat meille kehon sijainnista suhteessa ympäristöön. Suuri osa aistien tuottamasta informaatiosta jää herkästi huomiotta, kun keskitymme nopeisiin aisti-informaatioihin kuten epämiellyttävään hajuun. Eri aistimuksiin liittyy jokaisen henkilökohtaisia tunteita ja muistoja. Aistit täydentävät toiminnallaan toisiansa, jolloin niiden vaikutukset voi olla mahdotonta erottaa toisistaan. (Vasara, Rouhiainen, Lehtinen, Saarentaus & Salmenkivi 2013, 3-4.)

Erityisesti haju-, näkö- ja kuuloaisti välittävät meille luontokokemuksia. Hajuaisti on vahvasti yhteydessä makuaistiin niiden tuottaessa yhdessä maun aistimuksen. Hajuaisti tuottaa aisteista vahvimmat muistijäljet, jolloin lapsuuden onnellisiin muistoihin on helpointa palata tutun tuoksun kuten vastaleivotun pullan avulla. Unen aikana haistettujen hajujen on havaittu vaikuttavan unien sisältöön ja laatuun. Metsien sisältävien haihtuvien orgaanisten yhdisteiden hengittämisen on todettu alentavan verenpainetta, mikä tukee puisto- ja metsäkävelyiden terveyttä edistävää vaikutusta. (Särkkä ym. 2013, 10, 27.)

Aivojen tulkitessa silmien havaitsemia valoärsykykeitä muodostaen niistä visuaalisen tulkinnan syntyy näköaistimus. Näön kautta ihminen aistii kirkkautta, värejä ja värikylläisyyttä. Eri kulttuureissa on erilaiset merkitykset väreille, mutta tutkimuksissa on havaittu sinisten ja vihreiden värien alentavan verenpainetta, rauhoittavan ja laskevan stressitasoa. Luonnon näkemisen on todettu lisäävän hyvinvointia, esimerkiksi luontonäkymä toimiston ikkunoista on alentanut stressitasoa, nostanut työtyytyväisyyttä ja vähentänyt sairauspoissaoloja työntekijöillä. (Särkkä ym. 2013, 27.)

Kuuloaistilla ihminen pystyy aistimaan äänien korkeutta, voimakkuutta ja sointia. Usein täydennämme kuuloaistia näköaistilla äänen lähteen paikallistamiseen, vaikka pysyisimme arvioimaan äänen suunnan ja etäisyyden. Luonnon ääniä kutsutaan 1/f ääniksi, joita ovat esimerkiksi aaltojen kohina, puron solina ja puun lehtien kahina. Näiden 1/f äänien on todettu rauhoittavan ihmistä alentaen verenpainetta ja stressiä sekä auttavan rentoutumaan ja nukahtamaan. (Särkkä ym. 2013, 28.)

Tuntoaistilla ihminen aistii kosketusta, pehmeyttä, terävyyttä, painetta, kipua, lämpötilaa sekä kehon asentoa. Tuntoaistimus syntyy solukalvojen mekaanisesta painumisesta, ja tällaisia tuntoaistivia soluja sijaitsee ihon lisäksi lihaksissa, nivelissä ja sisäelimeissä. Solujen määrä vaihtelee suuresti kehon eri alueiden välillä. Ihminen pystyy tun-

temaan myös epätodellisia asioita, kuten haamukipua amputoidussa raajassa. Tunteita osoitetaan toisille usein tuntoaistin välityksellä. Myönteinen kosketus vaikuttaa rauhoittavasti hidastaen sykettä ja hengitystiheyttä. Halaukset vähentävät stressiä ja verenpainetta ja lisäävät itsetuntoa helpottaen muista ihmisistä välittämistä. (Särkkä ym. 2013, 29. Vasara ym. 2013, 15.)

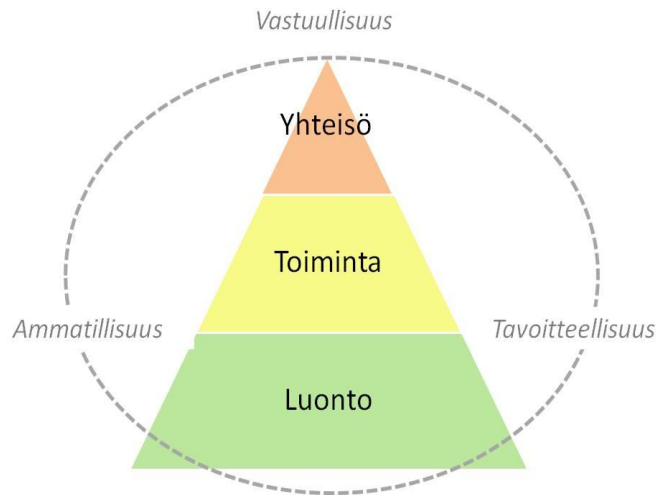
Makuaistimus syntyy kielen makunystyröiden kautta. Nystyröissä olevat makusolut reagoivat makureseptoreiden tai ionikanavien kautta makuaineisiin aikaansaaden jännitevaihteluita. Jännitevaihteluiden tuottamat impulssivaihtelut aivoihin tunnistavat viisi perusmakuu makean, happaman, suolaisen, karvaan ja umamin. Perusmakuja hyödyntäen makuja luokitellaan useisiin eri sekoituksiin luoden erilaisia makukarttoja. Maku- ja hajuaisti synnyttävät usein yhteistyönä maun kokemuksen. Myös kuuloaistilla on havaittu olevan yhteys makuaistiin, sillä meluinen ruokailuympäristö ärsyttää aivojamme niin paljon, että makuärsytys jää kuuloärsytyksen jalkoihin. (Särkkä ym. 2013, 29. Vasara ym. 2013, 16.)

Useamman eri aistielimen yhteistyönä rakentuu aistikokemus. Aistit voivat sekä tukea että kumota toistensa vaikutuksia. Erilaisia kokemuksia tulkitaan harvoin vain yhden aistin välityksellä. Aistiemme kautta luontokokemuksista muotoutuu jokaiselle henkilökohtainen ja erilainen hetki, sillä luontoa koetaan usein monella aistilla yhtä aikaa. Luonnon kokeminen ei tarkoita vain erämaahan leiriytymistä, vaan saamme kokemuksen luonnosta eri aistiemme kautta hyvinkin pienestä virikkeestä. Esimerkiksi jo luonnon näkeminen ikkunasta tuo merkittäviä hyötyjä ihmisen hyvinvoinnille. (Särkkä ym. 2013, 30. Vasara ym. 2013, 17-18.)

2.4.2 Green care -toiminta

Green care on luontoon ja maaseutu ympäristöön tukeutuvaa toimintaa, jonka avulla tietoisesti edistetään ihmisten elämänlaatua ja hyvinvointia. Käsite green care kattaa monia menetelmiä, joita käytetään sosiaali-, terveys-, kasvatus- ja kuntoutuspalveluissa. Luonnon elvyttävyyden, osallisuuden ja toiminnallisen kokemuksellisuuden lisäävät hyvinvointia. Vaikka green care -toiminta sijoittuu usein luonnon ympäristöön tai maaseudulle, voidaan luonnon elementtejä hyödyntää myös kaupunki- tai laitospäristössä. Green care -toiminnalla on kolme keskeistä ydinelementtiä ja niitä rajaavaa ehtoa. Ydinelementit ovat luonto, toiminta ja yhteisö. Näitä

rajaavat ehdot ovat ammatillisuus, tavoitteellisuus ja vastuullisuus. (Yli-Viikari. Soini ym. 2011, 323-324.)

Kuvio 2. Green care –toiminnan keskeiset ydinelementit ja niitä rajaavat ehdot (Green Care Finland Ry, ympäristö).

Green care –toiminta tapahtuu luontoympäristössä tai siinä käytetään luonnon elementtejä. Luontoa voidaan tuoda myös sisätiloihin taiteen eri keinoin, mikäli toimintaan osallistuvalla ei ole mahdollisuutta lähteä ulos luontoon. Ihmisen suhde luontoon on hyvin henkilökohtainen ja moninainen, ihminen on osa luontoa ja luonnon kiertokulkua. Luonto määritellään aina sosiaalisen ja kulttuurisen kontekstin kautta, jolloin jokainen kiinnittää ympäristössään huomiota erilaisiin asioihin. Jokaisen määritellessä luonto eri tavalla ei ole oleellista green caressä keskittyä luontoelementtien sijainnin, määrän tai koon määrittelyyn. Merkittävä luontoelämys voi syntyä yhtä hyvin kaupungin puistossa kuin suuressa metsässä tai vuodepotilaan ikkunasta avautuvasta maisemasta. Luontokokemuksen merkitys vaihtelee yksilön nykyisyyden ja aiempien tilanteiden mukaan. Vaihtelua on myös jokaisen kyvyssä heittäytyä luontokokemusten pariin, esimerkiksi metsäympäristö voi olla jollekin vieras ja pelottava. (Soini ym. 2011, 323-324.)

Toinen green caren keskeinen elementti on toiminta. Toiminta luonnossa tai luonnon kanssa lisää tilanteen vaikuttavuutta. Toiminta tuottaa ponnistelun ohella mielihyvää ja aktivoi ajattelua lisäten tietoja ja taitoja. Toiminta saa virikkeellisen ympäristön luonnosta. Luonto on lähellä eri muodoissa ja tarjoaa puitteet erilaiseen toimintaan edellyttämättä mitään suurempaa ”harrastamista”. Luonto voi olla toiminnan tausta antaen kokemuksellisen ja esteettisen ympäristön. Luonnon ollessa toiminnan kohde tai väline

on ihminen aktiivisessa vuorovaikutuksessa luonnon kanssa esimerkiksi keräillessään ja työstäessään luonnon tuotteita tai hoitaessaan puutarhaa. Toiminta voi olla myös hyvin vähäeleistä siihen osallistuvien henkilöiden niin tarvitessa, kuten esimerkiksi maiseman tai eläinten havainnointia. On erityisen tärkeää suunnitella toiminta siihen osallistuvien henkilöiden tarpeiden mukaisesti. (Soini ym. 2011, 324-325.)

Kolmas geen caren keskeinen elementti yhteisö mahdollistaa ihmiselle osallisuuden tunnun. Vuorovaikutuksessa ympäristön ja toisten ihmisten kanssa tapahtuu ihmisenä kasvamista. Osallisuuden kokemus ja yhteiskuntaan kiinnittyminen tulee yksilölle yhteisön kautta osallistumalla ja ottamalla vastuuta. Green care –ajatteluun sisältyy arvo aktiivisesta kansalaisuudesta osallisuuden kautta. Green care –toiminnan kautta on mahdollista löytää oma paikka yhteiskunnan jäsenenä ja saada kokemus nähdyksi tulemisesta sosiaalisen tuen avulla. Sosiaalinen tuki suojelee mielenterveyttä antamalla mahdollisuuden vaikeiden kokemusten jakamiseen, tunteiden tuulettamiseen, lohduttamiseen ja yhdessä rauhoittumiseen. Osallisuuden tuntu voi tulla sekä yhteisöstä että paikasta, sillä ihmisillä on tarve kuulua johonkin paikkaan. Maatila, jokin paikka luonnossa tai pelkkä luonnon kokeminen voi antaa paikkaan kuulumisen tunteen ja tuoda osallisuuden kokemuksen. (Soini ym. 2011, 325.)

Kolmea keskeistä ydinelementtiä luontoa, toimintaa ja yhteisöä rajaavat ehdot ovat ammatillisuus, tavoitteellisuus ja vastuullisuus. Green care –toiminnan tulee noudattaa ammattialan lainsäädäntöä ja eettisiä ohjeita. Palvelun tarjoajalla täytyy olla riittävä ammatillinen koulutus tarjoamaansa palveluun. Green care –palveluja tuotetaan usein yhteistyössä eri alojen ammattilaisten kanssa, kuten maaseutuyrittäjien ja sosiaalialan työntekijöiden kesken. Ammatilliset vaatimukset suhteutetaan asiakasryhmän tarpeisiin ja tarjottavaan palveluun. Aina ei ole kyse alalle suoritetuista tutkinnoista vaan ammatitieteen, mikä katsotaan kullekin alalle hyväksi ja oikeaksi toiminnaksi. Pitkään toimineilla maaseutuyrittäjillä ei välttämättä ole viimeisintä koulutusta, mutta kokemuksen tuoma vahva ammatitieteen antaa mahdollisuuden toimia green care -toiminnassa yhteistyökumppanina. (Soini ym. 2011, 325.)

Green care -toimintaa rajaava ehto tavoitteellisuus tarkoittaa, että toiminnalle laaditaan henkilökohtaiset suunnitelmat ja toiminta on pitkäjänteistä sekä loogista suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Palvelun tarjoajan ja kaikkien yhteistyökumppaneiden tulee olla sitoutuneita tavoitteiden saavuttamiseen. Tarvitaan myös green care –toimintaan osallistuvan asiakkaan ja hänen läheistensä sitoutuneisuus, että tavoitteiden mukaisia tuloksia saadaan aikaan. (Soini ym. 2011, 325-326.)

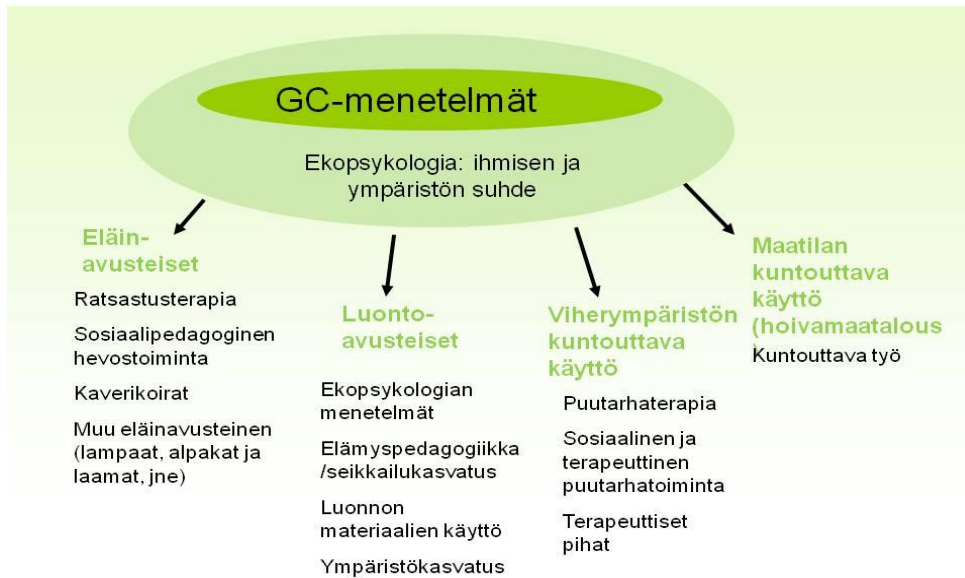
Kolmas rajaava ehto on vastuullisuus. Vastuullisuudella viitataan laadukkaaseen toimintaan, ulkoisten puitteiden kunnossa oloon ja toimintaprosessin eheyteen. Laadun määrittäminen ja mittaaminen tapahtuu jokaisessa green care –toimintaan osallistuvassa yhteistyötahossa oman alansa mukaisella laatukriteeristöllä ja –järjestelmällä. Vastuullisuus voidaan liittää myös mukana olevien yhteistyötahojen liiketoimintaan. Puhuttaessa vastuullisesta liiketoiminnasta tarkoitetaan yleensä vapaaehtoista lainsäädännön ylittävää toimintaa, jonka tavoitteena on kestävän kehityksen periaatteiden soveltaminen liiketoimintaan. Vastuullisen liiketoiminnan käsite on tullut myös sosiaali- ja terveysalalle, jotta kilpailutuksen lisääntyessä huolehdittaisiin palveluiden laadusta. (Soini ym. 2011, 326.)

Green care -toimintaa rajaavat ehdot ammatillisuus, tavoitteellisuus ja vastuullisuus kytkeytyvät toisiinsa ja menevät välillä päällekkäin. Ammatillisuuden ja tavoitteellisuuden voisi sisällyttää vastuullisuuden vaatimukseen. Eri ulottuvuudet on kuitenkin huomioitava ominaan, jotta green care toiminta voidaan erottaa omaksi toiminnakseen. Mikä tahansa luontoon liittyvä toiminta, johon liittyy kokemuksellisuutta ja yhteisöllisyyttä, ei ole green care –toimintaa, vaan se tarvitsee selkeät rajaukset. (Soini ym. 2011, 325-326.)

Green care –toiminta on sosiaalinen innovaatio. Se on kehittynyt alhaalta ylös eri toimijoiden tunnistamista tarpeista, joihin on kehitetty eri ratkaisumalleja. Green care myös yhdistää uudella tavalla eri tahoja. Tuottajatahot ja verkostot kuten julkinen, yksityinen ja kolmas sektori yhdistyy helposti green care –toiminnassa aivan kuten eri toimialat sosiaali- ja terveyspuolelta aina matkailun kautta maa- ja metsätalouteen saakka. Green care –toiminnassa erilaiset menetelmät tukevat toisiaan, kuten esimerkiksi psykologia, kuntoutus ja yhteisökasvatus. (Yli-Viikari. Green Care Finland Ry, menetelmät.)

Green care –toiminnan teoriaperustana on ekopsykologia. Ekopsykologiassa psykologinen teoria ja käytäntö kohtaavat ja ihminen nähdään osana luontoa. Ihmisen ja luonnon hyvin- tai pahoinvointi kulkevat käsi kädessä. Laajana tavoitteena pidetään kestävän kehityksen mukaista elämäntapaa ja pyrkimystä ehkäistä ihmisen vieraantuminen luonnosta. Luonnon monimuotoisuuden nähdään ekopsykologiassa tukevan kulttuurien monimuotoisuutta ja ihmisten joustavuutta ongelmatilanteissa. (Yli-Viikari. Green Care Finland Ry, menetelmät.)

Green care –toiminta jaetaan neljän menetelmän alle. Näitä menetelmiä ovat eläinavusteiset menetelmät, luontoavusteiset menetelmät, viherympäristön kuntouttava käyttö ja maatilan kuntouttava käyttö eli hoivamaatalous. (Green Care Finland Ry, menetelmät.)

Kuvio 3. Green care –toiminnan menetelmät (Green Care Finland Ry, menetelmät).

Eläinavusteisissa menetelmissä käytetään eläimiä apuna. Ratsastusterapia on tunnetuin eläinavusteisen terapian muoto Suomessa. Ratsastusterapia on terapeutin ja hevosen yhdessä toteuttamaa potilaan diagnoosiin perustuvaa kuntoutusta. Ratsastusterapian tavoitteet vaihtelevat esimerkiksi motoristen, pedagogisten tai psykologisten alueiden välillä riippuen terapeutin koulutuksesta. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa kuntoutusta tekee talliyhteisö kokonaisuudessaan ja siellä tehtävä työ. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on korjaavaa tai ennalta ehkäisevää sosiaalista kuntoutusta. Kaverikoirilla tarkoitetaan koulutettuja koiria, jotka vierailevat omistajiensa kanssa esimerkiksi laitoksissa tuoden mukanaan vaihtelua, iloa ja mahdollisuuden läheisyyteen. Terapiatyössä käytetään paljon myös muita eläimiä, kuten lampaita, kissoja, laamoja ja alpakoita. Muu eläinavusteinen toiminta on usein harrastusmaisempaa ja vapaamuotoisempaa kuin terapia, sillä aikataulutettuja paranemistavoitteita ei ole diagnoosin puuttuessa lähtökohdasta. Esimerkiksi vammaisratsastuksessa otetaan huomioon ratsastajan erityistarpeet, mutta toiminta on harrastuspohjaista eikä siinä ole mukana terapeuttia. Eläinavusteiset toiminnat antavat virikkeitä, nostavat elämänlaatua ja parantavat ihmisten hyvinvointia. (Green Care Finland Ry, menetelmät.)

Luontoavusteiset menetelmät tarkoittavat ekopsykologian menetelmiä, elämyspedagogiikkaa, ympäristökasvatusta ja luonnon materiaalien käyttöä. Ekopsykologian menetelmät ovat luonnossa tehtäviä harjoituksia, joiden tarkoituksena on löytää omia voimavaroja, rentouttaa ja avartaa näköaloja. Pienelläkin harjoituksella voi saada esille uusia näkökulmia ja ongelmanratkaisukeinoja, ja luontoon sijoittuva mielikuvarentoutus palauttaa voimavaroja. Elämyspedagogiikan toteutustavat, tavoitteet ja painotukset eroavat toisistaan riippuen sen vetäjän alasta ja koulutustaustasta. Elämyspedagogiikan monimuotoisuus on rikkaus, sillä jatkuva kehitys mahdollistuu. Keskeistä on kuitenkin toiminnan tavoitteellisuus, toiminnallisuus, osallisuus uuteen tilanteeseen, pyrkimys kokonaisvaltaiseen elämykseen ja kokemusten tietoinen työstäminen. Ympäristö- ja luontokasvatus on hyvin lähellä elämyspedagogiikkaa, sillä kumpikin pyrkii luontoherkkyyden lisäämiseen ja kokonaisvaltaisiin oppimiskokemuksiin. Luonnonmateriaalien käyttöä hyödynnetään etenkin silloin, kun luontoon meneminen on vaikeaa. Luonnonmateriaalit antavat mahdollisuuden luontoelämykseen kosketukset, tuoksujen ja äänien kautta ja käsillä tekeminen omaa luovuutta hyödyntäen antaa iloa ja hyvinvointia. (Green Care Finland Ry, menetelmät.)

Viherympäristön kuntouttava käyttö luokitellaan puutarhaterapiaan, sosiaaliseen ja terapeuttiliseen puutarhatoimintaan ja terapeuttilisiin pihoihin. Viherympäristöjä voidaan käyttää hoitotyön tukena aktiivisesti toimimalla tai viherympäristössä oleilemalla. Puutarhaterapia on asiakaskeskeistä ammattilaisen ohjaamaa toimintaa, jossa kuntoutumistavoitteiden saavuttamiseksi käytetään puutarha-aktiviteetteja. Puutarhaterapiassa päämääränä on maksimoida kognitiivisia, sosiaalisia, fysiologisia tai psyykkisiä toimintoja tai vahvistaa yleistä terveyttä ja hyvinvointia. Sosiaaliseen ja terapeuttiliseen puutarhatoimintaan sisältyy kuntouttavaa työtä, ammatillisten tutkintojen suorittamista ja työvalmennusta. Terapeuttiliset pihat tarjoavat mahdollisuuden sosiaaliseen kanssakäymiseen ja motoristen taitojen vahvistamiseen aktiivisen puutarhanhoidon myötä. Jo pelkkä oleilu puutarhaympäristössä tuottaa positiivisia emootioita, palauttaa kognitiivisiä kykyjä ja vähentää stressikokemuksia. (Green Care Finland Ry, menetelmät.)

Maatilan kuntouttava käyttö eli hoivamaatalous tarkoittaa kuntouttavaa työtä, jossa tärkeintä on osallistuminen yhteiseen työhön ja toimintaan. Mikäli normaaliin työelämään osallistuminen ei ole mahdollista, ovat maatilan arkipäivän puitteet tehokkaasti kuntouttavia. Ihminen saa kokemuksen oman työpanoksen merkityksestä sekä pääsee vuorovaikutukseen sekä ihmisten että eläinten kanssa luonnon ympäröimänä. Vajaa-kuntoisten työllistäminen maataloilla on sosiaalista työllistämistä. Maatila voi toimia so-

siaalialan koulutuksen myötä perhekotina, tukiperheenä tai järjestää päivätoimintaa. (Green Care Finland Ry, menetelmät.)

Green care –toiminnan avulla saadaan erilaiset toimintaympäristöt sulautettua yhteen, kun esimerkiksi kaupunkiympäristöön tai sisätiloihin tuodaan luonnon elementtejä. Green care –toiminnan yhteiseen arvoperustaan kuuluu asiakkaan, luonnon ja eläinten kunnioitus. Luontoa on käytettävä vastuullisesti ja tavoitteellisesti hyvinvoinnin lähteenä. Eläinten hyvinvoinnista ja lajinmukaisesta käyttäytymisestä on huolehdittava. Mukana olevien toimialojen yleisiä pelisääntöjä, normeja ja vaatimuksia on noudatettava. (Yli-Viikari.)

2.4.3 Kansainvälinen green care

Hyvinvointipalvelujen tuottaminen luontoympäristössä on kansainvälisesti voimakkaasti nousussa. Green care –käsitteen rinnalla kulkee maailmalla nimitykset Farming for Health, Social Farming ja Care Farms. Käsitteissä ”farm” -sanalla viitataan maatilaa laajempaan viherympäristöön ja ”social” –sanalla laajaan kirjoon hyvinvointipalveluiden tarjontaa. Useissa maissa kehitetään green care –toimintaa koettaen luoda yhteisiä linjoja. Perinteisten toimintamallien päivitys green care –toiminnalla tuo lisäarvoa, sillä toimintamallien hyvinvointia lisäävä vaikutus voimistuu. (Yli-Viikari. Eurooppalainen Green Care.)

Euroopan maiden kesken green care –toiminta on hyvin eritavoin kehittyntä. Norjassa green care –toiminnalla virallinen asema, samoin Italiassa ja Alankomaissa toiminta on vakiintunutta. Alankomaissa on kehitetty hoivamaataloutta tukevia valtakunnallisia rakenteita, ja hoivamaatilojen laatuluokitukset sekä toimintaohjeet on laadittu. Ranskassa, Portugalissa ja Saksassa toiminta on alkanut muodostua samassa määrin kuin Suomessa. Green care –toiminta on vasta aluillaan esimerkiksi Sloveniassa, Tshekin tasavallassa ja Bulgariassa. Erilaisia hankkeita ja projekteja green care –toiminnan kehittämiseksi ja yhtenäistämiseksi on järjestetty useita 2000-luvun alusta lähtien sekä maailmanlaajuisesti että Euroopan sisäisesti. Tällaisia hankkeita ovat muun muassa Multifunctional Agriculture in Europe – Social and Ecological Impacts on Organics Farms eli MAiE –hanke, Farming for Health –yhteisön toiminta, COST 866 Green Care in Agriculture –verkoston työ, Social Services in Multifunctional Farms eli So Far –hanke sekä Disability In sustainable Agriculture: a New Approach for training of practi-

tioners eli DIANA projekti. (Eurooppalainen Green Care. Yli-Viikari. Kansainvälisiä toimijoita ja hankkeita. Social Farming. DIANA.)

Multifunctional Agriculture in Europe – Social and Ecological Impacts on Organic Farms eli MAiE –hanke on Euroopan laajuinen green care –alan koulutusta lisäävä hanke. MAiE –hanke tuo tietoisuutta green care –toiminnan merkityksestä ja sen tarjoamista mahdollisuuksista. Hankkeessa luotu yhteiseurooppalainen kurssi on 120 tunnin kokonaisuus green care –palvelun tarjoajille. Koulutuksessa hyödynnetään vastavuoroista oppimista. Pääsyvaatimuksena tähän täydennyskoulutukseen on luonnonvara- tai sosiaalialan perustutkinto. MAiE –hankkeen green care –pilottikurssi järjestettiin syyskuussa 2013 Portugalissa. Hankkeen avulla luodaan eurooppalainen virtuaalinen green care –osaamiskeskusverkosto. Opintokokonaisuus rakennettiin kansallisten asiantuntijaryhmien kanssa. Nämä asiantuntijaryhmät ovat sosiaalialan, maatalouden, koulutuksen, tutkimuksen, julkisyhteisöjen ja yrittäjien edustajia. Hankkeeseen osallistui Saksa, Alankomaat, Suomi, Portugali, Italia, Bulgaria ja Tshekin tasavalta. Hanketta on rahoitettu EU:n Leonardo da Vinci –ohjelmasta. Opetussuunnitelman yleiskatsaus ja ohjeet on käännetty suomeksi 20.12.2013. (Multifunctional Agriculture in Europe. Green care –yrittäjyys 2013. Kansainvälisiä toimijoita ja hankkeita.)

Farming for Health on kansainvälinen yhteistyöverkosto, joka muodostuu tutkimuksesta, opetuksesta, neuvonnasta ja käytännön toiminnasta. Farming for Health –yhteisö kehittää osaamista ja levittää näkemyksiä green care –toiminnasta, hoivamaataloudesta, puutarhaterapiasta ja muista alaan liittyvistä kysymyksistä. Farming for Health –yhteisö tutkii monitieteisesti hoivamaataloutta, seuraa alan kehittymistä eri maissa ja pyrkii vaihtamaan tietoja eri maiden välillä saaden uuden tiedon osaksi käytäntöjä. Farming for Health –yhteisö on järjestänyt työpajoja ja kokouksia eri maissa vuodesta 2004 lähtien. Yhteisössä toimii jäseniä 22 Euroopan maasta, Pohjois-Amerikasta, Aasiasta ja Afrikasta. (Farming for Health community of practise.)

Farming for Health –yhteisöstä nousi COST 866 Green Care in Agriculture –verkosto, jonka päätavoitteena oli lisätä tieteellistä tietoa green care maatalouden parhaista käytännöistä. Näiden käytäntöjen avulla COST 866 –verkosto pyrki parantamaan ihmisten henkistä ja fyysistä terveyttä sekä elämänlaatua. Verkoston toimintaa on rahoitettu vuosina 2006-2010, ja sen toiminta jakautui terveysvaikutuksiin, talouteen ja politiikkaan. (Green Care in Agriculture, 2011. Kansainvälisiä toimijoita ja hankkeita.)

Social Services in Multifunctional Farms eli So Far -hanke oli EU:n rahoittama tieteen puiteohjelman tutkimushanke. Hankkeen tavoitteena oli luoda green care –toiminnalle uusi institutionaalinen ympäristö, mikä linkittäisi tutkijat ja maaseudun toimijat tuoden Euroopan sisäiset kokemukset lähemmäksi toisiaan. Keskeisten toimijoiden ja maaseudun kehityksen tutkijoiden yhteen saattaminen mahdollisti vertailun, tiedon vaihdon sekä kokemusten ja pyrkimysten koordinoinnin. Hankkeessa suunniteltiin green caren toimintalinjoja sekä kansallisilla että Euroopan tasolla. Hanke käynnistyi toukokuussa 2006 ja kesti 30 kuukautta. (Social Farming.)

Disability In sustainable Agriculture: a New Approach for training of practitioners eli DIANA projekti oli tarkoitettu ammattilaisille, jotka työskentelevät vammaisten henkilöiden tai mielenterveyskuntoutujien kanssa hoivamaataloudessa. DIANA pyrki vastaamaan green care –toiminnassa olevaan yhteistyötahojen keskinäisen koulutuksen puutteeseen, sillä sosiaalialan ohjaajilta puuttui maatalouden osaamista ja maatalouden osaajilta puuttui ohjaajien omaavaa tietoutta vammaisista henkilöistä ja mielenterveyskuntoutujista. Koulutuksen puutteiden korjaaminen nähtiin DIANA projektissa todella tärkeäksi, sillä hoivamaataloudella on havaittu olevan myönteisiä vaikutuksia vammaisten henkilöiden ja mielenterveyskuntoutujien sosiaaliseen osallisuuteen kuntouttaen heitä kohti koulutusta ja työelämää. Koulutus tapahtui moniammatillisena yhteistyönä vuorovaikutteisesti vertaisoppimalla oikeassa työympäristössä. DIANA projekti toimi marraskuusta 2009 lokakuuhun 2012 ja sitä rahoitettiin EU:n Leonardo da Vinci –ohjelmasta. (DIANA.)

2.5 Ohjaustyöllä kehitysvammaiset osaksi green care -toimintaa

Green care –toiminnan tulisi olla osa kehitysvammaisen henkilön päivittäistä elämää, ei vain päivätoiminnan tuottamaa toimintaa. Päivätoiminnan tavoitteena on järjestää kodin ulkopuolella itsenäisessä elämässä selviytymistä tukevaa ja sosiaalista vuorovaikutusta edistävää toimintaa. Päivätoimintaa järjestetään viitenä päivänä viikossa tai yksilöllisten tarpeiden mukaan tätä harvemmin. Päivätoimintaa järjestetään, kun henkilö ei fyysisen tai psyykkisen toimintarajoitteen vuoksi voi osallistua työtoimintaan. Kehitysvammaiset henkilöt ovat tekemisissä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten kanssa päivätoiminnan ulkopuolella esimerkiksi hoivakodeissa tai vapaa-ajan avustajien muodossa, jolloin green care –toiminnan tulisi myös näkyä. (Maidell 2010, 237-238.)

Ohjaajan työn ytimessä on arvojen tiedostaminen ja eettinen pohdinta. Ohjattavilla on erilaisia arvoja ja jokaisen ohjaajan omat henkilökohtaiset arvot vaikuttavat hänen ammatilliseen toimintaansa. Toiminnan lähtökohdaksi on vaistomainen taipumus ottaa omat arvot. Onkin suuri vaara, että ohjaaja tarjoaa selkeästi ohjattavalleen omia arvojaan. Ohjaaja saattaa kokea osan green care -toiminnasta esimerkiksi arkiseksi tai turhaksi, jolloin hän siirtää toimintaan oman arvomaailmansa tuomaa negatiivisuutta. Tämä tarttuu herkästi ja saa ohjattavan ajattelemaan toiminnasta samoin, jolloin osallistuminen kyseiseen toimintaan ei enää houkuttele kehitysvammaista henkilöä. Mikäli ohjaaja ottaa ohjauksen lähtökohdaksi oman arvomaailmansa selvittämättä ohjattavansa arvomaailmaa, vie hän tilan ohjattavan omilta valinnoilta ja loukkaa näin hänen itsemääräämisoikeuttaan. Ohjattavan arvojen kunnioittaminen on tärkeää ohjauksen onnistumisen kannalta, sillä arvostirriita voi saada ohjattavan vastustamaan ohjaajaa. (Rostila 2001, 25-29.)

Green care –toiminnan tunnekokemusten ymmärtämisellä on ohjauksessa oleellinen sija. Tunteet tekevät ihmisen elämästä merkityksellisen. Kehitysvammaisen henkilön tulkinnat omasta tilanteestaan eivät jäseny ja muutu ainoastaan rationaaliseen ajatteluun vaikuttamalla. Merkityksillä ja toiminnalla on keskinäinen vaikutussuhde. Toiminta muokkaa sen aikaansaanutta merkitystä tai tuottaa uusia tulkintoja tilanteesta eli kokonaan uusia merkityksiä. Toiminta ja merkitys ovat vastavuoroisessa suhteessa toisiinsa, sillä muutos toisessa tuo muutosta myös toiseen. Ohjatessa kehitysvammaisia henkilöitä Green care -toiminnassa keskipisteenä pidetään merkitysten ja toiminnan vuorovaikutusta sekä niiden muutosta. Muutoksen havaitseminen kehitysvammaisessa henkilössä ja muutoksesta oppiminen vaatii pitkäkestoista ohjaussuhdetta. (Parkkinen 2003, 156-157.)

Ohjauksen toimivuuden kannalta keskeinen kysymys green care –toiminnassa on yhteisen ympäristön hahmottaminen. Ohjaajan tulee tiedostaa miten näkee ympäröivän maailman ja miten ympäristö vaikuttaa tähän tulkintaan. Ohjaajan itseymmärrys on lähtökohta siihen, että ohjaaja voi ymmärtää millaisena ohjattava näkee maailman ja miten yhteinen ympäristö vaikuttaa ohjattavaan. Ohjaajan tulee kuunnella ohjattavaa ja katsella hänen reaktioitaan green care –toiminnan ympäristössä rakentaen havainnoista ohjattavan ajattelua ja toimintaa kuvaava kokonaisuus. Pitkäkestoisen ohjaussuhteen aikana havaittu ohjattavan odottamaton tapa toimia vaatii ohjaajalta pohdintaa siitä, millainen muutos ympäristössä on tuottanut uudenlaisen vaikutuksen. Ohjaajan on selvitettävä, mikä vaikutti ohjattavan ajatteluun niin, että syntyi uusi tapa toimia. Yh-

teisen ympäristön hahmottaminen helpottaa yksittäisten ilmiöiden ja kysymysten tarkastelua. (Parkkinen 2003, 157-158.)

Green care –toiminnassa ohjauksen on oltava dialogista. Dialogisessa ohjauksessa pyritään vuoropuheluun, jossa keskitytään kuuntelemaan ohjattavaa ilman ennakkokäsityksiä saaden näin esille laaja kuva asiasta. Yhteinen pohdinta johtaa siihen, että yksilöllisestä tiedosta päästään yhteisölliseen tietoon ja luodaan jaettu ymmärrys. Dialogisuus vaatii osallistujiltaan kärsivällisyyttä, läsnäoloa, arvostavaa luottamusta, toisen kuuntelemista sekä toisen mielipiteiden kunnioittamista. Ydin on tasa-arvo, johon päästään luomalla toiselle kuulluksi tulemisen tunne ja välttämällä valtasuhteita. Dialogisuudessa energia suunnataan näkemyseroista yhteiseen tavoitteeseen. Dialoginen ohjaus on läsnä olevaa olemista, mikä tarkoittaa tietoisesti vuorovaikutuksessa mukana olemista sen kokijoina ja tekijöinä. Ohjaajan tulee olla läsnä tässä hetkessä, kokea olevainen yhdessä jakaen. Dialogisen ohjaussuhteen perusta on turvallisuus, jolloin ohjattava voi olla avoin ja luottavainen. Ohjaajalla voi olla myös poissa olevaa olemista, jolloin ohjaaja on fyysisesti läsnä tilanteessa mutta mieli vaeltelee muualla. Poissa oleva oleminen on yleistä ohjaajan ollessa väsynyt tai ohjaajan henkilökohtaisen elämäntilanteen viedessä energian ohjaustyöstä. Tällöin ohjaajan tulee tunnistaa oma tilanteensa ja keskustella siitä esimiehensä kanssa pohtien ratkaisuja. Ohjattavan ei tule kärsiä dialogisen ohjauksen puutteesta ohjaajan henkilökohtaisen tilanteen takia. (Haarakangas 2011, 129-130, 147. Niemi, Nietosvuori & Virikko 2006, 292-293.)

Ohjatessa vaikeasti kehitysvammaisia henkilöitä green care –toiminnassa on hyvä käyttää voimauttavan vuorovaikutuksen perusteita. Voimauttava vuorovaikutus on varhaiseen vuorovaikutukseen perustuva toimintatapa, joka tukee vuorovaikutuksen oppimista ja sosiaalisia suhteita. Voimauttavassa vuorovaikutuksessa vaikeasti kehitysvammaisen henkilön ohjaajat ovat toimintatavan pääasialliset voimavarat. Voimauttavan vuorovaikutuksen ideana on, että ohjaaja luo lyhyitä miellyttäviä sosiaalisia tilanteita ohjattavansa kanssa. Avainperiaatteina voimauttavalla vuorovaikutuksella on olla ohjattavan saatavilla ja läsnä, olla valppaana ja mukauttaa ilmaisua tilanteen mukaisesti vastaten herkästi, suoda taukoja ja muistaa oma käytös ohjaajana eli olla sopivan rento ja lämmin nauttien vuorovaikutuksesta. Paras vuorovaikutuspaikka vaikeasti kehitysvammaisen henkilön kanssa on siellä, missä hän tuntee olonsa turvallisiksi, olipa se sitten aukeassa tilassa seisten tai ahtaassa paikassa maaten. Vuorovaikutustilanteen tulee loppua heti, kun ohjattava niin haluaa. Jokainen ohjattava edistyy vuorovaikutustaidoissa omaa tahtiaan, ja pienikin edistys voi olla suuri muutos elämänlaadussa. Ta-

voitteena on, että ohjattavan vuorovaikutus muuttuu merkitykselliseksi vuorovaikutukseksi. (Nind & Hewett 2011, 16, 23-24, 39. Salminen 2011.)

Voimauttavaan vuorovaikutukseen tarvitaan koko työtiimin tuki. Lähtötilanne kartoitetaan havainnoimalla ohjattavaa, mihin olisi hyvä järjestää aikaa jokaiselle tiimin jäsenelle kahdenkeskisten toimintojen muodossa. Ohjaajan on kiinnitettävä huomio omasta suorittamisesta ohjattavan tapaan olla. Työyhteisön sopimukset työskentelyn periaatteista luovat rajat toiminnalle, jonka työkaluina ovat läheisyys, läsnäolo ja ohjattavan salliessa fyysinen kontakti. Voimauttava vuorovaikutus on stimuloivaa leikkiä, jossa opetellaan vuorovaikutuksen perusosia. Turvallisessa ja rennossa vuorovaikutustilanteessa ohjattava johtaa vuorovaikutustilannetta ohjaajan odottaessa hänen aloitteitaan ja vastauksiaan. Havaittuja toimintoja jäljitellään ja vastauksista sekä uusista toiminoista iloitaan. Ajan myötä syntyy yhteinen ohjaajan ja ohjattavan ohjelmisto, jota toistetaan. Vähitellen ohjattavan vastaukset pidentyvät muuttuen vuorotteluksi ja syventäen vaikeasti kehitysvammaisen henkilön osallisuutta green care –toimintaan. (Nind & Hewett 2011, 27, 29-30. Salminen 2011.)

Ohjaustilanteissa esiintyy ohjauksen yhtenä elementtinä neuvontaa. Neuvontaa ja sitä kautta ohjausta annetaan niistä asioista, joista asiakas haluaa tietoa tai niistä asioista, joista ohjaaja haluaa asiakkaan tietävän. Ohjatessa kehitysvammaista henkilöä green care –toiminnassa on huomioitava molemmat lähtökohdat. Toiminnan perustana tulee olla ohjattavan oma mielenkiinto, mutta toiminta itsessään saattaa sisältää elementtejä, joissa kehitysvammaisen henkilö tarvitsee ohjausta ja neuvoja saadakseen onnistumisen kokemuksia. Esimerkiksi lievästi kehitysvammaisen henkilö haluaisi kokeilla pilkkimistä, mutta ei kykene itse hankkimaan sopivia välineitä eikä osaa käyttää niitä ilman ohjaajan apua. Ohjausprosessi on kuitenkin aina ohjaajan ja ohjattavan keskinäistä neuvottelua ja osallistujilleen ainutkertainen, luova prosessi (Spangar 2000, 21 Peltonen 2004, 103.).

Green care –toiminta on suunniteltua ja tavoitteellista. Green care –toiminta käy kaikille kehitysvammaisille henkilöille heidän tasostaan riippumatta. Kehitysvammaisen henkilön taso sekä hänellä mahdollisesti olevat lisävammat on kuitenkin huomioitava toimintaa suunnitellessa. Lisävammojen määrä ja laatu usein sanelevat yksilön toimintamahdollisuudet. Ohjaajan on tunnettava kehitysvammaisen ohjattavansa hyvin, sillä kehitysvamman tuomat rajoitteet toimintakykyyn ovat yksilöllisiä ja kyvyt sekä puutteet vaihtelevat. Vaikeasti kehitysvammaisen liikuntarajoitteinen henkilö ei voi lähteä ratsastamaan, mutta hän kykenee nauttimaan hevosen tuoksuista ja tallin ympäristöstä pyörä-

tuolista käsin. Ohjaajan on pohdittava toimintaa suunnitellessaan miten ja missä olosuhteissa riittävä vaikutus saadaan kullekin osallistujalle tapahtumaan. Joillekin riittää luonnossa oleskelu, kun toiset tarvitsevat selkeästi ohjattua tekemistä. Kehitysvammaisen henkilön onnistuneessa osallistumisessa green care –toimintaan ovat suuressa roolissa ohjaajan työskentelytavat ja tarvittaessa kyky innostaa ohjattava mukaan toimintaan. (Haverinen 2013.)

Green care –toiminnan tavoitteet mietitään jokaiselle osallistujalle henkilökohtaisesti yhteistyössä ohjaajien ja ohjattavan kanssa. Ohjaaja tai ohjattava saattaa ylivoimistaa green care -toiminnan tavoitteet. Syynä ylivoimistukselle on yleensä hätäisyys tai kunnianhimo. Tavoitteiden tulee olla realistisia. Mikäli kaikkea koetetaan muuttaa kerralla, ajaututaan herkästi tilanteeseen, jossa mikään ei muutu. Green care -toiminnan tavoitteena voi olla esimerkiksi uuden asian oppiminen luonnosta, aktiivinen liikuntatuokio, rauhallinen toiminta osana ryhmää tai uuden luontoelämyksen saaminen luonnossa rauhoittuen, hetki joka kantaa arkeen rauhoittumisen tunteen. Liian suuret odotukset vaikeuttavat aitoa yhteistyötä ja ohjaustilanteen kumppanuutta. Tavoitteiden saavuttamisessa ratkaisevassa asemassa on ohjattavan yhteistyö ja osallistuminen, mihin ohjaaja pyrkii vaikuttamaan omalla positiivisella asenteellaan ja kullekin ohjattavalle parhaiksi havaituilla ohjausmenetelmillä. Tutustumalla hyvin ohjattavaansa ohjaaja kykenee luomaan green care –toiminnan ohjaustilanteeseen toimivaa yhteistyötä ja tukemaan ohjattavaa osallistumiseen. (Onnismaa 2007, 40. Haverinen 2013.)

3 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TUTKIMUSTEHTÄVÄT JA TAVOITTEET

3.1 Tarkoitus

Opinnäytetyöni tarkoitus on kuvailla Vehkakodin kehitysvammaisten asukkaiden ohjaajien kokemuksia green care -toiminnasta. Opinnäytetyöni tarkoituksena on myös kuvailla Vehkakodin kehitysvammaisten ohjaajien käsityksiä ohjaustilanteen onnistumisesta green care –toiminnassa.

3.2 Tutkimustehtävät

Opinnäytetyöni tutkimustehtäviä ovat:

1. Millaisia kokemuksia Vehkakodin kehitysvammaisten asukkaiden ohjaajilla on green care -toiminnasta?
2. Millä tavalla Vehkakodin kehitysvammaisten asukkaiden ohjaajien mielestä luodaan onnistunut ohjaustilanne green care –toimintaan?

Olen rajannut tutkimustehtävät koskemaan Vehkakodin kehitysvammaisten ohjaajien mielipiteitä, koska heillä on kokemukset käytännön ohjaustyöstä, josta nousee mahdollisuudet ja haasteet green care –toiminnan kehittämiseen Vehkakodilla. Tutkimustehtäväni rajautuu Vehkakodin green care –toimintaan, joten siinä ei huomioida hoitokodilla asuvien kehitysvammaisten henkilöiden muita mahdollisia yhteyksiä green care –toimintaan esimerkiksi opintojen tai hoitokodin ulkopuolisen päivätoiminnan puolelta.

3.3 Tavoitteet

Tutkimuksen tavoitteena on kehittää Vehkakoti Ay:n green care –osaamista ja –toimintaa sekä löytää keinoja luoda onnistunut ohjaustilanne green care -toimintaan. Opinnäytetyöni on suorassa yhteydessä sosiaalialan työkenttään, sillä sen on tilannut Kaavin palvelukoti Vehkakoti Ay. Opinnäytetyöni on hyvin ajankohtainen, sillä Vehka-

koti haluaa kehittää green care –osaamista ja -toimintaa sekä luoda yhtenäiset ohjauskäytännöt palvelukodin henkilökunnalle green care –toimintaan. Tutkimukseni avulla pystytään kartoittamaan ohjaajien tämän hetkinen green care osaaminen. Green care –toimintaa kehittäessä täytyy kehittää myös työmenetelmää, ohjausta, jotta kehitysvammaisten asukkaiden ohjaus on yhtenäistä ja näin tukee green care –toiminnan tavoitteellisuutta, ammatillisuutta ja vastuullisuutta. Yhtenäisellä ohjaustyöllä varmistetaan, että kehitysvammaiset asukkaat pysyvät mukana kehittyvässä toiminnassa.

Ammatillisena tavoitteenani on perehtyä green care –toimintaan ja kehitysvammaisten ohjaamiseen green care –toiminnassa. Tietämykseni green care –toiminnasta ennen tutkimuksen tekemistä on pintapuolista. Green care –toiminnan teorian ymmärtäminen auttaa ymmärtämään kehitysvammaisten ohjaamiseen green care -toiminnassa tarvittavia valmiuksia.

Ammatillisena tavoitteenani on myös perehtyä green care -toimintojen ohjauskäytänteisiin. Tutkimukseni avulla saan selville, millaisena ohjaajat kokevat ohjaustyön green care –toiminnassa, millaisia haasteita ohjaustyössä on ja kuinka niihin tulisi heidän mielestään vastata. Voin hyödyntää tutkimukseni tuloksia tulevaisuudessa työskennellessäni kehitysvammaisten henkilöiden kanssa heidän ohjaajiensa muodostamassa työyhteisössä. Sosiaalialan työ lähtee yksilön omista edellytyksistä, joten tutkimukseni avulla opin huomioimaan kehitysvammaisten ohjaajat yksilöinä työyhteisön sisällä. Tutkimukseni tukee omaa ammatillisuuttani ja antaa ideoita tulevaan työhöni, jossa tulen rakentamaan työskentelytapoja yhdessä työyhteisön kanssa.

Yhteistyökumppanin tavoitteena on hyödyntää tutkimuksessa saatuja tietoja kehitysvammaisten henkilöiden ohjaajien green care –toiminnan tietämyksen syventämiseen sekä ohjaustyön kehittämiseen. Tutkimukseni voi herätellä muita kehitysvammaisten henkilöiden hoitokoteja huomaamaan green care –toiminnan mahdollisuudet ja kehittämistä vaativat haasteet.

4 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

4.1 Tutkimuksen metodologiset lähtökohdat

Tutkimukseni on kvalitatiivinen eli laadullinen tapaustutkimus. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on pyrkimys etsiä tietoa mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Lähtökohtana on kuvata todellista elämää tiedostaen, että todellisuus on moninainen. Tutkimuksessa on mahdollista löytää monensuuntaisia suhteita. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei niinkään todenneta jo olemassa olevia väittämiä, vaan pyritään löytämään ja paljastamaan tosiasioita. Tutkija hankkii aineiston todellisissa ja luonnollisissa tilanteissa suosien ihmistä tiedon keruun instrumenttina. Tapaustutkimuksessa kerätään yksityiskohtaista tietoa yksittäisestä tapauksesta tai pienestä joukosta tapauksia, jotka ovat suhteessa toisiinsa. Tapaustutkimuksen kiinnostuksen kohteina ovat usein prosessit ja tavoitteena ilmiöiden kuvailu. Tutkijana en tehnyt etukäteen päätelmiä lopputuloksista vaan tutkin aineistosta nousevia seikkoja, koska kvalitatiivinen tutkimus on aineistolähtöistä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005, 125-126, 152, 155.)

Valitsin kvalitatiivisen tutkimusotteen sen tuottaman omakohtaisen tiedon takia. Tutkimustehtävieni selvittämiseksi on keskeistä saada tietoa haastateltavan itsensä kertomana hänen omasta näkökulmastaan. Tutkimuksessani tyypillinen tapaustutkimuksen piirre on, että tutkimusjoukko koostuu toisiinsa suhteessa olevista tapauksista. Lisäksi tutkimukseni kohdistuu Vehkakodin green care –toiminnan kehittämiseen suuntaavaan prosessiin.

Tutkimuksessani on fenomenologisen tieteenfilosofian piirteitä, sillä sen perustana olevat filosofiset ongelmat ovat tiedonkäsitys ja ihmiskäsitys. Tiedonkäsitys tarkoittaa sitä, miten kohteesta saadaan tietoa ja millaista tieto on luonteeltaan. Ymmärtäminen ja tulkinta nousevat esiin tietokysymyksistä. Ihmiskäsitys keskittyy siihen, millainen ihminen on tutkimuskohteena. Tutkimuksen kannalta fenomenologisessa ihmiskäsityksessä oleellisia käsitteitä ovat kokemus, merkitys ja yhteisöllisyys. (Laine 2001, 26.)

Tutkimuksessani tutkin kokemuksia fenomenologisen tutkimusperinteen mukaisesti. Fenomenologisuutta tutkimuksessani tukee myös se, että tutkimukseni kohteena on ihmisen suhde omaan elämäntodellisuuteensa. Tutkin inhimillisen kokemuksen merki-

tyksiä tiedostaen, että kokemus syntyy vuorovaikutuksessa todellisuuden kanssa. Eläminen on aina kehollista toimintaa ja havainnointia. Ihmiset ymmärtäen jäsentävät kokemaansa, jolloin suhde maailmaan on tietoinen ja intentionaalinen. Intentionaalisuudella tarkoitetaan kaiken merkitsevän ihmisille jotakin, eli kokemus muotoutuu merkitysten mukaan. Fenomenologiseen merkitysteoriaan sisältyy ajatus ihmisen olevan perustaltaan yhteisöllinen. (Laine 2001, 26-29.) Tutkimukseni kohdistuu Vehkakodin kehitysvammaisten ohjaajien muodostamaan tutkittavaan alueeseen, työyhteisöön, jossa kiinnitän huomioni green care –toimintaan ja toiminnassa ohjaamiseen. En pyri löytämään universaaleja yleistyksiä tutkimukseni avulla, vaan haluan ymmärtää tutkittavan alueen ihmisten senhetkisiä kokemuksia.

4.2 Tutkimusmenetelmä

Aineistoni hankinnassa käytän laadullista menetelmää, jolloin tutkittavien ”ääni” ja näkökulmat pääsevät esille. Laadullisista menetelmistä valitsin aineiston keruun metodiksi teemahaastattelun. Teemahaastattelu tapahtuu ennalta valittujen teemojen mukaan, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat. Tarkoituksena on löytää teemahaastattelun avulla tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimustehtävien mukaisesti merkityksellisiä vastauksia. Teemahaastattelussa keskustelu kulkee haastattelijan toivomilla aihealueilla tilanteen mukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2005, 155, 197.)

Tutkimukseni aineisto on koottu haastattelun avulla luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa. Haastattelut olivat keskusteluja teemojen pohjalta kysymysten tarkan muodon ja järjestyksen puuttuessa. Koin teemojen tuovan joustavuutta haastattelutilanteeseen kysymysten uudelleen järjestelyn ja lisäkysymysten muodossa, mutta toisaalta teemat toivat myös selkeän rungon haastattelulle. Mielestäni avoin kysymys on haastateltavalle miellyttävä, sillä se antaa haastateltavalle vallan vastata aiheeseen liittyen oman näkökulmansa mukaisesti niiltä osin kuin kokee sen aiheelliseksi. Haastattelijan pidin huolen, että kaikki teemat käydään läpi.

Haastatteluja varten laatimani teemarunko (LIITE 1) käsittää kaksi pääteemaa ja niiden apukysymykset. Teemarunko rakentui tutkimukseni aihetta käsittelevien teoriakirjallisuuksien pohjalta. Tutkimukseni pääteemat ovat green care –toiminta Vehkakodilla ja kehitysvammaisten ohjaaminen green care –toiminnassa. Pääteema green care –toiminta Vehkakodilla vastaa apukysymyksiensä avulla kysymykseen, millaisia kokemuksia Vehkakodin kehitysvammaisten asukkaiden ohjaajilla on green care –toiminnasta.

Kehitysvammaisten ohjaaminen green care –toiminnassa pääteemana vastaa apukysymyksien myötä kysymykseen, millä tavalla Vehkakodin kehitysvammaisten asukkaiden ohjaajien mielestä luodaan onnistunut ohjaustilanne green care –toimintaan.

Green care –toiminta on käsitteenä vielä verrattain uusi Suomessa. Käsitteen avulla on mahdollista tiedostaa omaa toimintaansa luonnossa ja jäsentää toimintaa, jolloin toiminnan kehittäminen on mahdollista. Green care –toiminta Vehkakodilla pääteeman alla kysyin ohjaajilta heidän käsityksiään luonnon vaikutuksista ja aistien käytöstä, green care –toiminnan teoriasta ja Vehkakodilla tapahtuvasta green care –toiminnasta. Kehitysvammaisten ohjaaminen green care –toiminnassa pääteeman alla kysyin ohjaajilta ohjauksesta, kehitysvammaisten ohjauksesta, ohjaajan arvomaailman ja ohjattavan tunnetilojen vaikutuksista sekä haasteista ja onnistumisen kokemuksista. (LIITE 1.)

4.3 Tutkimuksen kohdejoukko ja aineistonkeruu

Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään usein varsin pieneen määrään tapauksia pyrkien analysoimaan näitä perusteellisesti. Näin ollen aineiston tieteellisyyden kriteeri ei ole määrä vaan laatu. Tällaisessa harkinnanvaraisessa kohdejoukon otannassa kohdejoukko pyritään valitsemaan tarkoituksenmukaisesti. (Eskola & Suoranta 2008, 18.) Tutkimukseni kohdejoukkona on Vehkakoti Ay:n ohjaajat. Vehkakoti on tarjonnut vuodesta 1993 kodinomaista palveluasumista luonnon keskellä Koillis-Savossa Kaavilla. Vehkakodilla ohjaajia on yhteensä 11. Kaikki ohjaajat lupautuivat osallistumaan haastatteluun. Teemahaastatteluihin osallistui yhteensä yhdeksän ohjaajaa. Kato oli 2 ohjaajaa, he olivat haastattelujen tekoaikaan estyneitä pääsemään Vehkakodille. Muutokset haastateltavien määrässä vaikuttivat aiempiin suunnitelmiin, sillä ajattelin haastateltavani ohjaajat neljän ja kolmen hengen ryhmissä tehden yhteensä kolme haastattelua. Tilanteiden muuttuessa Vehkakodilla tein neljä haastattelua, joissa ohjaajia oli paikalla kaksi tai kolme.

Tutkimus keskittyy Vehkakodin toiminnan kehittämiseen. Haastattelut suoritettiin teemahaastatteluina joulukuussa 2013, koska Vehkakoti kehittää green care –toimintaansa vuosina 2013-2014. Tutkimukseni paikka rajautuu Koillis-Savoon, koska Vehkakodin green care –toiminta tapahtuu kyseisellä alueella. Suoritin haastattelut Vehkakodilla, jotta haastateltavat kokevat tilanteen mahdollisimman luontevaksi ja tutuksi, jolloin he todennäköisesti puhuvat vapautuneemmin. Käytin haastattelujen tukena etukäteen laatimaani teemarunkoa, mutta annoin haastattelujen edetä omalla pai-

nollaan. Apukysymysten järjestys ei ollut haastattelutilanteissa teemarungon mukainen, mikäli ohjaajat ottivat suunnittelemani teemoja puheeksi jo ennen kuin kysyin niistä. Pidin kuitenkin huolen, että kaikki teemat tulivat käsiteltyä jokaisessa haastattelussa. Nauhoitin haastattelut myöhempää litterointia varten, sillä mielestäni nauhoittaminen on varmin tapa muistiinpanojen tekemiselle. Kaikki haastateltavat suostuivat nauhoitukseen.

Haastattelutilanne eroaa arkikeskustelusta erityisen tarkoituksensa ja osallistujarooliensa myötä. Haastattelijä saapuu tilanteeseen tietämättömänä osapuolena haluten tiedon haastateltavalta. Haastattelutilanne on luotu tutkimusta varten ja tutkija ohjaa keskustelua tai vähintään antaa keskustelulle suunnat tiettyjen puheenaiheiden myötä. Haastattelu voi muistuttaa spontaania keskustelua, mutta siinä on aina eräänlaista institutionaalisuutta, mitä korostaa haastattelun tallennus joko nauhoittaen tai kirjoittaen. Ennen haastattelua sen osapuolet yleensä keskustelevat ilman nauhoitusta jostakin neutraalista aiheesta, johon kaikki osapuolet voivat vaivatta osallistua. Tutkija kertoo tutkimuksen kannalta riittävästi itsestään ja tutkimuksestaan. Tutkijasta itsestään kertominen saattaa luoda haastattelijan ja haastateltavien välille etäisyyttä, mutta voi onnistuessaan rakentaa yhteisyyttä, mikä edistää haastattelun päämääriä. (Ruusuvoori & Tiittula 2005, 22-25.)

Saavuini haastattelupaikalle hyvissä ajoin. Haastattelut suoritettiin vuorojen vaihteessa iltapäivällä, jolloin henkilökuntaa on paikalla sekä aamu- että iltavuorosta. Asukasturvallisuus huomioitiin, asukkaiden kanssa oli ohjaaja myös haastattelujen aikana. Joimme henkilökunnan ja asukkaiden kanssa kahvit Vehkakodin olohuoneessa vaihtaen päivän kuulumisia. Tämä yhteinen kahvitilanne mielestäni mursi mahdollista jännitystä ohjaajilta haastatteluun osallistumisesta. Ennen haastattelujen nauhoituksen aloittamista meille varatussa rauhallisessa tilassa kerroin haastateltaville opiskelustani ja esittelin tutkimuksen pääpiirteittäin. Vältin tuomasta haastattelutilanteeseen käsitystä, että tietäisin aiheesta enemmän kuin haastateltavat. Korostin haastateltaville, että haluan kuulla heidän ajatuksensa ja saada heiltä käytännön tietoa teemoista, sillä tarvittava tieto on heillä.

Kaikkiin kohtaamisiin sisältyy valtaa, joten haastattelusuhde ei voi olla täysin tasa-arvoinen. Kysymyksen kysyminen edellyttää vastaamista. Hyvässä haastattelutilanteessa voidaan puhua hetkellisestä yhteisen näkökulman löytämisestä. (Tienari, Vaara, Meriläinen 2005. 123.) Haastattelin tutkimukseni kohdejoukkoa heidän työpaikallaan. Ympäristönä työpaikka on kohdejoukolle tuttu, jolloin he saivat vastata esittämiini ky-

symyksiin rakennuksessa, jossa paikkaan sidottu valta on heillä. Koin, että työpaikalla tehty haastattelu parantaa tilanteen tasa-arvoisuutta, sillä minä haastattelijana tulen vieraaseen ympäristöön. Mielestäni oli myös tärkeää, etteivät haastateltavat joudu näkemään liikaa vaivaa osallistuakseen haastatteluun. Haastateltavat saapuivat työpaikalle tunnin tai pari ennen työaikansa alkua tai vastaavasti olivat työpaikalla oman työvuoronsa jälkeen haastattelujen vaatiman ajan. Ympäristö aiheutti vain yhteen haastatteluun pienen ääniongelman, sillä saimme käyttöömmme tilan, johon saattoi ajoittain kuulua Vehkakodin asukkaiden ääniä. Äänihäiriöt olivat kuitenkin nopeita eivätkä vieneet haastateltavaa pois aiheesta. Kyseisen haastattelun äänihäiriöt olivat niin pieniä, etteivät ne haitanneet aineiston litterointia. Ympäristön rauhallisuus auttaa haastatteluun keskittymisessä sekä parantaa äänitettävän haastattelun myöhempää litterointia.

Haastattelut pysyivät laadultaan samanlaisina. Ensimmäiseen haastatteluun mennessäni jännitykseni jäi Vehkakodin kynnykselle, sillä vastaanotto oli iloisen ystävällinen ja haastattelut sujuivat luontevasti. Haastateltavat käyttivät Vehkakodissa asuvista kehitysvammaisista henkilöistä termejä asukas, asiakas tai ohjattava. Käytän tutkimuksessani samoja termejä tarkoittaessani Vehkakodilla asuvia kehitysvammaisia henkilöitä. Ensimmäisen haastattelun jälkeen kuuntelin nauhoitusta ja huomasin, että selitän joitakin kysymyksiä mielestäni liian pitkästi. Korjasin asiaa seuraavissa haastatteluissa ja koetin hillitä omaa puhettani antaen haastateltaville enemmän mahdollisuuksia kertomansa rönsyilyyn. Koin, että sain syvempää tietoa aihealueista ohjaajien saadessa puhua vapaammin ilman minun selityksiäni. Kukaan ohjaajista ei kuitenkaan suhtautunut kielteisesti pitkästi esittämiini kysymyksiini, vaan keskustelivat teemoista aivan kuten napakampien kysymysten kohdalla. Mikäli en ollut varma haastattelutilanteessa ymmärsinkö ja tulkitsinko haastateltavan kertoman oikein, kysyin haastateltavalta, että ymmärsinkö oikein, tarkoititko asian näin. On tärkeää, ettei haastatteluista jäänyt epäselvyyksiä. Jokainen haastateltava suostui yhteydenottoon tarvittaessa myöhemmin lisäkysymyksiä muodossa, mutta tämä ei ollut tarpeellista.

4.4 Aineiston analyysi

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston analyysia tehdään pitkin tutkimuksen kulkua, ei vain yhdessä tutkimusprosessin vaiheessa. On yleistä, että aineistoa analysoidaan ja kerätään osittain samanaikaisesti. Aineiston käsittely ja analysointi aloitetaan kuitenkin mahdollisimman pian aineiston keruuvaiheen jälkeen. (Hirsjärvi ym. 2005, 211.) Aloitin aineiston käsittelyn ja analysoinnin litteroimisella eli haastattelujen kuuntelemi-

sella nauhalta ja niiden kirjoituksella sana sanalta käyttäen Microsoft Word –ohjelmaa. Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 46 sivua fontilla Times New Roman ja fonttikoolla 12, rivivälin ollessa 1,15.

Aineiston analyysillä on tarkoitus saada sanallinen ja selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Sisällönanalyysillä järjestetään kerätty aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon kadottamatta informaatiota. Analyysi luo selkeyttä aineistoon, jolloin luotettavien johtopäätösten tekeminen onnistuu. Laadullinen aineiston käsittely perustuu loogiseen päätelyyn ja tulkintaan. Analysoin tutkimukseni aineiston teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä. Teoriaohjaava sisällönanalyysi voidaan jakaa aineistolähtöisen sisällönanalyysin tavoin karkeasti aineiston redusointiin eli pelkistämiseen, aineiston klusterointiin eli ryhmittelyyn ja abstrahointiin eli teoreettisten käsitteiden luomiseen. Näiden kahden analyysimenetelmän ero löytyy siinä, miten abstrahoinnissa empiirinen aineisto liitetään teoreettisiin käsitteisiin. Aineistolähtöisessä analyysissä aineistosta luodaan teoreettiset käsitteet, teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä teoreettiset käsitteet tuodaan valmiina. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108, 117-118.) Valitsin teoriaohjaavan sisällönanalyysin, koska tutkimukseni teoreettiset käsitteet ovat jo tiedossa. Lisäksi tutkimustehtäväni kannalta kyseinen menetelmä on mielestäni paras ratkaisu.

Aineiston redusoinnissa eli pelkistämässä analysoitava aineisto pelkistetään niin, että tutkimuksen kannalta epäolennainen jätetään pois. Analysoitava aineisto voi olla asiakirja, dokumentti tai litteroitu haastattelu. Pelkistäminen on informaation tiivistämistä tai sen pilkkomista osiin tutkimustehtävien tai –kysymysten ohjatessa. Ennen analyysin aloittamista tulee määrittää analyysiyksikkö, mikä voi olla sana, lause tai ajatuskokonaisuus joka sisältää useita lauseita. Alkuperäisilmaukset nostetaan tutkimukseen näkyville, jotta lukijat voivat nähdä mistä pelkistetyt ilmaukset ovat syntyneet. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109-110.) Tutustuin aineistooni lukemalla litteroimiani haastatteluja ja alleviivaamalla tutkimukseni teemoihin liittyviä ilmauksia. Yhdistin haastatteluista poimitut alkuperäisilmaukset, joista muodostin pelkistettyjä ilmauksia (LIITE 3).

Aineiston klusteroinnissa eli ryhmittelyssä pelkistetyt alkuperäisilmaukset käydään tarkasti läpi etsien samankaltaisuuksia. Samaa asiaa tarkoittavat käsitteet yhdistetään luokaksi ryhmittelyn jälkeen. Nämä luokat nimetään sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Yksittäiset tekijät sisällytetään yleisempiin käsitteisiin, jolloin aineisto tiivistyy. Ryhmittelyllä saadaan pohja kohteena olevan tutkimuksen perusrakenteelle luoden tutkittavasta ilmiöstä alustavia kuvauksia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110.) Ryhmittelin olennaisista

pelkistetyistä ilmauksista samankaltaisuuden perusteella alaluokkia, minkä jälkeen nimesin alaluokat niiden sisältöä kuvaavalla käsitteellä (LIITE 4).

Aineiston abstrahoinnissa eli käsitteellistämisen samansisältöiset luokat yhdistetään ja saadaan yläluokkia. Pelkistettyjen ilmauksien ryhmittely alaluokaksi johtaa alaluokkien ryhmittelyyn yläluokiksi. Abstrahointia jatketaan luokituksia yhdistelemällä niin kauan kuin se on mahdollista aineiston sisällön näkökulmasta. Teoriaohjaavan sisällönanalyysin abstrahoinnissa empiirinen aineisto liitetään teoreettisiin käsitteisiin, sillä teoria on tiedossa analyysivaiheessa. Tuloksissa esitetään empiirisestä aineistosta muodostettu malli tai sitä kuvaavat teemat sekä luokittelujen pohjalta muodostetut käsitteet. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 111-113, 117.) Alaluokkien nimeämisen jälkeen ryhmittelin niistä pääluokat, jotka nimesin niiden sisältöä kuvaavalla käsitteellä (LIITE 5). Siirryin alaluokasta suoraan pääluokkaan, koska aineistoni analyysi ei vaatinut useampaa pääluokan alla olevaa luokkaa. Abstrahointivaiheessa aineistoni pääluokat olivat kehitysvammaisten henkilöiden green care –toiminta ja kehitysvammaisten henkilöiden ohjaaminen green care –toiminnassa. Muodostin pääluokasta yhdistävän luokan (LIITE 6). Analyysirunkoni on väljä, joten se saattaa osittain muistuttaa aineistolähtöistä sisällönanalyysia.

Tehdessään johtopäätöksiä tutkija pyrkii ymmärtämään asioiden merkityksen tutkittaville. Pyrkimyksenä on siis ymmärtää tutkittavia heidän näkökulmastaan kaikissa analyysin vaiheissa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 113.) Kävin pelkistettyä ja ryhmiteltyä aineistoa läpi useaan kertaan. Pyrin löytämään haastateltavien ilmaisuista mahdollisimman oikean tulkinnan. Olin kriittinen toista koskevien tulkintojen muodostamisessa, sillä tavoitteenani oli löytää uskottavin tulkinta haastateltavien tarkoituksista. Aineistosta nousi yhtäläisyyksiä teoreettiseen viitekehykseeni. Aineistoni analyysia tein teoreettiseen viitekehykseeni pohjautuen pyrkien samalla säilyttämään haastateltavien äänen ja kokemukset koettaen näin ymmärtämään haastateltavien näkökulman.

5 OHJAAJIEN KOKEMUKSIA GREEN CARE -TOIMINNASTA

Analysoin ohjaajien kokemuksia green care –toiminnasta avaten litteroituja haastatteluja. Liitän analysoinnin yhteyteen alkuperäisilmauksia. Enemmän alkuperäisilmauksia löytyy liitteestä 3, jossa luokittelen alkuperäisilmaukset pelkistetyiksi ilmauksiksi. Pelkistetyistä ilmauksista muodostuu alaluokkia, minkä voi katsoa liitteestä 4. Liitteestä 5 käy ilmi alaluokkien muodostuminen pääluokiksi ja liite 6 kertoo pääluokkien yhdistävän luokan.

5.1 Kehitysvammaisten green care -toiminta

Vehkakodin ohjaajat olivat huomanneet luonnon vaikuttavan sekä kehitysvammaisiin asukkaisiin että heidän ohjaajiinsa niin psyykkisesti kuin fyysisesti. Kaikki ohjaajat toivat esille luonnon rauhoittavan vaikutuksen kehitysvammaisiin asukkaisiin. Ohjaajat näkivät luonnon antavan kehitysvammaisille asukkaille henkisiä voimavaroja. Osa ohjaajista koki luonnon antavan kehitysvammaisille asukkaille voimavaroja itsensä rehelliseen ilmaisuun ilman tarvetta yrittää olla muuta kuin on, minkä katsottiin itsessään rauhoittavan asukkaita. Myös säiden vaikutus sekä asukkaisiin että ohjaajiin on huomattu, kauniilla säällä arjen asiat tuntuvat sujuvan paremmin. Fyysisistä vaikutuksista ohjaajat toivat esille kehitysvammaisten asukkaiden päänsäryn poistumisen ulkoillessa ja ulkoilun positiiviset vaikutukset liikuntakykyyn.

”...jotenkii niinku luulisin että antaa voimavaroja olla niinku ihan oikeesti oma itsensä että ei tarvii sillai, ne saa olla vapaasti ja voi olla että se rauhoittaa...”

”Ja kuule päänsärkykii mennee kuule ohi ku lähetään ulos kävelemmään, anna burana saattaa pyytää, mä sanon et lähetäämpäs ulos lenkille, että siellä tuota saadaan hengittää raitista ilmaa...”

”Minusta se on ainaki rauhottava sillä lailla, tolla lailla niinku esimerkiks jos niinku täältäkin sisältä kattoo tonne ulospäin, että jos aurinko paistaa niin sillon on paljon ilosemmalla mielellä, tuntuu että asiakkaatkin ovat ja samoiten hoitajat. Ja sitten jos on vesisade niin sitten sillä lailla lannistaa.”

Ohjaajat ovat hyödyntäneet eri aisteja saadakseen kehitysvammaiset asukkaat keskittymään luontoon. Osa ohjaajista on kiinnittänyt aistien käyttöön tietoisesti huomiota, kun osa kertoi aistien käytön tulevan kaiken toiminnan sivussa kuin itsestään selvyytensä. Ohjaajat ovat hyödyntäneet kehitysvammaisten asukkaiden perusaisteja näkö-, kuulo-, haju-, tunto- ja makuaistia parantaakseen heidän ympäristön havainnointia. Ohjaajat ovat esimerkiksi pyytäneet asukkaita katsomaan ja etsimään erilaisia luonnon elementtejä kuten kukkia, kehottaneet keskittymään linnun laulun kuunteluun, tuoksutelleet keväistä ilmaa, tunnustelleet luonnosta löytyviä erilaisia elementtejä kuten havuja ja maistelleet marjoja. Aistien käyttö ja niiden harjoittaminen nähtiin helpoksi, sillä Vehkakoti sijaitsee keskellä luontoa eikä ympärillä ole suuria ärsykejä aisteja hämmentämään.

”...sillä tavalla itestään, jos mennään tuolla lenkillä niin esimerkiksi on just näkö, että katoppa kun kärpässienet on noussu pystyyn tuolta maasta ja sitten on joskus haisteltu että kevät tuoksuu, että tältä tuoksuu kun alkaa maa sullaa...”

”...ihan kaikkia aisteja varmasti, että täällä pystyy sen tekemään, koska täällä ei oo semmosia muita ärsykejä, että on ylimääräisiä ääniä tai valoja.”

Kehitysvammaisten asukkaiden aistien ylläpitäminen nähtiin tärkeäksi, ja parhaaksi keinoksi aistien ylläpidolle koettiin luonnossa liikkuminen. Ohjaajat olivat havainneet, että kehitysvammaisten asukkaiden aistit ovat terävimmillään luonnossa liikkeessä. Aistien avulla asukkaita saatiin kiinnittymään uudestaan todellisuuteen ja tähän hetkeen, sillä osa asukkaista vajosi herkästi omaan mielikuvitusmaailmaansa. Lisäksi huomioitiin joidenkin asukkaiden aistiliherkkyyksiä, sillä osalla kehitysvammaisista henkilöistä aistimaailma poikkeaa valtaväestön kyvystä aistia. Kirkas valo voi laukaista epilepsia-kohtauksen, toiselle normaalilta kuulostava ääni voi aiheuttaa toisen korviin kipua.

”...kun on nämä omat maailmansa monellakin, että tahtoo viedä mukanaan, niin sitte me yritetään palauttaa ja katotaan mikä vuodenaika, mitä tapahtuu pihalla ja luonnossa...”

”Ja hyöhän aistii todella samalla tavalla, voi sannoo ehkä herkemmin ku normaali ihminen, et joku aisti on kehittynyt ihan toisella tavalla.”

Green care –toiminnan tarkka määrittely tuotti ohjaajille vaikeuksia. Ohjaajat tiesivät sen olevan luontoon tukeutuvaa toimintaa ja että sen avulla voidaan tietoisesti edistää ihmisen hyvinvointia. Kuitenkin green care –toiminnan keskeisien elementtien ja niitä rajaavien ehtojen määrittely oli hankalaa. Osa ohjaajista ei pitänyt tarkkoja määritelmiä toiminnan kannalta tarpeellisina. Jotkut kokivat green caren olevan itsestään selvää kokonaisvaltaista yhteiselo luonnon kanssa, eräänlaista vuorovaikutusta, mikä ei ole paikkaan sidonnaista. Joillekin ohjaajista green care viittasi selkeästi elämään maaseudulla luonnon läheisyydessä. Ihminen nähtiin osaksi luontoa jolloin green care -toiminta koettiin automaattiseksi osaksi arkea.

”...se on niinku arkielämää maaseudulla, haja-asutusalueella, luonto väkisinkin tulee niinku koko ajan, se tulee ovista ja ikkunoista.”

”No kyllä se on niinku hyvin semmosta joko siis se on sitä luontoa ja sitä semmosta luonnon läheisyyttä ja se on niinku tietysti ihan mitä se on fyysisesti mutta se on myöskin semmosta niinku henkistä luontoa, sitä että kuuntelee itseään ja kuuntelee muita...”

Green care –toiminnan menetelmät olivat ohjaajille tuttuja, vaikka toiminnan elementtien määrittely tuottikin ongelmia. Menetelmistä ohjaajat olivat käyttäneet eläinavusteisia ja luontoavusteisia menetelmiä sekä viherympäristön kuntouttavaa käyttöä. Eläinavusteisista menetelmistä esille nousi ratsastusterapia, kaverikoirat, kissat ja lampaat. Ratsastusterapia oli ohjaajille tuttua toimintaa. Kissoja ja koiria omistavat ohjaajat ovat käyttäneet eläimiä Vehkakodilla, ja joinakin kesinä Vehkakodille on otettu kesälampaita.

”No meillä on, itellä on eläimiä joita tuuaan tänne.”

”...siinä oli tosiaan, en nyt muista, mutta ihan usseita lampaita kesäaikana ja sit saivat asukkaat käydä niin tuota niitä syöttelemässä...”

Luontoavusteisista menetelmistä Vehkakodilla on käytetty ekopsykologian menetelmiä, ympäristökasvatusta ja luonnon materiaalien käyttöä. Tavoitteellista elämyspedagogiikka ei ole toteutettu. Ekopsykologian mukaisia luonnossa tehtäviä rentouttavia harjoituksia on tehty muun muassa puita halaillemalla. Ympäristökasvatusta on pidetty epäsystemaattisesti siihen osallistumaan haluaville asukkaille. Ympäristö- ja luontokasvatukseen voidaan lukea Vehkakodilta tehdyt retket, jotka ovat pyrkineet luontoherkkyyden

lisäämiseen ja uusiin oppimiskokemuksiin. Retkiä on tehty muun muassa perinnetilalle, laavulle makkaranpaistoon, kotieläinpihalla ja pilkille. Luonnonmateriaaleja on käytetty myös teknisesti työstettyinä, sillä Vehkakodilla on linnun äänien äänitteitä, joita ajoittain kuunnellaan asukkaiden kanssa. Luontoavusteisista menetelmistä kaikkein tietoisemmiten on käytetty luonnon materiaalien hyödyntämistä esimerkiksi askarteluissa ja sisätilojen koristeluissa.

”...oltiin tuolla mettässä niin me puita halattiin, että sellastaki oli...”

”...oliko se syyslomalla että kerättiin luonnosta just näitä käpyjä ja lehtiä ja sitten tuota oli semmonen tuossa huvimajassa että käytiin semmosta ohjausta ja opiskelua että mitä ne on ja minkä puun...”

Viherympäristöä on Vehkakodilla käytetty ohjaustyön tukena sekä aktiivisesti toimimalla että viherympäristössä oleilemalla. Tavoitteellinen puutarhaterapia ei ole käytössä, mutta Vehkakodilla on luotu terapeutin piha jossa puutarhanhoito on kehitysvammaisille asukkaille mahdollista. Aktiivisen puutarhan hoidon on huomattu tuovan positiivisia vaikutuksia kehitysvammaisille asukkaille sekä psyykkisesti että fyysisesti. Puutarhan hoidon avulla kehitysvammaiset asukkaat kykenivät keskittymään hetkeen ja olemaan läsnä todellisuudessa. Puutarhassa työskentely toi asukkaille mieluista liikuntaa, vaikkakin työskentely oli usein lyhytkestoista. Ohjaajat kokivat puutarhan hoidon myönteisenä, kunhan sille asetetaan tarvittavat rajat. Kehitysvammaisilla asukkailla toiminta saattaa saada ylilyönnin piirteitä, kuten kokoaikaista kasvien kastelua, mikä tuhoaa lopulta kasvin.

”...ku on näitä marjapensaita ja kasvimaata ja muita, että ne on siis hyviä tavaltaan terapiavälineitäki sillee, että ne pystyy keskittymään johonkii konkreettiseen, ei pelkästään niihin oman pään sisäsiin asioihin.”

”Joku asukas on kastellukkii tuolla kasvimaata ja kukkiakii, mutta sitte ku se männöö liiallisuuksiin se kukan kastelu nii suap kielteekii...”

Keskusteltaessa ohjaajien kokemuksista green care –toiminnassa ja ohjaajien motivaatiosta toimintaan, liittivät ohjaajat puheeseen myös green care –toiminnan esteitä. Ohjaajien kokemukset green care –toiminnasta olivat positiivisia, vain suunnitellun toiminnan estäneet seikat olivat tuoneet huonoja kokemuksia. Green care -toiminta nähtiin automaattisena osana arkea. Muutama ohjaaja koki, että ihmisten ollessa osa luontoa

on luonnossa toimiminen tapa hankkia hyvinvointia ja positiivisia kokemuksia arkeen. Kenenkään ohjaajista ei tarvinnut etsiä toimintaan erikseen motivaatiota, sillä motivoituminen koettiin osaksi työtä. Ohjaajat kokivat myös saavansa lisää motivaatiota toimintaan asukkaiden innostuksesta ja asukkaiden saamista positiivisista kokemuksista.

”...mehän kuulutaan tähän luontoon ja ollaan osa sitä ja sen kanssa toimiminen ja tekeminen on just sitä että voidaan hyvin ja pystytään voimaan hyvin...”

”Niin no aika vaikuttaa tietysti mut et jos on mahdollista ja jos on aikaa nii kyllähän sitä on motivaatiota siihen että mielellään lähtee viemään ulos.”

”...tuntuu hyvältä sitten kun tietää ja näkkee sen että se asukas on hirmu innoissaan ja oikeen puhuu sitä että minä ja minä ja oikeen pukkee sen sanoiks että minä tein sitä ja kävin siellä ja semmosia hyviä juttuja.”

Esteiksi green care –toiminnalle nähtiin huonon sään lisäksi yllättävä ajan puute, minkä aiheuttaa yleensä yllätykset arjessa. Asukkaan sairastuminen tai yllättävä tarve käyttää asukasta esimerkiksi asioilla tai terveyskeskuksella vaikutti helposti koko päivän aikatauluun niin, että green care –toiminta jäi vähäiseksi tai kokonaan pois. Esteenä suuremman ryhmän kanssa järjestettävään toimintaan oli asukkaiden kunnan keskinäiset vaihtelut. Talviaikaan parempikuntoiset pukeutuivat itse ja menivät odottelemaan ulos, kun huonompikuntoisia puettiin lämpimiin vaatteisiin. Kun huonompikuntoiset oli saatu ulos, olivat parempikuntoiset jo tylsistyneet odotteluun ja halusivat sisälle. Ohjaajat nostivat keskusteluihin kuitenkin pian mahdollisuuden green care -toiminnan muokkaamisesta tilanteen vaatimaksi. Osa ohjaajista jopa ihmetteli ajatusta green care –toiminnan esteistä, sillä toiminnalle ei nähty olevan Vehkakodilla mitään todellisia esteitä.

”Joku tämmönen erikoistappaus jos ei pääse lähtemään.”

”Nii ajan puute, aika tulee vastaan, että tietyt rytmit meilläki on ja sitte asukkaitten kunto pittää ottaa huomioon aina että tosissaan viimeistä puetaan nii ensimmäiset sisälle tulloo kahville! Et se ei tapahu ihan niinku Römppsössä aina kaikki.”

”No siis ainahan sit voi muuttaa että jos on suunnitelma ja sitte tulee jotakii tämmöstä että ei oookkaan resursseja niin sithän sen voi tehdä pienemmässä mittakaavassa, että eihän se, et mun mielestä ei mitään oo, että nehän on tietysti

omassa päässä ne esteet mutta mutta ei semmosia, mie en oo ainakaan niinku nähny, että ei oo.”

Keskusteltaessa green caren näkymisestä asukkaiden arjessa ohjaajat viittasivat usein aiempaan keskusteluun käyttämistään green care –toiminnan menetelmistä, jolloin he kertoivat mitä ovat tehneet asukkaiden kanssa. Green care –toiminta nähtiin tiiviinä osana arkea, luonnollisena työmuotona asukkaiden kanssa, jolloin sen arjessa näkymisen erottelu oli hankalaa, osalle mahdotonta. Osa ohjaajista koki green care –toiminnan luonnosta nauttimiseksi, mitä pystyi tekemään vaikka Vehkakodin pihalla puutarhan laidalla. Asukkaissa on muutamia hyväkuntoisia itsenäiseen ulkoiluun kykeneviä, jotka pääsivät useammin nauttimaan luonnosta. Muille luontokokemukset tulivat ohjatusti tai luontoa tuotiin sisälle erilaisten kukkien, oksien tai käpyjen muodossa tai materiaaleina askarteluihin. Myös ikkunoista näkyvä maisema mainittiin osaksi green carea. Luonnon läheisyys miellettiin osaksi green carea, ja luonnon koettiin olevan Vehkakodilla lähempänä asukkaita kuin jos vastaava paikka sijaitsisi kaupungissa. Ohjaajat näkivät green caren laajasti, jolloin kaikki Vehkakodin asukkaat nauttivat siitä päivittäin ja se oli suuri osa arkea.

”No usseemman kerran viikkoonhan myö käyvään ulkona ainakii jollakii kokoonpanolla...”

”Minusta se on niinku niin helppo toteuttaa täällä kun asutaan täällä maalla, ja on tämmönen omakotitalo tavallaan jossa voi niinku pihalle mennä, että niinku se ei niinku mitenkään, se on niinku siis tosiaan arkipäivää...”

Green care –toiminnalle nähtiin selkeä tarve. Siinä missä luonnon koettiin vaikuttavan psyykkisesti ja fyysisesti asukkaisiin, luonnossa toimimisen nähtiin vaikuttavan asukkaiden fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen toimintakykyyn. Yhdessä toimiminen toi mukaan sosiaalisen puolen parantaen asukkaiden yhteisöllisyyttä. Green care –toiminta tukee asukkaiden peruskuntoa ja tuo virkeyttä päivään, sillä ilman sitä asukkaiden päivät koettiin tylsiksi asukkaiden näkökulmasta. Asukkaiden psyykkisen hyvinvoinnin nähtiin tukevan selvästi myös fyysistä hyvinvointia. Psyykkisesti hyvin voiva asukas jaksoi tehdä enemmän itsenäisesti ja osallistua pitempään toimintoihin. Näin syntyi positiivinen kierre, jossa toiminta synnytti lisää innostusta osallistua uudestaan toimintaan. Ohjaajien kuvitellessa tilanne, jolloin green care –toimintaa ei olisi, nousi suurimmalla osalla esiin asukkaiden mielenterveyden järkkäminen. Vain kaksi ohjaajaa koki, ettei green care –toiminnan puuttuminen vaikuttaisi valtaosaan Vehkakodin asuk-

kaista merkittäväällä tavalla. Luonnolla ja siellä toimimisella koettiin olevan todella paljon asukkaita rauhoittavia elementtejä, joita ilman ohjaajien työskentely olisi huomattavasti vaikeampaa. Osa ohjaajista näki green care –toiminnan puuttumisen olevan yhteydessä kiukkukohtauksiin ja asukkaiden keskinäisiin ongelmiin.

”Kyllähän se semmosta peruskuntoo ja virkeyttä tavallaan.”

”Eiköhän se sitten kumminkii rikastuta sitä päivääki, tuo vähän monipuolisuutta siihen, että ois tehny muutakii ku syöny ja nukkunu sen päivän.”

”No ylimääräsiä raivareita ehkä tulis ja kiukkukohtauksia tämmösiä, riitoja ehkä enemmän niinku tulis asukkaitten kesken, sitten tämmöstä pahansuopasuutta ja tämmöstä tulis.”

Keskusteltaessa asukkaiden green care -toiminnan kokemuksista ja halukkuudesta osallistua toimintaan ohjaajat toivat suurimmalta osin positiivisia asioita esiin. Asukkaat ovat kokeneet toiminnan voimauttavana, sillä ohjaajat ovat havainnoineet asukkaiden itsetunnon nousevan toiminnan myötä. Asukkaat ovat olleet aktiivisia green care –toiminnan aikana ja jaksaneet keskittyä ympäristöönsä ohjaajien näkökulmasta yllättävän hyvin. Osa ohjaajista oli huomannut green care –toiminnan vaikuttavan asukkaiden puheliaisuuteen ja yleiseen keskittymiseen positiivisesti, mistä he päättelivät asukkaiden kokevan toiminnan miellyttävänä.

”Niin ja sen huomaa siitä, että kun ne saa tuonne ulos, että ne nauttii, että ei meinaa saaha sitten sisälle, että just semmonen elikkä oma prosessisa tämä ulos meno ja sisälle tulo.”

”Kahteleevat ja huomioivat kaikkee ja jutellaan kaikesta mitä nähhään.”

”...se on niinku, kyllä se ulkona huomioi kaikkee asioita ja juttellee, ja ja jotkut jotka ei sitten puhu niin nekkiin on jotenkii hymy naamalla ja semmosia ilosempia niinku ja kaikkee näyttelee kaikkee juttuja ja nii.”

Asukkailla on kuitenkin ollut vaikeuksia siirtyä toimintaan, sillä ensin asukkaat eivät halua esimerkiksi pukea ulkovaatteita päälle tai lähteä mukaan maalaamiseen, mutta toiminnan alettua he eivät haluaisi aina lopettaa heti ohjaajan aikataulun mukaisesti. Asukkaat ovat nauttineet eniten eläinavusteisesta toiminnasta sekä erilaisista retkistä

kauemmas Vehkakodin läheisyydestä. Negatiiviset asukkaiden kokemukset liittyivät heidän henkilökohtaisiin pelkoihinsa. Osa asukkaista pelkäsi talvisin ulkona tapahtuvassa toiminnassa liukkaita ja kaatumisen vaaraa. Kesällä ukkosmyrskyt aiheuttivat pelkoja sisällä tapahtuvaan toimintaan, ulos he eivät silloin luonnollisestikaan edes halunneet.

”No kyllä se itsetunto monilla nousee ihan siitäkii, että se on niinku ihan selvästi huomattavissa, että se pää niinku nousee, että ei oo semmosta niinku eikä niinku toisten avustettavana ja näin, käyttää omia jalakojaan ja näkkee ja aistii.”

”Tai liukasta. Entä jos kaatuu, entä jos on nii liukasta että kaatuu.”

Asukkailta tulee spontaaneja ehdotuksia erilaisiin toimintoihin. Muutama asukas haluaa käydä kävelyllä luonnossa ja osa kykeneekin tähän itsenäisesti. Yleisin pyyntö asukkailta on päästä luontoon makkaran tai lettujen paistoon. Asukkaat yhdistävät mielellään green care –toimintaan pientä ruokailua tai esimerkiksi kahvien nauttimisen, olipa sitten kesä tai talvi. Esimerkiksi pilkkireissusta jää usealle parhaiten mieleen makkaran paisto rannalla. Kesäaikaan Vehkakodin asukkaat juovat mielellään päiväkahvit puutarhassa nauttien hoivapuutarhan rauhasta, joskus myös lounas nautitaan puutarhassa asukkaiden pyynnöstä. Lisäksi erilaisille retkille Vehkakodin lähipiirin ulkopuolelle pyydetään päästä.

”Makkaran paisto ja lettujen paisto, ne on! Millonka männään pihalle, paistetaan-ko makkaraa?”

”Juodaanks me päiväkahvit ulkona, syödäänks me ulkona, jossakin vaiheessa oli että tuota ihan lounassii oli tuota ulkona, muutamat ketkä haluu kesäaikaan että me halutaan syödä ulkona...”

Erilaiset green care –toiminnot ovat tuoneet asukkaille muistoja mieleen, mikä koettiin positiivisena asiana. Joillekin asukkaille eläinten näkeminen herätti muistoja aiemmista lemmikeistään tai synnyinkodin lähellä olleista eläimistä, joita yleensä muisteltiin ilolla. Erilaiset tuoksut ja maut tuovat asukkaille mieleen vanhoja muistoja. Myös pelkkä luonnon ja vuodenaikojen seuraaminen, niihin keskittyminen ja niiden tutkiminen toi asukkaille positiivisia mielleyhtymiä muistoihin ja nuoruuteen.

”Muistoja, hajuja, hajutunteita, tulee mieleen varmaan nuoruus usseemmallekii, mitä on tehty.”

”Nii ja oovat hyvin niinku että menneevät taputtelemmaan ja paijoomaan ja puhetta riittää sitten että ku sinä eilen käytit koiroo ja mitä sille kuuluu ja missä se on ja tälleen, niinku tuopi muistoja että on ollu heilläkii jossakii jotaki eläintä.”

”...saunavasta, tulee juhannus mieleen, tai koivut ku kukkii, alakaa kevväällä luonto, nii tulee se heijän nuoruus.”

5.2 Kehitysvammaisten ohjaaminen green care -toiminnassa

Vehkakodin ohjaajat näkivät ohjaustyössä vahvasti neuvonnan ja tiedon antamisen elementtejä. Ohjaaja nähtiin ohjattavan kannustajana ja oikean tien viitoittajana. Ohjauksessa nähtiin olevan hyvin erilaisia toimintatapoja riippuen tilanteesta ja siinä olevista asukkaista. Ohjaus sisältää Vehkakodin ohjaajien mukaan muun muassa tukemista, arvostamista, tiedon jakamista, kannustamista ja käskyttämistä. Useat ohjaajat toivat esiin tasapuolisuuden tai tasa-arvoisuuden ohjaustyössä. Ohjaajien puhuessa ohjauksesta tiedon jakamisena nousi joillekin ohjaajille esiin ajatus ohjaajan tietojen ja taitojen ylläpitämisestä, sillä ohjaajan tiedot ja taidot täytyvät olla riittävän hyvällä tasolla jotta niitä voi jakaa ammattimaisesti asukkaille.

”...kannustamista ja käskyttämistäkii välillä, tukemista, arvostamista, tasapuolisuutta, tasavertaisuutta, se on vähän kaikkee, riippuu aina tilanteen mukkaan että mikä, mikä niinku hallihtoo sitä tilannetta.”

”Onhan se tavallaan tiedon jakamista asukkaalle, oman tiedon jakamista ja oman taidon ylläpitämistä ja semmosta niinku antamista toiselle.”

Kehitysvammaisen henkilön ohjaamisesta keskusteltaessa esiin nousi kyky ohjata yksinkertaisin ohjein sekä jokaisen asukkaan yksilöllisyys. Vehkakodin ohjaajat kertoivat yleisellä tasolla kehitysvammaisten ohjauksen vaativan yksinkertaisia, lyhyitä ja selkeitä ohjeistuksia. Ohjaajat kokivat hyvin vahvasti, että ohjatessa kehitysvammaista henkilöä täytyy hänet ensin tuntea, ennen kuin hyviä tuloksia tuottava ohjaustyyli löytyy. Jokainen kehitysvammaisen henkilö tarvitsee omanlaisensa ohjauksen ja tuen erilaisissa tilanteissa. Ohjaajat kokivat pitkäaikaisen työskentelyn asukkaiden parissa tärkeäksi,

sillä ohjaaja oppii tuntemaan asukkaiden tarpeet ja tyylin toteuttaa itseään. Tuntiessaan asukkaan ohjaaja kykenee antamaan oikeaa ohjausta eri tilanteissa. Mikäli ohjaaja ei tunne asukkaita ja toimii ohjaustilanteessa väärällä tyylillä, voi seurauksena olla yhteistyöstä kieltäytymistä tai haastavaa käytöstä. Väärä tyyli ohjaustilanteessa voi tarkoittaa jonkun asukkaan kohdalla liian napakkaa ohjaustyyliä tai toisen kohdalla liian suostuttelevaa ohjaustyyliä. Ohjatessa kehitysvammaisia henkilöitä tulee eteen myös haastavaa käytöstä, johon Vehkakodin ohjaajat kokivat parhaaksi suhtautua rauhallisesti ja napakasti. Haastavasti käyttäytyvä kehitysvammainen henkilö rauhoittuu parhaiten tyynen ja tilanteen napakasti haltuun ottavan ohjaajan avulla. Haastavan käyttäytymisen yhteydessä ohjaajat muistuttivat turvallisuusnäkökulmista ja haastavasti käyttäytyvän asukkaan tuntemisesta, sillä jokaisella oli omat keinonsa rauhoittua tilanteissa.

”...ennen ku oppii tuntemaan sen ihmisen ja sen tavat nii sit vasta tietää mitenkä sitä voi ohjata oikeella tavalla.”

”Yksinkertaset selkeet ohjeet.”

”...täälläkii on monta semmosta henkilöö että toinen tarvii hirmu napakan, toisia taas pittää niiku hellästi ja suostutella, ja että jos mieltii vaikka että väärällä tavalla mennee ohjaamaan nii siitä saattaa tulla isompi sotku.”

”Mut jollain tavalla semmonen napakka, että ossaa sannoo tarvittaessa. Silleen että ei niinku missään tilanteessa sais hermostus eikä huutaa vaikka tulis nyrkkiä tai haistatteluja tai mitä tahhaan, nii ei niinku ite saa sitte, pitää pysyä tyynenä tilanteessa ku tilanteessa.”

Kehitysvammaisuuden tason vaikutus tiedostettiin yhdeksi ohjaukseen vaikuttavaksi tekijäksi. Sen lisäksi, että asukas täytyy tuntea henkilökohtaisesti, täytyy ohjaajan olla tietoinen asukkaan kehityksen tasosta voidakseen antaa oikeaa, hyviä tuloksia tuottavaa ohjausta. Vehkakodin ohjaajat kertoivat, että mitä vaikeampi kehityksen taso asukkaalla oli, sitä yksinkertaisemmin ohjaus täytyi suorittaa. Syvästi kehitysvammainen henkilö tarvitsi fyysisen ohjauksen, jossa ohjaaja asukkaan kädestä pitäen ohjasi tilanteissa. Älyllisen kehitysvammaisuuden vaikeusasteiden lisäksi ohjaajat toivat esille fyysisten rajoitteiden vaikutukset ohjaukseen. Ohjaustilanteet ja toiminta täytyy suunnitella niin, että ne ovat sekä psyykkisesti että fyysisesti mahdollisia asukkaille eivätkä mene heille liian haastavaksi.

"No kyllä se minusta vaikuttaa ainakii nii että jos on lievästi kehitysvammanen nii sinä voit sille monimutkasempia ohjeita antoo ja monilla eri sanoilla, mut jos on tämmönen vaikeasti nii sinä suurin piirtein piirät ja sanot yhellä sanalla sen ohjauksen..."

"...yksinkertastoo aina niitä asioita sitte mitä hankalampi on kehityksen aste."

"Ja mmm tietysti riippuu siitä fyysisestä puolesta että meilläkii on melko paljo apua tarvitsevia, siinäki että ottaa huomioon fyysiset rajoitteet, että minnekä, mistä maastosta voi kulkee ja minne mennä."

Keskustelu kehitysvammaisten henkilöiden ohjaamisesta green care –toiminnassa nosti esiin ajatuksia kehitysvammaisen henkilön oikeudesta kokea ja tuntea green care –toiminta omalla persoonallisella tavallaan. Ohjaaminen green care –toiminnassa haluttiin tehdä keskustellen ja kannustaen yhdessä tutkien asukkaiden kanssa. Ohjaajat kokivat olevansa kehitysvammaisten asukkaiden kanssa green care –toiminnassa kuin aikuiset lasten kanssa, jolloin toiminnan suurin päätäntävalta oli heillä. Vaikka päätäntävalta oli ohjaajilla, halusivat he toiminnan kulkevan kiireettömästi asukkaiden ehdoilla. Osa ohjaajista koki, että green care –toiminnan suunnittelu ja sille tavoitteiden laittaminen rajaisi kehitysvammaisen henkilön kokemusmaailmaa. Toiminnan suunnittelu nähtiin tarpeelliseksi lähinnä käytännön toteutuksen ja turvallisuuden tiimoilta. Osa ohjaajista ei nähnyt toiminnan suunnittelua ja tavoitteiden asettamista keinona taata asukkaille riittävä henkilökohtainen vaikutus toiminnasta, vaan he kokivat henkilökohtaisen vaikutuksen syntyvän parhaiten ilman tavoitteiden asettamista. Tavoitteiden asettaminen nähtiin jopa keinoksi määrittää kehitysvammaisen henkilön omaa kokemusta luonnosta.

"No ehkä enemmän kannustaa niinku ja tutkimaan, haistelemaan, ei välttämättä ohjata mutta enemmän asukkaan ehoilla sitä luontoo, luontoo niinku, keskustella siitä."

"Ainakii se kiireettömyys, sieltä pois, että, että rauhotutaan ja aistitaan siellä."

"Eikä välttämättä varmaan mitään valmista semmosta kaavaa vaan että antas vaan niinku oikeesti niinku kaikkien niinku kokea ja tuntea se miten kukaki sen tekee, et ei niinku mitenkää ohjata erityisesti sitä, tietysti siinä on sellaset turvallisuuskysymykset ja semmoset on tärkeet..."

”...ei niinku jotenkii pyri laittamaan jotakii et tällä tavalla tehdä se ja kokea, se on jokaisen henkilökohtainen semmonen asia ja jokainen varmaan kokee sen omalla tavallaan sen tilanteen.”

Vehkakodin ohjaajat tiedostivat, että heillä on keskenään erilaisia henkilökohtaisia arvoja suhteessa green care –toimintaan. Arvojen eroja ei nähty haasteena green care –toiminnalle. Ohjaajat kokivat, että vaikka osa heistä oli innokkaampia green care –toiminnan toteuttajia kuin toiset, pääsivät asukkaat nauttimaan toiminnasta tasaisesti. Green care –toiminta nähtiin osana työtä, jonka suunnittelua ja toteutusta arvomaailma ei saisi haitata, vaikka se veisikin hetkellisesti resursseja jostain muusta työtehtävästä. Kuitenkin käytännössä työparityöskentelyssä tehtiin usein sopimuksia, joissa green care –toiminnasta innostuneempi lähti toteuttamaan sitä osan asukkaiden kanssa toisen ohjaajan jäädessä hoitamaan muita työtehtäviä. Ohjaajan henkilökohtaisten arvojen nähtiin vaikuttavan green care –toiminnan aloittamisen innokkuuteen, toteuttamiseen ja keston. Ohjaajien keskinäinen yhteistyö green care –toiminnan toteuttamiseksi peitti alleen arvojen eroavaisuuksien mahdollisesti tuomat vaihtelut.

”Eihän kaikki nyt pie, eikä voikkaan pittää samoista asioista. Ihan hyvä että on sitten niitäkii jotka on siihen innostuneita ja sitten jotkut muut on johonkii toiseen.”

”...se on aina pikkunen ehkä enempi vaivaa voi olla, et sitte joku ehkä toinen jää tekemättä joku asia, toinen arvostaa että täytyy tehdä jotain toisia asioita ja toinen arvostaa että mennään sinne vaikka lenkille ja ja vaikka sataa vettä...”

”Vaikuttaa varmaan ainaki siihen innokkuuteen että mitenkä lähetään ulos, ja mmm, ja mitä siellä tehään ja mitenkä kauan ollaan.”

Ohjaajan arvojen vaikutus kehitysvammaiseen asukkaaseen herätti ohjaajissa keskenään ristiriitaisia näkemyksiä. Osa ohjaajista koki, etteivät asukkaat mukaudu ohjaajan arvoihin, sillä asukkaiden omat arvot ovat vahvoja. Asukkaat siis ovat yhtä innostuneita green care –toiminnasta olipa ohjaaja miten paljon tai vähän itse innostunut toiminnasta. Osa ohjaajista taas koki vahvasti, että ohjaajat välittävät arvonsa kehitysvammaiselle asukkaalle, jolloin ohjaajan innokkuus tai toisessa ääripäässä välinpitämättömyys tarttuu asukkaalle.

”...ei niihin hirveesti, et jos ne haluaa jotakii nii ne tekee, mulla on niinku tällanen käsitys monta kertaa, et ei siihen välttämättä kyllä.”

”...kyllä nää varmaan vaistoo jos siinä ei oo oikein ite mukana eikä lähe sitten hyökää, lähe siihen mukkaan niin innokkaasti.”

Kehitysvammaisten asukkaiden tunnetilat vaikuttivat ohjaajien ohjaustyöhön. Mikäli asukas oli huonolla tuulella ohjattiin häntä väljemmin, eli yksilöllistä neuvontaa ja henkilökohtaista kontaktia vähennettiin. Näin annettiin asukkaalle omaa tilaa toimia varoen samalla provosoimasta häntä lisää. Haastavaa käytöstä pyrittiin ehkäisemään ennakoivalla ohjauksella, mikä onnistuu ohjaajan tuntiessa asukkaat ja havaitessa tunnetilojen muutokset. Asukkaan ollessa hyvällä tuulella vahvistettiin positiivista oloa kannustamalla osallistumaan ja kehumalla toimintaan osallistumisesta.

”...pahantuulinen nii annetaan hänelle ommaa aikaa, että ei männä härkkimään siihen sitte...”

”...jos on semmonen aktiivisempi niin totta kai kannustetaan että osallistukkee, tyyltiin että tuoksuttele, haistattele, mitä nyt sitten ulukona tehhään...”

Green care –toimintojen ohjaustilanteiden haasteet löytyivät asukkaiden kärsimättömyydestä. Ryhmätilanteissa kärsimättömyys ilmeni asukkaiden kehitysvammaisuuden tason epätasaisuuden myötä, sillä parempitasoiset eivät jaksaneet odottaa huonompitasoisia toiminnoista toiseen siirryttäessä. Kärsimättömyys nousi esiin vaihtelevasti myös yksilötasolla, sillä suurin osa asukkaista ei kyennyt keskittymään pitkäkestoiisiin toimintoihin. Varsinaista haastavaa käyttäytymistä Vehkakodin ohjaajat eivät ole juurikaan kohdanneet green care –toiminnoissa, sillä asiasta keskusteltaessa ohjaajat huomasivat haastavan käyttäytymisen tapahtuvan pääsääntöisesti sisällä perushoidollisissa tilanteissa. Haasteita green care -toimintoihin tuo myös asukkaiden huono fyysinen kunto, sillä Vehkakodin toiminnan aikana on sinne muuttaneet kehitysvammaiset asukkaat olleet aina edeltäviä asukkaita huonompikuntoisia. Toiminnan luonnetta on pakko muuttaa asukkaiden fyysinen kunto huomioiden. Haasteista puhuminen nosti osalle myös ratkaisut esiin, sillä osa ohjaajista ei kokenut todellisia haasteita olevan. Kärsimättömyyden aiheuttama ryhmän jakaantuminen ratkaistiin mahdollisuuksien mukaan ohjaajien työtehtävien uudelleen järjestelyllä, jolloin joku ohjaajista irtautui kiirehtivän ryhmän kanssa jonkun toisen ohjaajan jäädessä hitaamman ryhmän kanssa toimimaan.

”...eihän meidän asukkaat hirveen pitkäkestosiin tämmösiin intensiivisiin istuntoihin niin ei, ei pysty.”

”Mut ainahan se täytyy huomioida, et sitte tavallaan jos on vaikka kaks siinä nii toinen on niinku sisällä koska kaikki ei kuitenkaa välttämättä lähe ja toinen on ulkona, niihän se on ja sitte toimii.”

Ohjaajien saamat onnistumisen kokemukset green care –toiminnoista liittyivät pääsääntöisesti arkisen green care –toiminnan onnistumisiin. Muutama ohjaaja mainitsi hyvän olon tulevan isompien järjestettyjen teemapäivien onnistumisen jälkeen. Arkisen toiminnan tuomat onnistumisen kokemukset liittyivät joko haastavan käytöksen estämiseen tai omaan sisäiseen maailmaansa uppoutuvien asukkaiden toimintaan mukaan saamiseen. Ohjaajat tunnistivat milloin asukkailla haastava käytös oli lähellä, ja saadessaan omalla toiminnallaan tilanteen rauhoittumaan ja levottoman asukkaan keskittymään toimintaan, olivat he iloisia ohjauksen onnistumisesta. Asukkailla on taipumus vaipua syvälle omiin ajatuksiinsa, jolloin ohjaajan täytyy hienovaraisesti saada asukas takaisin nykyhetkeen, todellisuuteen. Useat ohjaajat kertoivat saavansa onnistumisen kokemuksen tällaisessa tilanteessa, kun saavat omaan maailmaansa uppoutuneen asukkaan toimimaan ryhmän mukana ja keskittymään tähän hetkeen. Onnistumisen kokemuksista puhuttaessa nousi esiin vaatimattomuutta, sillä osa ohjaajista koki luonnon tekevän asukkaita rauhoittavaa ja tähän hetkeen keskittävää työtä ohjaajien puolesta.

”Niin ja joku levottomampikii, huomaa että hetkeksi pysähtyy ja on ihan oikeesti mukana ja jaksaa vähän seurata.”

”...ku saa omalla puheella, toiminnalla, estettyä aivan ilmiselvän räjähdysten, niin sillon niinku voi hykerrellä vähän ommaan hihhaansa että ei, ei jysähtäny, että pysty tälleesä.”

”...asukas sitte tosiaan niinku muistaa jonku tämmösen asian tai näin, että jostakii tulee, vaikka tuntuu, että muuten on niinku siinä omassa maailmassaan, ja sit joku tämmönen joku perhonen lentää, nii se saakin ne ajatukset pois siitä jostakin tilanteesta, et tämmöset on niinku, vaikka eihän se oo niinku minusta kiinni eikä mun, vaan siitä että ylipäättänsä et ollaan sen luonnon kanssa tekemisissä.”

6 POHDINTA

Green care on tuonut tietoista luonnon hyödyntämistä osaksi sosiaali- ja terveysalan työtä. Luonnon positiivinen fysiologinen ja psyykinen vaikutus ihmisille saadaan verrattain nopeasti ja mikä usein tärkeintä, tarvittaessa edullisesti. 20 minuuttia luonnossa oloa riittää hyödyllisten vaikutusten saamiseksi, kahdessa tunnissa saavutetaan maksimivaikutukset jotka kestävät useita päiviä. (Särkkä, Konttinen & Sjöstedt 2013, 8.) Työssäni kehitysvammaisten henkilöiden parissa kiinnostuin luonnon hyödyntämisestä kehitysvammaisten henkilöiden arjessa ja luonnon tuomista vaikutuksista heidän elämäänsä. Yleisin kehitysvammaisten asumismuoto on eriasteisesti valvottu palveluasuminen, jolloin hoitokotien ja palvelukotien henkilöstöllä on käytännön tieto luonnon vaikutuksista kehitysvammaisiin henkilöihin.

Mahdollisuus tutkia aihetta tuli Vehkakodin halutessa kehittää omaa toimintaansa ja green care osaamistaan. Halusin tutkia ohjaajien kokemuksia green care –toiminnasta kehitysvammaisten asukkaiden kanssa. Halusin saada tietoa siitä, miten luodaan kehitysvammaisten asukkaiden kanssa onnistunut ohjaustilanne green care –toimintaan. Oli hienoa huomata, että Vehkakodilla arvostetaan luontoa ja halutaan kehittää siihen liittyviä toimintoja osana asukkaiden kuntoutusta ja virkistystä.

Hahmotellessani tutkimustani tuntuivat teoreettisen viitekehyksen eri osa-alueet selkeiltä omilta kokonaisuuksiltaan, joiden välinen yhteys alkoi hahmottua teoreettisen viitekehyksen valmistumisen lähestyessä. Olin varma, että teoreettisen viitekehysteni suunta on oikea ja uskalsin rajata tutkimustehtäväni. Tutkimustehtävien johdosta tutkimukseni kulku alkoi hahmottua. Tutkimusaineiston keruussa käyttämäni teemarunko apukysymyksineen oli suhteellisen helppo laatia teoreettisen viitekehysteni ja tutkimustehtävieni pohjalta.

Pohdin teoreettista viitekehystä kootessani, pitäisikö siihen sisällyttää green care –toiminnan käytännön toteutuksesta osio, jossa kertoisin konkreettisesti mitä luonnossa tehdään. Tulin kuitenkin tulokseen, että se olisi järjetöntä, sillä jokaiselle green care –toimintaan osallistuvalla kehitysvammaisella henkilöllä toiminta suunnitellaan hänen psyykkisten ja fyysisten mahdollisuuksien mukaisesti. Tekstissä olevien muutaman esimerkin tai tavoitteiden esimerkkien avulla halusin tuoda esille ajatuksen, ettei green

care –toiminnassa ohjaajan tarvitse olla seikkailukasvattaja, vaan jokainen ohjaaja hetken ohjattavansa kanssa oltuaan löytää oikeita keinoja saavuttaa tavoitteita. Ohjaajan ei tarvitse ottaa paineita toiminnan konkreettisen tekemisen kehittämisestä, sillä green care –toiminnassa on pääpaino luonnolla ja luonto tuo tarvittavat vaikutukset, ei toimintaa suunnitteleva ohjaaja.

Tutkimusaineiston keruu teemahaastattelun avulla jännitti minua etukäteen, sillä suunnittelin ja suoritin haastattelut yksin. Jännitykseni kuitenkin katosi heti ensimmäiseen haastatteluun Vehkakodille saapuessani, sillä vastaanotto oli ystävällistä sekä ohjaajien että asukkaiden puolelta. Haastattelutilanteissa ohjaajat eivät tuntuneet jännittävän, ja he lupautuivat uuteen yhteydenottoon, mikäli tämä olisi ollut tarpeellista esimerkiksi nauhoituksen epäonnistumisen takia. Nauhoitukset onnistuivat kuitenkin hyvin. Oli hienoa huomata, että tutkijana haastattelutilanteesta selviää suunnitteleamalla teemarungot huolellisesti ja valmistautumalla henkisesti mahdollisesti muuttuviin haastattelutilanteisiin. Heti haastattelujen jälkeen kuuntelin nauhoitukset varmistaakseni niiden onnistumisen, ja tämän avulla huomasin, että ensimmäisessä haastattelussa haparoin haastattelijana selittämällä aiheita liikaa. Ohjaajat olivat kuitenkin kärsivällisiä ja pystyivät vastaamaan johdonmukaisesti. Seuraaviin haastatteluihin korjasin omaa toimintaani haastattelijana pysyen itse niukkasanisempänä. Tulin kaikissa haastatteluissa ymmärteksi ja sain vastauksia tutkimustehtäviini.

Tutkimustuloksia analysoidessani totesin, että teoreettisen viitekehitykseni eri osa-alueet linkittyvät selkeäksi kokonaisuudeksi. Täydensin kuitenkin tutkimustuloksia analysoidessani tutkimukseni teoreettista viitekehystä kansainvälisellä osuudella, sillä sen avulla tutkimukseni lukija saa hiukan taustatietoa green care –toiminnan kansainvälisestä kehittämisestä. Kansainvälinen osuus teoriassa ei niinkään vaikuta tutkimukseni tuloksiin, mutta näen sen tärkeänä tutkimukseni kokonaisuuden kannalta. Tutkimustani lukevat kehitysvammaisten henkilöiden ohjaajat ymmärtävät kansainvälisen osuuden avulla kokonaisvaltaisemmin pyrkimykset kehittää green care –toimintaa. Huomatesaansa olevansa osa suurempaa kokonaisuutta voi motivaatio oman toiminnan kehittämiseen kasvaa.

Täydensin teoreettiseen viitekehitykseeni analyysivaiheessa myös tietoa kehitysvammaisten ohjaajan ammattipätevyydestä, sillä haastatteluihin osallistui keskenään erilaisen koulutuksen omaavia ohjaajia. Kehitysvammaisten ohjaajan ammattipätevyydestä kertova osuus teoriassa ei sinällään vaikuta tutkimukseni tuloksiin, mutta se auttaa sellaista tutkimukseni lukijaa, jolle tutkimuksessani oleva työkenttä on vieraampi.

Tutkimukseni edetessä ymmärrykseni ja taitoni sekä sosiaalialan ammattilaisena että tutkijana lisääntyivät. Tutkimuksen teko on ollut mielestäni alusta asti innostavaa, mutta sen tekeminen on ollut ajoittain tauolla oman henkilökohtaisen elämäni mullistusten vuoksi. Tutkimus vaatii aikaa ja työtä, mutta se on samalla valtava oppimiskokemus. Tutkimuksen tekeminen on ollut mielekästä ja motivoivaa, mutta samalla stressaavaa. Pitkäkestoisen suuren työn ollessa kesken ovat ajatukset pyörineet toistuvasti tutkimuksessa. Toisaalta tutkimukseni ajoittainen keskeytyminen on auttanut minua prosessoimaan tutkimusta ja varmistanut oikeat suunnat tutkimukselle.

Tutkimuksen tekeminen yksin on sekä helpottava että hankaloittava tekijä. Yksin tehdessä saa itse päättää suunnittelusta ja toteutuksesta. Tutkimuksen valmistuminen on vain omasta motivaatiosta, ahkeruudesta ja omista elämäntilanteista kiinni. Toisaalta taas yksin tehdessä ei välttämättä huomaa omasta tekstistä virheitä ja epäloogisuuksien pohtiminen on sokeaa. Onneksi jäädessäni muutaman kerran jumiin tekstin kanssa sain tutkimukseni ohjaajalta viisaita kysymyksiä ja ohjausta, joiden avulla solmuja aukesi ja pääsin jatkamaan tutkimusta.

Henkilökohtaiset ammatilliset tavoitteeni toteutuivat tutkimusta tehdessäni mielestäni hyvin. Teoreettista viitekehystä kootessani sain tietoutta green care –toiminnasta ja ymmärrykseni sen vaikutuksista syveni. Opin paljon kehitysvammaisten ohjaamisesta green care –toiminnassa sekä teoreettisesta viitekehuksesta että haastattelujen avulla. Työyhteisön ohjauksen käytännöt tulivat esille ohjaajien puheissa ja haastatteluja analysoidessa. Opin tutkimukseni kautta, että työyhteisön yhteistyöllä voidaan kehittää työskentelytapoja asiakkaiden parhaaksi, kun koko työyhteisö ymmärtää työskentelytapojen vaikutukset asiakkaisiin. Tutkimukseni kautta oppimiani asioita voin soveltaa kaikessa sosiaalialan työssä, koska työskentelyn pohjana on aina asiakkaan henkilökohtaisista edellytyksistä lähtevä työskentelytapa.

Haastatteluista nousi esiin kehitysvammaisten henkilöiden ohjaajien puutteelliset tiedot green care –toiminnan teoriapohjasta. Green care on vielä uusi asia sosiaali- ja terveyspalvelujen kentällä, joten uskon green care –toiminnan teoretietoudessa olevan aukkoja useiden alan toimijoiden tietämyksessä. Näkisin tarpeelliseksi pienimuotoisen koulutuksen green care –toiminnan teoriasta ja käytännöstä niissä sosiaali- ja terveysalan yksiköissä, joissa halutaan panostaa green care –toimintaan. Koulutukseen olisi hyvä ryhtyä jokaisen yksikön omista tarpeista, jolloin koulutus on järkevää, tehokasta ja työyhteisöä innostavaa.

Näen tutkimukseni vahvuutena ohjaajien kokemusten kuulemisen, sillä tämä edesauttaa myönteistä ohjaustyön kehittämisprosessia. Mielestäni on tärkeää kuunnella ohjaajia, työyhteisöä, eikä aloittaa kehittämistyötä täysin ylhäältä ohjattuna. Parhaita tuloksia saadaan aikaiseksi yhdessä tekemällä. Vehkakodilla green care –toiminnan ja -osaamisen kehittäminen lähtee ohjaajien tämän hetken tiedon kartuttamisella ja ohjaajien tarpeiden selvittämisellä. Tutkimukseni avulla Vehkakoti saa selville tutkimuksen tekohetkellä olevan ohjaajien green care –osaamisen tason ja pystyy näin räätälöimään tarvittavat lisäkoulutukset. Kehittämisprosessin lähtiessä ohjaajien tarpeesta ovat ohjaajat intensiivisesti itse mukana kehittämisessä ja osallistuminen kehittämiseen jatkossa on luontevaa. Tutkimukseni avulla Vehkakoti pystyy aloittamaan tarpeelliseksi katsomassaan määrin ohjauskäytänteiden yhtenäistämisen. Vehkakodilla on tehty hienoa green care työtä, ja uskon vahvasti green care –toiminnan kehittyvän yhä selkeämmäksi osaksi Vehkakodin ohjaustyötä.

6.1 Tutkimustulosten tarkastelu

Todellisen elämän kuvaaminen on kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohta. Todellisuus on moninainen, ja tapahtumien muovatessa toisiaan on mahdollista löytää monensuuntaisia suhteita. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuskohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi ym. 2005, 152.) Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata Vehkakodin kehitysvammaisten asukkaiden ohjaajien kokemuksia green care –toiminnasta ja käsityksiä onnistuneen ohjaustilanteen luomisesta green care –toimintaan.

Luonnon mittauksilla varmistetut fysiologiset vaikutukset ihmiseen ovat hyvin kokonaisvaltaisia. Kohollaan oleva verenpaine laskee, syke ja lihasjännitykset alenevat. Kortisolin määrä vähenee ja valkosolujen määrä nousee. Luontoaiheisten kuvien katselu luo mielenterveyttä edistäviä vaikutuksia, mutta luonnossa liikkuminen moninkertaistaa positiiviset vaikutukset henkiseen hyvinvointiin. Luonnossa oleskelu kannustaa sosiaaliseen kanssakäymiseen ja osallistumiseen, rentouttaa, parantaa itsearvostusta ja vähentää vihan tunteita. (Särkkä, Konttinen & Sjöstedt 2013, 8. Talent Vectia 2013, 13-15.)

Luonnon kokonaisvaltaiset vaikutukset kehitysvammaisiin asukkaisiin on tiedostettu Vehkakodilla. Ohjaajat ovat huomanneet, että luonnon vaikutukset ovat pääsääntöisesti positiivisia, negatiiviset luontokokemukset liittyivät myrskyjen tai liukkauden pelkoon.

Luonto rauhoittaa levottomia asukkaita, mutta toisaalta taas virkistää apaattisuuteen taipuvaisia asukkaita aistien päästessä havainnoimaan laajalti. Luonnossa toimiminen näytti vapauttavan asukkaita ja antavan positiivisia kokemuksia, joita ohjaajien oli hankala kuvailla. Luonnossa toimimisen vaikutukset oli havaittu, mutta niiden sanoiksi puukeminen tuotti ohjaajille vaikeuksia. Useat ohjaajat nimittivät luonnon voimaannuttavaa vaikutusta henkiseksi voimavaroiksi. Ohjaajien keskusteluista huomasi, että kehitysvammaiset asukkaat ovat luonnossa toimiessaan havainnointiherkempiä, rennompia ja luovempia.

Tässä tutkimuksessa huomattiin, että luonnossa liikkuminen ja erilainen green care –toiminta vaikutti asukkaiden fyysiseen puoleen saaden heidät liikkumaan enemmän, mikä auttoi kunnon ylläpitämisessä. Ohjaajat toivat esille luonnon fyysisistä vaikutuksista päänsärkyjen poistumisen luonnossa liikkumisella puhuen siitä keinona säästää. Säästäminen on rahallista ja määrällistä kipulääkkeiden säästämistä, mutta se on myös asukkaan kehon säästämistä liiallisen kipulääkkeiden syönnin mahdollisilta haittavaikutuksilta.

Luonnon tuomien vaikutusten myötä ohjaajat ovat nähneet green care -toiminnan tarpeen. Green care –toiminta tuki asukkaiden fyysisistä ja psyykkistä jaksamista. Liian vähäinen green care –toiminta aiheutti joillekin asukkaista levottomuutta ja haastavaa käytöstä, joillekin alakuloa ja yleisen vireystilan laskua. Green care –toiminta auttoi asukkaiden keskinäistä yhteisöllisyyttä, sillä toiminnan aikana asukkaat huomioivat paremmin myös toisia asukkaita ja he pystyivät saamaan yhteisiä kokemuksia.

Tutkimustulosten mukaan ohjaajat toteuttivat green care –toimintaa Vehkakodilla ilman tarkkaa green care teorian tietoutta. Green care –toiminnan elementtien ja ehtojen määrittely tuotti vaikeuksia. Keskusteluista kuitenkin kävi ilmi, että ohjaajat kokevat green care –toiminnan ytimeksi luonnon, toiminnan ja yhteisön. Rajaavista ehdoista esiin nousi ammatillisuus ja vastuullisuus, mutta tavoitteellisuus jäi uupumaan. Tavoitteellisuuden puuttuminen aiheuttaa ristiriitaisuutta green care –toimintaan, sillä toiminnan tulisi olla pitkäjänteistä ja loogista. Osa ohjaajista koki henkilökohtaisten tavoitteiden rajaavan kehitysvammaisen henkilön kokemusta luonnosta, mitä oikein asetetut tavoitteet eivät tee. Juuri henkilökohtaisten tavoitteiden avulla voidaan vahvistaa kehitysvammaisen henkilön saamaa vaikutusta luonnosta ja taata looginen jatkuvuus toiminnalle. Green care –toiminnan tavoitteet sekoittuivat ohjaajilla usein suunnitteluun, mikä nähtiin tarpeelliseksi käytännön ja turvallisuuden takia.

Osa ohjaajista yllättyi itse huomatessaan, ettei ollut kokenut haastavaa käytöstä green care –toiminnoissa. Ohjaajilla oli kokemuksia erilaisista haastavan käytöksen tilanteista, mutta ohjaajat huomasivat tilanteista kertoessaan, etteivät ne olleetkaan tapahtuneet green care –toiminnassa vaan sisätiloissa perushoitotilanteissa. Ohjaajat ihmettelivät havaintoaan, sillä he eivät olleet kiinnittäneet asiaan aiemmin tietoisesti huomiota. Vastaavasti muutama ohjaaja toi esille, että joillakin asukkailla oli taipumus suuttuaan mennä puutarhaan purkamaan kiukkuaan. Tällaisissa tapauksissa asukas oli rauhoittumisen jälkeen tullut kertomaan tilanteen kulun ohjaajalle. Havainnoista voi päätellä, että green care –toiminnalla on rauhoittava vaikutus Vehkakodin kehitysvammaisiin asukkaisiin.

Tutkimustuloksista kävi ilmi, että Vehkakodin ohjaajat kokevat tärkeäksi onnistuneen ohjaustilanteen luomisen elementiksi ohjattavan henkilökohtaisen tuntemisen. Ohjaajan tuntiessa kehitysvammaisen asukkaan henkilökohtaisesti pystyy ohjaustilanteeseen löytämään oikean ohjaustyylin ja sopivan tuen. Henkilökohtaisen tuntemisen avulla pystyy ohjaajat toteuttamaan ennakoivaa ohjausta ja välttämään haastavan käytöksen tilanteita. Asukkaan henkilökohtaiseen tuntemiseen kuuluu myös kehitysvammaisuuden tason tuoman vaikutuksen ymmärtäminen, sillä taso vaikuttaa ohjaukseen sekä psyykkisesti että fyysisesti. Ohjaustilanne ei onnistu, mikäli se on asukkaalle liian haastava psyykkisesti tai fyysisesti. Toisaalta taas asukkaan tasoa aliarvioidessa ohjaaja saattaa mitoitaa tilanteen liian kevyeksi, mikä voi aiheuttaa asukkaalle turhautumista.

Tutkimustulokset osoittivat, että ohjaajat muokkaavat ohjaustaan joustavasti tilanteen ja osallistujien mukaisesti. Ohjaus sisältää neuvontaa, tiedon antamista, tukemista, kannustamista ja rajoittamista, mutta ohjaajat käyttävät näitä hyvin tilannekohtaisesti. Onnistunut ohjaustilanne vaatii ohjaajalta kykyä tiedostaa asukkaiden erilaiset piirteet ja tarpeet sekä joustavaa asennetta ohjaukseen mukautuen nopeastikin muuttuviin tilanteisiin. Ohjauksessa nähtiin tärkeäksi muistaa aina ohjattavan arvostaminen ja tassa-arvon säilyttäminen.

Onnistuneen ohjaustilanteen luomiseen green care –toimintaan tarvitaan tämän tutkimuksen tulosten mukaan keskustelevaa ja kannustavaa ohjausotetta, jossa kiireettömästi yhdessä tutkitaan luontoa. Toiminnan on tapahduttava täysin siihen osallistuvien asukkaiden ehdoilla. Tästä voi tehdä tulkinnan, jonka mukaan ohjaajan omat arvot ja arvostukset tulisi jättää taka-alalle, jotta on mahdollista luoda onnistunut ohjaustilanne green care –toimintaan.

Keskustelu ohjaajien arvojen vaikutuksesta green care -toiminnan ohjaustilanteen onnistumiseen nosti ristiriitaisia näkemyksiä ohjaajilta. Osa ohjaajista koki, että kehitysvammaiset asukkaat mukautuvat ohjaajan arvoihin pyrkien olemaan samaa mieltä green care -toiminnan mielekkyydestä. Osa ohjaajista taas uskoi, että asukkaiden oma näkemys asioista oli niin vahva, ettei ohjaaja voinut siihen vaikuttaa. Arvojen vaikutuksista nousseet ristiriitaisuudet osoittivat, että on tärkeää ymmärtää omien työskentelytapojen vaikutukset asukkaisiin. Koko työyhteisön ymmärtäessä toimiensa vaikutukset onnistuu työskentelytapojen kehittäminen asukkaiden parhaaksi.

Tässä tutkimuksessa ohjaajat kokivat haasteelliseksi onnistuneen ohjaustilanteen luomisen green care -toimintaan tavoitteiden kautta. Green care -toiminnan suunnittelu, jossa huomioitiin osallistuvien asukkaiden henkilökohtaiset piirteet, nähtiin onnistuneen ohjaustilanteen green care -toimintaan luomisen edellytyksenä. Suunnitteluun ei kuitenkaan sisällytetty green care -toiminnan tavoitteita, mikä johtui green care teorian tiedon puutteista. Tavoitteiden pelättiin rajaavan asukkaiden henkilökohtaista kokemusmaailmaa. Tilanne on kuitenkin päinvastainen, sillä etukäteen suunnitellut henkilökohtaiset tavoitteet pystyvät takaamaan riittävän henkilökohtaisen vaikutuksen ja autamaan toiminnan jatkuvuuden suunnittelussa.

Ohjaajat toivat tässä tutkimuksessa esille haasteena myös kehitysvammaisten asukkaiden henkilökohtaiset piirteet ja niiden keskinäiset erot ryhmän sisällä. Ohjaustilanteessa, jossa ohjataan ryhmää, on haastavaa saada ryhmän jäsenten erilaiset temperamentit toimimaan yhteen. Osa ryhmäläisistä on esimerkiksi kärsimättömämpiä eivätkä jaksa odotella hitaampia ryhmäläisiä. Vaikka ryhmän jäsenten keskinäiset erot voivat hankaloittaa ohjaustilanteen onnistumista green care -toiminnassa, kokivat ohjaajat selvittävänsä tilanteet hyvän suunnittelun avulla, jossa suurena tekijänä oli ohjaajien henkilökohtainen asukkaiden tuntemus. Green care -toimintaan osallistuvien asukkaiden fyysisen kunnon erot korjattiin toiminnan monipuolisuudella.

Yhteenvetona tutkimustuloksista voidaan todeta, että ohjaajien kokemukset green care -toiminnasta ovat positiivisia ja toimintaan edelleen kannustavia. Ohjaajien olisi hyvä keskustella työyhteisössä joistakin tutkimuksessani ilmenneistä ristiriitaisuutta herättäneistä asioista, kuten aistien käytön tiedostamisesta, ohjaajan arvomaailman vaikutuksesta asukkaaseen ja green care teorian tärkeydestä. Tietämättömyys teorian joistakin osa-alueista heikentää green care -toiminnasta saatavia hyötyjä, mutta tutkimukseeni kokoamani teoriaosuuden myötä Vehkakodin ohjaajat saavat tarvitsemansa täsmäkou-

lutuksen aiheesta, jonka jälkeen green care –toiminta todennäköisesti vahvistuu entisestään.

Tutkimustuloksista voidaan vetää myös johtopäätökset, että onnistuneen ohjaustilanteen luominen kehitysvammaisille asukkaille green care –toimintaan lähtee asukkaiden henkilökohtaisesta tuntemisesta. Ohjaajan tuntiessa asukkaat onnistuu toiminnan suunnittelu niin, että siinä huomioidaan jokaisen osallistujan psyykkiset ja fyysiset piirteet. Hyvässä suunnittelussa huomioidaan asukkaiden henkilökohtaiset piirteet, minkä ansiosta voidaan toteuttaa onnistunut ohjaustilanne kehitysvammaisille asukkaille green care –toimintaan. Ohjauksessa on muistettava kiireetön, kannustava ja tasa-arvoinen ohjattavan kohtaaminen.

6.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen luotettavuuden pääasiallinen kriteeri on laadullisessa tutkimuksessa tutkija itse. Luotettavuuden arviointi koskee koko tutkimusprosessia, jolloin tutkimuksen luotettavuutta parantaa tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta. (Eskola & Suoranta 2008, 210.) Keräsin aineiston tutkimukseeni haastattelemalla, joten kiinnitin huomioni haastattelutilanteiden raportointiin. Kerron selvästi ja totuudenmukaisesti aineiston tuottamisen olosuhteet. Syventymällä tutkimukseni aiheeseen teoriaan perehtyen ennen aineiston keruuta pyrin lisäämään tutkimukseni luotettavuutta.

Tutkimuksen eettiset ratkaisut eivät keskity johonkin tiettyyn tutkimuksen osaan, vaan ne koskevat tutkimuksen kaikkia vaiheita eli tarkoitusta, suunnitelmaa, haastattelutilannetta, litterointia, analyysia, todentamista ja raportointia. Tutkimuksen tarkoitusta tulee tarkastella siitä näkökulmasta, miten se parantaa tutkittavana olevan inhimillistä tilannetta. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 20.) Tutkimukseni tarkoitus johtaa tuloksiin, joiden avulla voidaan kehittää Vehkakodin green care –toimintaa ja luoda tarvittavia yhtenäistyksiä ohjaustoimintaan. Tuloksien avulla voidaan käytännössä selkeyttää kehitysvammaohjaajien työtapoja ja erilaisia green care -toiminnan menetelmiä Vehkakodille.

Tutkimussuunnitelman eettisenä sisältönä on taata tutkimuksen luottamuksellisuus, saada suostumus tutkimukseen ja harkita mahdollisia seurauksia kohdehenkilöille. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 20.) Keskustelimme Kaavin palvelukoti Vehkakoti Ay:n sosiaalityöntekijän Seija Julkusen kanssa opinnäytteeseeni liittyvistä Vehkakodin tarpeista, joiden perusteella aloin kokoamaan tutkimussuunnitelmaa. En halunnut lähteä teke-

mään tutkimusta ilman suunnitelmaa, jonka tutkimukseni yhteistyökumppanit hyväksyivät. Laadin tutkimussuunnitelman mahdollisimman tarkasti ja sain sen perusteella tutkimusluvan (LIITE 2) Kaavin palvelukoti Vehkakoti Ay:n yrittäjältä Seppo Julkuselta 31.10.2013. Seija Julkusen kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta luodut tutkimustehtävät ja tutkimuksen tarkoitus määrittivät teemojen laatimista.

Tutkimuksen reliabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta ja validius tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoitus mitata. (Hirsjärvi ym. 2005, 216.) Tutkimuksen luotettavuuden tarkasteluun käytetään sisäisen ja ulkoisen validiteetin, pätevyyden, käsitteitä. Sisäinen validiteetti viittaa tutkimuksen käsitteellisten ja teoreettisten määrittelyjen sopusointuun. Teoreettis-filosofisten ratkaisujen, käsitteellisten määritteiden ja menetelmällisten ratkaisujen on oltava loogisessa suhteessa keskenään. (Eskola & Suoranta 2008, 213.) Määrittelin tutkimukseni teoreettisen viitekehyyksen tarkasti ja huolella etsien mielestäni riittävästi tarpeellista tietoa. Käytin teoreettista viitekehystä teemojen pohjana. Tarvittaessa määrittelin teoreettisesta viitekehyyksestä nousseita käsitteitä myös haastattelutilanteissa Vehkakodin työntekijöille.

Haastattelutilanteen eettiset kysymykset kiinnittyvät pääasiallisesti siihen, mitä haastattelutilanne voi aiheuttaa haastateltaville. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 20.) Tutkimukseeni osallistuneet henkilöt suostuivat vapaaehtoisesti haastateltaviksi. Työntekijöille annettiin mahdollisuus kieltäytyä haastattelusta. Kannustimena haastatteluun osallistumiselle yrittäjä laittoi haastatteluajan työajaksi. Haastattelun ollessa työaikaa ei työntekijöille koitunut rahallisia menetyksiä haastatteluun osallistumisesta. Kukaan työntekijöistä ei kieltäytynyt haastatteluihin osallistumisesta. Huomioidakseni tutkimusolojen mahdollisen vaikutuksen tutkimuksen tuloksiin suoritin haastattelut Vehkakodilla, jolloin tutkimusolot ovat tutkittaville tutut eivätkä tutkimusolot vie huomiota pois haastattelun teemoista. Varasin haastatteluille riittävästi aikaa ja saavuin ajoissa haastattelupaikalle. Määritin haastattelujen pituudet ja olosuhteet haastateltavien mukaan. Työntekijät ymmärsivät tutkimukseni tarkoituksen. Aikuisina henkilöinä he kertoivat haluamansa asiat luottamuksellisesti. Haastateltavilla on oikeus henkilökohtaiseen tietosuojaan ja yksityisyyteen, joten minulla on salassapito- ja vaitiolovelvollisuus. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tutkimusaineisto säilytetään ja käsitellään asianmukaisesti sekä kerätty aineisto tuhoetaan tutkimuksen valmistuttua.

Uskottavuus luotettavuuden kriteerinä tarkoittaa sitä, että tutkija varmistaa puhuvansa samoista asioista samoilla käsitteillä tutkittavien kanssa. Käsitteiden merkityksien ymmärtäminen vaikuttaa tutkimusaineiston analysointiin, jolloin tutkimuksen luotettavuus

voi heikentyä. (Eskola & Suoranta 2008, 211.) Vehkakodin työntekijöiden käsitteistö on minulle tuttua, sillä olen itse työskennellyt kehitysvammaisten ohjaajana. Haastattelujen aikana tein lisäkysymyksiä, mikäli en ollut varma ymmärsinkö asian oikein. Tarkennuksilla varmistin, etteivät väärinymmärrykset heikennä tutkimukseni luotettavuutta tai väärin tutkimusaineiston analysointia ja tutkimustuloksia.

Haastattelun luotettavuutta voi heikentää haastateltavien taipumus antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia eli halu antaa itsestään tai tilanteesta totuutta parempi kuvaus. (Hirsjärvi ym. 2005, 195.) Tutkimukseni haastattelutilanteissa Vehkakodin työntekijät vaikuttivat rentoutuneilta. Muistutin haastatteluiden alkaessa salassapito- ja vaitiolovelvollisuudestani. Työntekijät kertoivat sekä positiivisia että negatiivisia asioita liittyen teemoihin tai omaan tilanteeseensa. Ohjasin haastattelua kepeämmille aihealueille, mikäli haastattelutilanne näytti aiheuttavan haastateltavalle ylimääräistä stressiä. Tarvittaessa olisin keskeyttänyt haastattelun tilanteen niin vaatiessa, mutta yhtään haastattelua ei keskeytetty. Pyrin olemaan haastattelutilanteessa mahdollisimman hienotunteinen. Mielestäni tutkimusolosuhteet olivat tutkimukselle suotuisat ja haastattelut sujuivat kiireettömästi.

Haastattelujen purkamisen eli kirjallisen litteroinnin täsmääminen haastateltavien suullisiin lausumiin on litteroinnin eettisyyden ydin. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 20.) Litteroin haastatteluista saadun aineiston tarkasti. Joitakin kohtia jouduin kuuntelemaan useasti ja kuulokkeilla sekä ilman niitä, sillä muutamassa kohdassa työntekijät olivat puhuneet päällekkäin tai toinen oli yskäissyt toisen puheen aikana. Litteroinnin yhteydessä sain kuitenkin järjestettyä niin hiljaisen tilan, että kykenin erottamaan eri äänet toisistaan saaden sanoista selvää.

Eettiset kysymykset analyysivaiheessa ovat kohdehenkilöiden mahdollisuus sanoa miten heidän lauseitaan on tulkittu sekä haastattelujen analyysin syvällisyys ja kriittisyys. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 20.) Aloitin aineiston käsittelyn ja analysoinnin heti aineiston kerättyäni. Pyrin käsittelemään aineiston mahdollisimman syvällisesti ja kriittisesti. Tutkimuksessani ei ole kuitenkaan mahdollista noudattaa eettisiä vaatimuksia haastateltavien omien sanojen tulkinnan toteamisesta. Tämä johtuu tutkimukselle annetusta rajallisesta ajasta sekä omista resursseistani linkittäen tutkimuksen tekeminen muuhun elämäni.

Ulkoinen validiteetti eli pätevyys tarkoittaa tehtyjen johtopäätösten ja tulkintojen sekä aineiston välisen suhteen pätevyyttä, jolloin tutkimushavainto on ulkoisesti validi sen

kuvatessa tutkimuskohde juuri sellaisena kuin se on. (Eskola & Suoranta 2008, 213.) Tutkijan eettinen velvollisuus on esittää tietoa, joka on niin varmaa ja todennettua kuin on mahdollista (Hirsjärvi & Hurme 2001, 20). Poimin tulokset suoraan aineistosta enkä käsitellyt tai manipuloinut niitä. Esitän tulosten yhteydessä kerätystä aineistosta suoria lainauksia. Tutkimuskohteen luotettavaan kuvaamiseen tarvittavia suoria lainauksia löytyy myös analyysiä selventämään tekemästäni taulukosta (LIITE 3). Ulkoiseen validiteettiin liitetään usein yleistettävyyssajatus, mikä johtaa siirrettävyyden käsitteeseen. Tutkimustulosten siirrettävyys riippuu tutkitun ympäristön ja sovellusympäristön samantyyppisyydestä, joten tutkimukseni tuloksia voi siirtää Vehkakotia vastaaviin kehitysvammaisten palvelukoteihin.

Tutkimusaineiston raportoinnin eettiset kysymykset koskevat luottamuksellisuutta ja raportin julkaisun seurauksia yhteistyötahoille. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 20.) Raportoinnissa en käyttänyt harhaanjohtavia asioita tai puutteellisia tietoja hyväkseni. En kerro haastatteluissa esille tulleita tutkimustehtävien ulkopuolelle jääviä asioita ulkopuolisille. Raportoinnissa noudatan luottamuksellisuuden periaatetta suorien lainauksien yhteydessä. Suorat lainaukset tukevat tuloksia. Merkitsen lainaukset tutkimuksen tuloksiin ja analyysin yhteydessä tehtyyn taulukkoon (LIITE 3), jotta tutkijalla ja haastateltavalla havaitaan yhteinen kieli. Tutkijan tekemiä päätelmiä ja tutkimustuloksia suhteessa haastateltavien mielipiteisiin voi arvioida suorien lainauksien avulla.

6.3 Jatkotutkimusaiheet

Tutkimusprosessin aikana kävi ilmi, että teoriapohja kehitysvammaisten henkilöiden aistiyliherkkyyksien vaikutuksista green care –toimintaan puuttui. Näiden asioiden yhdistyminen on teoriapohjaa ajatellen vielä uutta, mutta vaatisi mielestäni tutkimusta esimerkiksi tiettyjen diagnoosiryhmien, kuten Aspergerin syndrooman, kohdalta. Green care –toiminnassa on tärkeää huomioida mahdolliset aistiyliherkkyydet. Olisi mielenkiintoista saada havainnoinnilla kerättyä tutkimustietoa aistiyliherkkien kehitysvammaisten henkilöiden green care –toiminnan vaatimuksista.

Tutkimukseni haastatteluissa selvisi, että ohjaajat toimivat monissa erilaisissa ohjaustilanteissa hyvin kekseliäästi, mutta he eivät osanneet pukea sanoiksi toimintaansa. Tällainen hiljainen tieto olisi hyvä saada yleiseen käyttöön tukemaan alalle tulevia ohjaajia työssään. Kokeneilta ohjaajilta itsestään tapahtuvat ohjauksen kätevät toimintamallit

vaatisivat jokaiselle sosiaali- ja terveysalan asiakasryhmille omat tutkimuksensa, sillä eri asiakasryhmät vaativat erilaista ohjausta.

Tutkimukseni keskittyi ohjaajien näkökulmaan green care –toiminnasta. Mielestäni olisi kiinnostavaa saada laajaa tutkimustietoa green care –toiminnan vaikutuksista esimiesnäkökulmasta. Kokeeko sosiaali- ja terveysalan yksiköiden esimiehet green care –toiminnan hyödyllisenä vai haasteellisenä? Mitä kautta yksiköihin green care –toiminta on kotiutunut, onko kyseessä esimiesten ideoma, ohjaajilta tullut ehdotus vai asiakaskunnan toive? Näkevätkö esimiehet muutosta yksiköissään green care –toiminnan aloittamisen jälkeen?

LÄHTEET

Ahponen, H. 2008. *Vaikeavammaisen nuoren aikuistuminen – Yksilöllinen ja erilainen elämänkulku*. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 94. Kelan tutkimusosasto. Helsinki. Vammalan Kirjapaino Oy.

Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 1987/759. Finlex [verkkojulkaisu]. Lainsäädäntö [viitattu 15.3.2014]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870759>.

Borgman, M. 2006. *Sosionomit AMK 2015*. Teoksessa Vuorensyrjä, M., Borgman, M., Kempainen, T., Mäntysaari, M. & Pohjola, A. (toim.) 2006. *Sosiaalialan osaajat 2015. Sosiaalialan osaamis-, työvoima- ja koulutustarpeiden ennakointihanke (SOTENNA): loppuraportti* [verkkojulkaisu]. Opetusministeriö, Euroopan sosiaalirahasto, Sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen kuntaliitto. Sosiaalityön julkaisusarja 4. Tampereen yliopistopaino [viitattu 19.2.2014]. Saatavissa https://www.jyu.fi/ytk/laitokset/yfi/oppiaineet/sto/tutkimus/sotenna_loppuraportti_2006.pdf.

DIANA [verkkojulkaisu]. Disability In sustainable Agriculture: a New Approach for training of practitioners - DIANA – projektin virallinen esite [viitattu 16.1.2014]. Saatavissa: <http://www.projectdiana.eu/IMG/pdf/english.pdf>.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. 8. painos. Jyväskylä. Vastapaino.

Eurooppalainen Green Care [verkkojulkaisu]. Multifunctional Agriculture in Europe MAiE –hankkeen viralliset sivut [viitattu 7.12.2013]. Saatavissa: <http://www.maie-project.eu/index.php?id=2&L=1>.

Farming for Health community of practice [verkkojulkaisu]. Farming for Health – järjestön viralliset sivut [viitattu 16.1.2014]. Saatavissa: <http://farmingforhealth.wordpress.com/about/>.

Green Care in Agriculture [verkkojulkaisu]. 2011. European cooperation in science and technology –verkoston viralliset sivut [viitattu 16.11.2013]. Päivitetty 2.3.2011. Saatavissa: http://www.cost.eu/domains_actions/fa/Actions/866?.

Green Care Finland Ry, menetelmät [verkkojulkaisu]. Green Care Finland Ry:n viralliset sivut [viitattu 16.11.2013]. Saatavissa: <http://www.gcfinland.fi/Menetelmat?parent=MitaOnGreenCarePaavaliikko>.

Green Care Finland Ry, ympäristö [verkkojulkaisu]. Green Care Finland Ry:n viralliset sivut [viitattu 10.11.2013]. Saatavissa: <http://www.gcfinland.fi/MitaOnGreenCare?parent=MitaOnGreenCarePaavaliikko>.

Green care –yrittäjyys [verkkojulkaisu]. 2013. *Opetussuunnitelman yleiskatsaus ja ohjeet* [viitattu 16.1.2014]. Saatavissa:

<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/hankkeet/greencare/maie/MAIE%20guidelines%20in%20Finnish%2020.12.13.pdf>.

Haarakangas, K. 2011. *Voimistava läsnäolo – Mielen tiet lapsuudesta vanhuuteen*. Juva. PS-kustannus.

Haverinen, R. 2013. *Vaikutusten ja vaikuttavuuden tutkimuksesta sosiaalialalla*. Luentomateriaali 8.10.2009. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos [verkkajulkaisu]. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT. Green care vaikuttavuus, ajankohtaista [viitattu 17.8.2013]. Saatavissa: <https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/hankkeet/greencare/vaikuttavuus>.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. *Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki. Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara P. 2005. *Tutki ja kirjoita*. 11. painos. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hyvönen, O. 2010. *Vammaisten kertomuksia arjestaan*. Teoksessa Vehmas, S. (toim.) 2010. *Vammaisuuden kokeminen ja kokemisen vammaisuus – Suomen Vammaistutkimuksen Seuran 2. vuosikirja*. Kehitysvammaliiton selvityksiä 7. Helsinki. Kehitysvammaliitto ry.

Kaski, M., Manninen, A. & Pihko, H. 2012. *Kehitysvammaisuus*. 5. uudistettu painos. Helsinki. Sanoma Pro Oy.

Kaijanaho, M. 1992. *Vammaisen kohtaaminen: Ihmisen tie toisen luo*. Jyväskylän yliopiston täydennyskoulutuskeskus. Oppimateriaaleja 9. Jyväskylän yliopiston monistuskeskus.

Kainulainen, P. 2013. *Metsän teologia*. Helsinki. Kirjapaja. Otavan Kirjapaino Oy.

Kansainvälisiä toimijoita ja hankkeita [verkkajulkaisu]. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT:n viralliset sivut [viitattu 16.1.2014]. Saatavissa: <https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/hankkeet/greencare/kansainvalisiatoimijoita>.

Kehitysvammaisten ohjaaja [verkkajulkaisu]. Ammattinetti. Työ- ja elinkeinoministeriön ylläpitämä sivusto [viitattu 19.2.2014]. Saatavissa: http://www.ammattinetti.fi/ammattit/detail/290_ammatti#Lahinimikkeet.

Kerola, K. & Sipilä, A-K. 2007. *Haastava käyttäytyminen* [verkkajulkaisu]. Valteri. Valtion yleissivistävien erityiskoulujen palveluverkosto [viitattu 29.9.2013]. Saatavissa: <http://www.eskoo.fi/documents/Haastava%20k%C3%A4ytt%C3%A4ytyminen%20%20Tallennettu%20automaattisesti.pdf>.

Kupari, K. 2010. *Haastavan käyttäytymisen tulkinnat kehitysvamma-alan lehdissä*. Teoksessa Vehmas, S. (toim.) 2010. *Vammaisuuden kokeminen ja kokemisen vammaisuus – Suomen Vammaistutkimuksen Seuran 2. vuosikirja*. Kehitysvammaliiton selvityksiä 7. Helsinki. Kehitysvammaliitto ry.

- Ladonlahti, T. 2003. *Oppimisen merkitys ja mahdollisuudet yhteisöön liittymisen tuke-
misessa*. Teoksessa Ladonlahti, T. & Pirttimaa, R. (toim.) 2003. *Erityispedagogiikka ja
aikuisuus*. 3. painos. Helsingin yliopiston Tutkimus- ja koulutuskeskus Palmenia. Op-
pimateriaaleja 94. Espoo. Palmenia-kustannus.
- Laine, T. 2001. *Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma*. Teok-
sessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) 2001. *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II – näkökulmia
aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jy-
väskylä. PS-Kustannus.
- Laitinen, M. & Kempainen, T. 2010. *Asiakkaan arvokas kohtaaminen*. Teoksessa Lai-
tinen, M. & Pohjola A. (toim.) 2010. *Asiakkuus sosiaalityössä*. Tallinna
Raamatutrükikoda. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Laki kehitysvammaisen erityishuollosta 1977/519*. Finlex [verkkajulkaisu]. Lainsäädäntö
[viitattu 14.5.2013]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1977/19770519>.
- Leskelä, L. 2006. *Yhteisymmärrystä rakentamassa – Tapaustutkimus
epäsymmetrisestä keskustelusta*. Teoksessa Teittinen, A. (toim.) 2006. *Vammaisuuden
tutkimus*. Helsinki. Yliopistopaino Kustannus.
- Maidell, H. 2010. *Vammaistyö*. Teoksessa Kananoja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki, P.
(toim.) 2010. *Sosiaalityön käsikirja*. 2. uudistettu laitos. Tallinna. Tallinna
Raamatutrükikoda. Tietosanoma Oy.
- Markkanen, K. 2009. *Lähihoitaja – sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilainen. Tehy-
läisten lähihoitajien käsityksiä koulutuksesta ja työelämästä* [verkkajulkaisu]. Tehyn
julkaisusarja B: 1/2009 [viitattu 18.2.2014]. Saatavissa:
<https://www.tehy.fi/@Bin/45466/Lahihoitaja+ammattilainen.pdf>.
- Multifunctional Agriculture in Europe [verkkajulkaisu]. Maa- ja elintarviketalouden
tutkimuskeskus MTT:n viralliset sivut [viitattu 7.12.2013]. Green care. Saatavissa:
<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/hankkeet/greencare/maie>.
- Niemi, T., Nietosvuori, L. & Virikko, H. 2006. *Hyvinvointialan viestintä*. Helsinki. Edita
Publishing Oy.
- Nind, M. & Hewett, D. 2011. *Voimauttava vuorovaikutus. Opas toimintatavan käyttöön*.
Helsinki. Kehitysvammaliitto ry. Multiprint.
- Onnismaa, J. 2007. *Ohjaus- ja neuvontatyö – Aikaa, huomiota ja kunnioitusta*. 2.
painos. Helsinki. Hakapaino Oy. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Parkkinen, J. 2003. *Ohjaus merkitysten jäsentäjänä ja tulkitsijana*. Teoksessa Laurio,
M. & Puukari, S. (toim.) 2003. *Ohjauksen uudet orientaatiot*. Koulutuksen tutkimuslai-
tos. Jyväskylä. Jyväskylän yliopistopaino.
- Peavy, R. V. 2004. *Sosiodynaaminen näkökulma ja ohjauksen käytäntö*. Teoksessa
Onnismaa, J., Pasanen H. & Spangar T. (toim.) 2004. *Ohjaus ammattina ja
tieteenalana 3 – ohjaustyön välineet*. Juva. PS-kustannus.

Peltonen, H. 2004. *Kasvattajana sosiaali- ja terveysalan ammateissa*. 4. uudistettu painos. Tampere. Tammer-Paino Oy.

Polvinen, K., Pihlajamaa, J. & Berg, P. 2012. *Luonnosta hyvinvointia lapsille ja nuorille. Kuvauksia luonnon hyvinvointivaikutuksista, palveluista ja malleista palveluiden kehittämiseen* [verkkójulkaisu]. Innoman Oy. Sitra. Kansallinen Hyvinvointiverkosto [viitattu 28.10.2013]. Saatavissa: http://www.sitra.fi/julkaisut/muut/Luonnosta_hyvinvointia_lapsille_ja_nuorille.pdf.

Raunio, K. 2009. *Olennainen sosiaalityössä*. 2. uudistettu laitos. Helsinki. Gaudeamus Helsinki University Press, Oy Yliopistokampus, HYY Yhtymä.

Rostila, I. 2001. *Tavoitelähtöinen sosiaalityö – Voimavarakeskeisen ongelmanratkaisun perusteet*. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä. Kopijyvä Oy.

Ruponen, R., Nummenmaa, A R. & Koivuluhta, M. 2000. *Ryhmäohjaus muutoksen mahdollisuuden maisemana*. Teoksessa Onnismaa, J., Pasanen H. & Spangar T. (toim.) 2000. *Ohjaus ammattina ja tieteenalana 1 – ohjauksen lähestymistavat ja ohjaustutkimus*. Juva. PS-kustannus.

Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. 2005. *Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus*. Teoksessa Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (toim.) 2005. *Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere. Vastapaino.

Salminen, J. 2011. *Voimauttava vuorovaikutus – uusi mahdollisuus oppia* [verkkójulkaisu]. Tikonen 1/2011. Tikoteekki Kehitysvammaliitto [viitattu 29.9.2013]. Päivitetty 13.6.2011. Saatavissa: [http://papunet.net/tikoteekki/julkaisut/tikonen-tiedo-te/arkisto.html?tx_mininews_pi1\[showUid\]=86&cHash=dfd67c2d9e3e4130701217ae27ed3773](http://papunet.net/tikoteekki/julkaisut/tikonen-tiedo-te/arkisto.html?tx_mininews_pi1[showUid]=86&cHash=dfd67c2d9e3e4130701217ae27ed3773).

Seppälä, H. & Rajaniemi, M. 2012. *Mitä kehitysvammaisuus on?* [verkkójulkaisu]. Kehitysvamma-alan verkkopalvelu Vernerinet [viitattu 14.5.2013]. Päivitetty 22.3.2012. Saatavissa: <http://verneri.net/yleis/kehitysvammaisuus/mita-kehitysvammaisuus-on.html>.

Soini, K., Ilmarinen, K., Yli-Viikari, A. & Kirveennummi, A. 2011. *Green care sosiaalisena innovaationa suomalaisessa palvelujärjestelmässä* [verkkójulkaisu]. Yhteiskuntapolitiikka 76(3), 320-330 [viitattu 17.8.2013]. Saatavissa: <http://www.julkari.fi/handle/10024/102903>.

Social Farming. Social Services in Multifunctional Farms –esite [verkkójulkaisu]. A European Specific Support Action on Social Farming [viitattu 16.1.2014]. Saatavissa: http://sofar.unipi.it/index_file/brochure_en.pdf.

Spangar, T. 2000. *Ohjaajan ja asiakkaan kohtaaminen ”sisältä ulos”*. Teoksessa Onnismaa, J., Pasanen H. & Spangar T. (toim.) 2000. *Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2 – ohjauksen toimintakentät*. Porvoo. PS-kustannus.

Särkkä, S., Konttinen, L. & Sjöstedt, T. (toim.) 2013. *Luonnonlukutaito - luo liiketoimintaa vihreästä hyvinvoinnista*. Helsinki. Erweko. Sitra.

Talent Vectia 2013. *Luonnon hyvinvointivaikutusten taloudellinen merkitys* [verkkójulkaisu]. Luontoliiketoiminnan taloudellinen merkitys –hankkeen taustaraportti. Helsinki. Sitra [viitattu 29.10.2013]. Saatavissa: http://www.sitra.fi/julkaisut/muut/Luonnon_hyvinvointivaikutusten_taloudellinen_merkitys.pdf.

Tienari, J., Vaara, E. & Meriläinen, S. 2005. *Yhteisyyden rakentuminen haastattelussa*. Teoksessa Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (toim.) 2005. *Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere. Vastapaino.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. 5. uudistettu laitos. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vasara, P., Rouhiainen, J., Lehtinen, H., Saarentaus, A. & Salmenkivi, K. 2013. *Luonnon hyödyntämisen uudet tavat* [verkkójulkaisu]. Luonnosta hyvinvointiliiketoimintaa –hankkeen raportti. Helsinki. Sitra [viitattu 29.10.2013]. Saatavissa: http://www.sitra.fi/julkaisut/muut/Luonnon_hyodyntamisen_uudet_tavat.pdf.

Vehviläinen, S. 2001. *Ohjaus vuorovaikutuksena*. Helsinki. Gaudeamus Kirja.

Vänskä, K., Laitinen-Väänänen, S., Kettunen, T. & Mäkelä J. 2011 *Onnistuuko ohjaus? Sosiaali- ja terveysalan ohjaustyössä kehittyminen*. Helsinki. Edita Prima.

Yli-Viikari, A. *Green Care* [verkkójulkaisu]. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä YTR [viitattu 17.8.2013]. Saatavissa: http://www.maaseutupolitiikka.fi/teemaryhmat/hyvinvointipalvelut/green_care.

LIITTEET

- Liite 1: Haastattelun teemarunko ja apukysymykset.
- Liite 2: Tutkimuslupa.
- Liite 3: Taulukko 1. Alkuperäisilmauksien pelkistäminen.
- Liite 4: Taulukko 2. Pelkistettyjen ilmauksien nimeäminen alaluokiksi.
- Liite 5: Taulukko 3. Alaluokkien nimeäminen pääluokiksi.
- Liite 6: Taulukko 4. Aineiston luokittelussa muodostettu yhdistävä luokka.

HAASTATTELUN TEEMARUNKO JA APUKYSYMYKSET.

1. GREEN CARE –TOIMINTA VEHKAKODILLA

Luonnon aistiminen

- Miten luonto mielestänne vaikuttaa asukkaaseen?
- Mitä aisteja olette hyödyntäneet? Miten?

Green care –toiminta

- Mitä green care mielestäsi on? Peruselementit, rajaavat elementit?
- Millaisia menetelmiä käytätte?

Green care Vehkakodilla

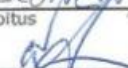
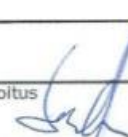
- Ohjaajan kokemus green care –toiminnasta? Motivaatio?
- Green care –toiminnan esteet? Miten esteet voi poistaa?
- Miten green care näkyy kehitysvammaisten asukkaiden arjessa Vehkakodilla?
- Green care –toiminnan tarve?
- Miten kehitysvammaiset asukkaat ovat mielestäsi kokeneet green care -toiminnan? Halukkuus osallistua?

HAASTATTELUN TEEMARUNKO JA APUKYSYMYKSET.

2. KEHITYSVAMMAISTEN OHJAAMINEN GREEN CARE -TOIMINNASSA

- Ohjaus?
- Kehitysvammaisen henkilön ohjaus? Tason vaikutus?
- Kehitysvammaisten ohjaaminen green care –toiminnassa?
- Ohjaajan arvot? Arvojen vaikutus green care –toiminnassa?
- Asukkaiden tunnetilojen vaikutus ohjaukseen green care -toiminnassa?
- Haasteet green care –toiminnan ohjaustilanteissa?
- Millaisissa green care –toiminnan tilanteissa saat onnistumisen kokemuksen?

TUTKIMUSLUPA.

	Oppilaitos tai muu yhteisö / tutkimusyksikkö	
Opinnäytetyön ohjaaja	Nimi	Sinikka Tuomikorpi
	Ammatti	Yliopettaja
	Toimipaikka ja osoite	Savonia AMK Sairaalamkatu 6-8 Kuopio
	Puhelin	044-785 64 05
	Sähköpostiosoite	sinikka.tuomikorpi@savonia
Toimeksiantaja	Toimeksiantaja	
	VEHKAKOTI AY / PALVELUKOTI VEHKAKOTI	
	Yhteystiedot	
	YRITTÄJÄ SEPPÖ JULKUNEN, 0400-125 720	
	SOSIAALITYÖNTEKIJÄ SELLA JULKUNEN, 044-5662300	
Päiväys ja allekirjoitus	Paikka ja päivämäärä	Allekirjoitus
	VEHKALAHTI 30.10.2013	
Päätös	Tutkimusluvan myöntäminen	
	☒ Tutkimuslupa myönnetään ☐ Tutkimuslupaa ei myönnetä	
	Myöntämisen ehdot / Perustelut myöntämättä jättämiselle	
	Myöntämisen ehdoksi on, että tutkimus suunnitetaan hoitoyksikön luonteen mukaisesti henkilöstövelvällisyyttä ja talousarvio- ja tilinpidin kunnioittavasti, ja että tutkimustulokset ei käytetä luvanmyöntäjän harkintaa.	
	Päätäjän nimi	
Päiväys ja allekirjoitus	Paikka ja päivämäärä	Allekirjoitus
	VEHKALAHTI 31.10.2013	

SEPPÖ JULKUNEN

 Liitteenä tutkimussuunnitelma

TAULUKKO 1. ALKUPERÄISILMAUKSIEN PELKISTÄMINEN.

ALKUPERÄISILMAUS	PELKISTETTY ILMAUS
<p>”...jotenkii niinku luulisin että antaa voimava- roja olla niinku ihan oikeesti oma itsensä että ei tarvi sillai, ne saa olla vapaasti ja voi olla että se rauhottaa...”</p>	Luonnon vaikutus.
<p>”Ja kuule päänsärkykii mennee kuule ohi ku lähetään ulos kävelemään, anna burana saattaa pyytää, mä sanon et lähetäämpäs ulos lenkille, että siellä tuota saadaan hengit- taa raitista ilmaa...”</p>	
<p>”Rauhottaa.” ”Minusta se on ainaki rauhottava sillä lailla, tolla lailla niinku esimerkiks jos niinku täältäkin sisältä katoo tonne ulospäin, että jos aurinko paistaa niin sillon on paljon ilosemmalla mie- lellä, tuntuu että asiakkaatkin ovat ja samoiten hoitajat. Ja sitten jos on vesisade niin sitten sillä lailla lannistaa.”</p>	
<p>”...sillä tavalla itestään, jos mennään tuolla lenkillä niin esimerkiksi on just näkö, että ka- toppa kun kärpässienet on noussu pystyyn tuolta maasta ja sitten on joskus haisteltu että kevät tuoksuu, että tältä tuoksuu kun alkaa maa sullaa...”</p>	Aistien käyttö.
<p>”...ihan kaikkia aisteja varmasti, että täällä pystyy sen tekemään, koska täällä ei oo semmosia muita ärsykeitä, että on ylimäärä- siä ääniä tai valoja.”</p>	
<p>”...linnun laulua saa kuunnella tuolla kun kä- velee, että mikä lintu nyt on, mikä lintu nyt laulaa tuolla lailla, sitten arvuutellaan.”</p>	
<p>”...kyllä me niinku tuoksutellaan että mitenkä tuota mikkiin kasvi niinku voi tuoksua eri taval- la, kukat tuoksuu eri lailla, ruusun tuoksua...”</p>	
<p>”...näkö, haju, miltä joku näyttää, haisee, tuoksuu, tuntuu.”</p>	
<p>”Että onhan se ku mennee ulos nii sitähän joutuu periaatteessa kaikilla aisteillaan...”</p>	
<p>”Ja hyöhän aistii todella samalla tavallat, voi sannoo ehkä herkeminkii ku normaali ihmi- nen, et joku aisti on kehittyny ihan toisella tavalla.”</p>	
<p>”...ei ehkä sillä tavalla niinkun suunnitellusti tai ohjatusti, mutta ne (aistit) tullee sieltä luonnos- taan, se on siinä toiminnassa aina.”</p>	
<p>”... kun on nämä omat maailmansa monella- kin, että tahtoo viedä mukanaan, niin sitte me yritetään palauttaa ja katotaan mikä vuoden- aika, mitä tapahtuu pihalla ja luonnossa...”</p>	

TAULUKKO 1. ALKUPERÄISILMAUKSIEN PELKISTÄMINEN.

ALKUPERÄISILMAUS	PELKISTETTY ILMAUS
<p>”...se on niinku arkielämää maaseudulla, haja-asutusalueella, luonto väkisinkin tulee niinku koko ajan, se tulee ovista ja ikkunoista.”</p>	<p>Green care –toiminta, peruselementit ja rajaavat elementit.</p>
<p>”No kyllä se on niinku hyvin semmosta joko siis se on sitä luontoa ja sitä semmosta luonnon läheisyyttä ja se on niinku tietysti ihan mitä se on fyysisesti mutta se on myöskin semmosta niinku henkistä luontoa, sitä että kuuntelee itseään ja kuuntelee muita...”</p>	
<p>”...luonto hoitaa.”</p>	
<p>”No oikeestaan luonto. Vihreä metsä. Suomalainen perus metsä. Havumetsä.”</p>	
<p>”Että semmosta vuorovaikutusta luonnon kanssa, et ihan missä tahansa, vuorovaikutusta.</p>	
<p>”Ohjaajat tuo omia kissojaan, koiriaan aina välillä näyttille.”</p>	<p>Green care –toiminnan menetelmät.</p>
<p>”...oltiin tuolla mettässä niin me puita halattiin, että sellastaki oli...”</p>	
<p>”...oliko se syyslomalla että kerättiin luonnosta just näitä käpyjä ja lehtiä ja sitten tuota oli semmonen tuossa huvimajassa että käytiin semmosta ohjausta ja opiskelua että mitä ne on ja minkä puun...”</p>	
<p>”Ainahan täällä on kukat pöyvällä.”</p>	
<p>”Että niitä on jus niitä linnun lauluja kuunneltu ja muuta semmosta...”</p>	
<p>”...ku on näitä marjapensaita ja kasvimaita ja muita, että ne on siis hyviä tavallaan terapiavälineitäki sillee, että ne pystyy keskittymään johonkii konkreettiseen, ei pelkästään niihin oman pään sisäsiin asioihin.”</p>	
<p>”Joku asukas on kastellukkii tuolla kasvimaata ja kukkiakii, mutta sitte ku se männöö liiallisuuksiin se kukan kastelu nii suap kielteekii...”</p>	
<p>”No meillä on, itellä on elläimiä joita tuuaan tänne.”</p>	
<p>”...siinä oli tosiaan, en nyt muista, mutta ihan usseita lampaita kesäaikana ja sit saivat asukkaat käydä niin tuota niitä syöttelemässä...”</p>	
<p>”Syksyn lehtiä ja tämmösiä kerätään ja sitten ku lenkillä ollaan niin sieltä jo kerätään ja sitten tota taidepiirissä niitä tehdään, että maalaataan.”</p>	

TAULUKKO 1. ALKUPERÄISILMAUKSIEN PELKISTÄMINEN.

ALKUPERÄISILMAUS	PELKISTETTY ILMAUS
<p>”...mehän kuulutaan tähän luontoon ja ollaan osa sitä ja sen kanssa toimiminen ja tekeminen on just sitä että että voidaan hyvin ja pysytään voimaan hyvin...”</p>	<p>Ohjaajien green care –toiminnan kokemus ja motivaatio.</p>
<p>”No tuota minä ainakii oon kokenu sen (green care –toiminnan) miellyttävänä itekkii luontoihmisenä.”</p>	
<p>”Niin no aika vaikuttaa tietysti mut et jos on mahollista ja jos on aikaa nii kyllähän sitä on motivaatiota siihen että mielellään lähtee vieämään ulos.”</p>	
<p>”...tuntuu hyvältä sitten kun tietää ja näkkee sen että se asukas on hirmu innoissaan ja oikeen puhuu sitä että minä ja minä ja oikeen pukkee sen sanoiks että minä tein sitä ja kävin siellä ja semmosia hyviä juttuja.”</p>	
<p>”Kyllä se (motivaatio) varmaankii niiku asukkaistaki ja sitten niiku siitä itestäänki että ainakii musta tuntuu sillä lailla.”</p>	
<p>”...jos kaikki ei mene putkeen nii sitte ei lähe kyllä kukkaan uloskaan.”</p>	<p>Green care –toiminnan esteet.</p>
<p>”Nii ajan puute, aika tulee vastaan, että tietyt rytmit meilläkii on ja sitte asukkaiden kunto pittää ottaa huomioon aina että tosissaan viimistä puetaan nii ensimmäiset sisälle tulloo kahville! Et se ei tapahu ihan niinku Römposössä aina kaikki.”</p>	
<p>”Kyllä sitä soveltamistakii varmasti on, että sitte voi vaikka esimerkiksi jos jotain askartelua on nii sitte niitä luonnon elementtejä käydä...”</p>	
<p>”...täytyy olla ilmoista kiinni, että täytyy olla niin kova ilma ettei pääse.”</p>	
<p>”Joku tämmönen erikoistappaus jos ei pääse lähtemään.”</p>	
<p>”No siis ainahan sit voi muuttaa että jos on suunnitelma ja sitte tulee jotakii tämmöstä että ei oookaan resursseja niin sithän sen voi tehdä pienemmässä mittakaavassa, että eihän se, et mun mielestä ei mitään oo, että nehän on tietysti omassa päässä ne esteet mutta mutta ei semmosia, mie en oo ainakaan niinku nähny, että ei oo.”</p>	

TAULUKKO 1. ALKUPERÄISILMAUKSIEN PELKISTÄMINEN.

ALKUPERÄISILMAUS	PELKISTETTY ILMAUS
”...aina on kukkia tai jottai oksia.”	Green caren näkyminen arjessa.
”No usseemman kerran viikkoonhan myö käyvvään ulkona ainakii jollakii kokkoonpanol-la...”	
”Minusta se on niinku niin helppo toteuttaa täällä kun asutaan täällä maalla, ja on tämän omakotitalo tavallaan jossa voi niinku pihalle mennä, että niinku se ei niinku mitenkään, se on niinku siis tosiaan arkipäivää...”	
”Ne on, tai siis se luonto on niin lähellä, niin sen huomaa niin selkeesti, että jos aatellaan et ois jossain kaupungissa niin täällä sen huomaa paljon enemmän.”	
”Kyllähän se semmosta peruskuntoo ja virkeyttä tavallaan.”	Green care –toiminnan tarve.
”...onhan näitä psykosomaattisia oireita mitkä niiku johtuu mielenterveydestä mutta reagoi niihin fyysisesti, että on niitä ihan olemassa.”	
”...fyysinen ja psyykinen ihan käsikäessä ne kulkee.”	
”Varmaan masentus kai sitä ihan totaalises-ti...”	
”Hyvinvointiin ihan.”	
”Eiköhän se sitten kumminkii rikastuta sitä päivääki, tuo vähän monipuolisuutta siihen, että ois tehny muutakii ku syöny ja nukkunu sen päivän.”	
”No ylimääräsiä raivareita ehkä tulis ja kiukku-kohtauksia tämmösiä, riitoja ehkä enemmän niinku tulis asukkaitten kesken, sitten tämmöstä pahansuopasuutta ja tämmöstä tulis.”	
”Minusta niillä on vähän mieli virkeempi tuolla ulkona.”	
”...ihan siis jos lähtee siitä että ei ois mittään kehitysvammaakaan eikä mittää mielenterveysongelmia, nii onhan se ulkoilu jokkaiselle tärkeätä.”	

TAULUKKO 1. ALKUPERÄISILMAUKSIEN PELKISTÄMINEN.

ALKUPERÄISILMAUS	PELKISTETTY ILMAUS
<p>"No kyllä se itsetunto monilla nousee ihan siitäkii, että se on niinku ihan selvästi huomattavissa, että se pää niinku nousee, että ei oo semmosta niinku eikä niinku toisten avustettavana ja näin, käyttää omia jalakojaan ja näkkee ja aistii."</p>	<p>Asukkaiden kokemukset ja halukkuus osallistua.</p>
<p>"Ja retket on yhet, että millonka me lähetään retkelle..."</p>	
<p>"No esmes ukkosta pelätään."</p>	
<p>"Tai liukasta. Entä jos kaatuu, entä jos on nii liukasta että kaatuu."</p>	
<p>"Niin ja sen huomaa siitä, että kun ne saa tuonne ulos, että ne nauttii, että ei meinaa saaha sitten sisälle, että just semmonen elikkä oma prosessisa tämä ulos meno ja sisälle tulo."</p>	
<p>"...monihan siis nauttii loppuusa, että meillähän on siis osalla porukkaa hirveen vastahakosta ulos lähteminen..."</p>	
<p>"Kahteleevat ja huomioivat kaikkee ja jutellaan kaikesta mitä nähhään."</p>	
<p>"...se on niinku, kyllä se ulkona huomioi kaikkee asioita ja juttellee, ja ja jotkut jotka ei sitten puhu niin nekkiin on jotenkii hymy naamalla ja semmosia ilosempia niinku ja kaikkee näyttelee kaikkee juttuja ja nii."</p>	
<p>"Makkaran paisto ja lettujen paisto, ne on! Millonka männään pihalle, paistetaanko makkaraa?"</p>	
<p>"Taitaa melkein päivittäin käyvä, että voisni lähtee ulos."</p>	
<p>"Juodaanks me päiväkahvit ulkona, syödäänks me ulkona, jossakin vaiheessa oli että tuota ihan lounassii oli tuota ulkona, muutamat ketkä haluu kesäaikaan että me halutaan syödä ulkona..."</p>	
<p>"Muistoja, hajuja, hajutunteita, tulee mieleen varmaan nuoruus usseemmallekii, mitä on tehty."</p>	
<p>"Nii ja oovat hyvin niinku että menneevät taputtelemmaan ja paijjoomaan ja puhetta riittää sitten että ku sinä eilen käytit koiroo ja mitä sille kuuluu ja missä se on ja tälleen, niinku tuopi muistoja että on ollu heilläkii jossakii jotaki eläintä."</p>	
<p>"...saunavasta, tulee juhannus mieleen, tai koivut ku kukkii, alakaa kevväällä luonto, nii tulee se heijän nuoruus."</p>	

TAULUKKO 1. ALKUPERÄISILMAUKSIEN PELKISTÄMINEN.

ALKUPERÄISILMAUS	PELKISTETTY ILMAUS
"Kannustajana tai tien näyttäjänä."	Ohjaus.
"...kannustamista ja käskyttämistä välillä, tukemista, arvostamista, tasapuolisuutta, tasavertaisuutta, se on vähän kaikkee, riippuu aina tilanteen mukkaan että mikä, mikä niinku halliitoo sitä tilannetta."	
"Onhan se tavallaan tiedon jakamista asukkaalle, oman tiedon jakamista ja oman taidon ylläpitämistä ja semmosta niinku antamista toiselle."	
"...ennen ku oppii tuntemaan sen ihmisen ja sen tavat nii sit vasta tietää mitenkä sitä voi ohjata oikeella tavalla."	Kehitysvammaisten ohjaus, kehitysvammaisuuden tason vaikutus.
"Yksinkertaset selkeet ohjeet."	
"...täälläkii on monta semmosta henkilöä että toinen tarvii hirmu napakan, toisia taas pittää niinku hellästi ja suostutella, ja että jos mieltii vaikka että väärällä tavalla mennee ohjaamaan nii siitä saattaa tulla isompi sotku."	
"Tai sitte ei saa mitenkää mukkaan mihinkään jos väärällä tavalla mennee."	
"Täällä ainakii se yksilöllisyys korostuu minun mielestä niinku että ei oo kyllä kahta samantyyppistä."	
"Mut jollain tavalla semmonen napakka, että ossaa sanoa tarvittaessa. Silleen että ei niinku missään tilanteessa sais hermostus eikä huutaa vaikka tulis nyrkkiä tai haistatteluja tai mitä tahhaan, nii ei niinku ite saa sitte, pitää pysyä tyynenä tilanteessa ku tilanteessa."	
"No kyllä se minusta vaikuttaa ainakii nii että jos on lievästi kehitysvammanen nii sinä voit sille monimutkasempia ohjeita antoo ja monilla eri sanoilla, mut jos on tämmönen vaikeasti nii sinä suurin piirtein piirret ja sanot yhdellä sanalla sen ohjauksen..."	
"...pittää ottaa huomioon se ymmärtämisen taso, pittää ottaa ihan vaikka käestä kiinni ja näyttää..."	
"...yksinkertastoo aina niitä asioita sitte mitä hankalampi on kehityksen aste."	
"Ja mmm tietysti riippuu siitä fyysisestä puolesta että meilläkii on melko paljo apua tarvitsevia, siinäki että ottaa huomioon fyysiset rajoitteet, että minnekä, mistä maastosta voi kulkea ja minne mennä."	

TAULUKKO 1. ALKUPERÄISILMAUKSIEN PELKISTÄMINEN.

ALKUPERÄISILMAUS	PELKISTETTY ILMAUS
<p>"No ehkä enemmän kannustaa niinku ja tutki- maan, haistelemaan, ei välttämättä ohjata mutta enemmän asukkaan ehoilla sitä luon- too, luontoo niinku, keskustella siitä."</p>	<p>Kehitysvammaisten ohjaaminen green care –toiminnassa.</p>
<p>"...pitää olla aikuinen siinä, vähän niinku las- ten kanssa..."</p>	
<p>"Ainaki se kiireettömyys, sieltä pois, että, että rauhotutaan ja aistitaan siellä."</p>	
<p>"Eikä välttämättä varmaan mitään valmista semmosta kaavaa vaan että antas vaan niinku oikeesti niinku kaikkien niinku kokea ja tuntea se miten kukaki sen tekee, et ei niinku miten- kää ohjata erityisesti sitä, tietysti siinä on sel- laset turvallisuuskysymykset ja semmoset on tärkeet..."</p>	
<p>"...ei niinku jotenkii pyri laittamaan jotakii et tällä tavalla tehä se ja kokea, se on jokaisen henkilökohtainen semmonen asia ja jokainen varmaan kokee sen omalla tavallaan sen tilan- teen."</p>	
<p>"...toiset on innokkaampia viemään ulos kuin toiset."</p>	<p>Ohjaajan arvot.</p>
<p>"Sehän on normaalia. Ja niin pittää ollakii. ... Ja se ei oo musta mikään ongelma, että siitä tulee niinku se hyvä tasapaino, että kaikki on niinku vuorollaan hyviä jossain."</p>	
<p>"Eihän kaikki nyt pie, eikä voikkaan pittää sa- moista asioista. Ihan hyvä että on sitten niitäkii jotka on siihen innostuneita ja sitten jotkut muut on johonkii toiseen."</p>	
<p>"...se on aina pikkunen ehkä enempi vaivaa voi olla, et sitte joku ehkä toinen jää tekemättä joku asia, toinen arvostaa että täytyy tehdä jotain toisia asioita ja toinen arvostaa että mennään sinne vaikka lenkille ja ja vaikka sataa vettä..."</p>	
<p>"Vaikuttaa varmaan ainaki siihen innokkuu- teen että mitenkä lähetään ulos ja mmm ja mitä siellä tehään ja mitenkä kauan ollaan."</p>	
<p>"...ei niihin hirveesti, et jos ne haluaa jotakii nii ne tekee, mulla on niinku tällanen käsitys monta kertaa, et ei siihen välttämättä kyllä."</p>	
<p>"...kyllä nää varmaan vaistoo jos siinä ei oo oikein ite mukana eikä lähe sitten hyökään, lähe siihen mukkaan niin innokkaasti."</p>	

TAULUKKO 1. ALKUPERÄISILMAUKSIEN PELKISTÄMINEN.

ALKUPERÄISILMAUS	PELKISTETTY ILMAUS
<p>”...pahantuulinen nii annetaan hänelle ommaa aikaa, että ei männä härkkimään siihen sitte...”</p>	Asukkaiden tunnetilojen vaikutus.
<p>”...jos on semmonen aktiivisempi niin totta kai kannustetaan että osallistukkee, tyyliin että tuoksuttele, haistattele, mitä nyt sitten ulukona tehään...”</p>	
<p>”...jos on tämmönen huonompi nii ehkä sitte annettaiskii se oma tila ja sanotaan muillekii että anna toisen olla rauhassa.”</p>	
<p>”...eihän meidän asukkaat hirveen pitkäkestoosiin tämmösiin intensiivisiin istuntoihin niin ei, ei pysty.”</p>	Ohjaustilanteiden haasteet.
<p>”Aika harvoin on kukkaan ruvennu tuolla ulkona itse asiassa riehummaan.”</p>	
<p>”Mut ainahan se täytyy huomioida, et sitte tavallaan jos on vaikka kaks siinä nii toinen on niinku sisällä koska kaikki ei kuitenkaa välttämättä lähe ja toinen on ulkona, niihän se on ja sitte toimii.”</p>	
<p>”Kyllä ne (haastavat käyttäytymiset) sisällä tapahtuu, neljän seinän sisällä.”</p>	
<p>”Tai ainakii se luonne muuttuu, ulkoilun luonne, että se ei oo enää semmosta.”</p>	
<p>”Niin ja joku levottomampikii, huomaa että hetkeksi pysähtyy ja on ihan oikeesti mukana ja jaksaa vähän seurata.”</p>	Ohjaajien onnistumisen kokemukset green care ohjaustilanteissa.
<p>”Ja on sitten ne kiinnostunu ohjaajan antamista jutuista eikä vaan oo ne oman päään sisäset, koko ajan työntyy sieltä pakkoajatukset ja tuommoset.”</p>	
<p>”...asukas sitte tosiaan niinku muistaa jonku tämmösen asian tai näin, että jostakii tulee vaikka tuntuu että muuten on niinku siinä omassa maailmassaan ja sit joku tämmönen joku perhonen lentää nii se saakin ne ajatukset pois siitä jostakin tilanteesta, et tämmöset on niinku, vaikka eihän se oo niinku minusta kiinni eikä mun, vaan siitä että ylipäättänsä et ollaan sen luonnon kanssa tekemisissä.”</p>	
<p>”...ku saa omalla puheella, toiminnalla, estettyä aivan ilmiselvän räjähdysksen, niin sillon niinku voi hykerrellä vähän ommaan hihhaansa että ei, ei jysähtäny, että pysty tällesä.”</p>	

TAULUKKO 2. PELKISTETTYJEN ILMAUKSIEN NIMEÄMINEN ALALUOKAKSI.

PELKISTETTY ILMAUS	ALALUOKKA
Luonnon vaikutus.	Green care-toiminta.
Aistien käyttö.	
Green care –toiminta, peruselementit ja rajaavat elementit.	
Green care –toiminnan menetelmät.	
Ohjaajien green care –toiminnan kokemus ja motivaatio.	
Green care –toiminnan esteet.	
Green care –toiminnan tarve.	Kehitysvammaisten asukkaiden green care-toiminnan tarve ja kokemukset.
Asukkaiden kokemukset ja halukkuus osallistua	
Ohjaus.	Ohjaustyö.
Ohjaajan arvot.	
Asukkaiden tunnetilojen vaikutus.	
Ohjaustilanteiden haasteet.	
Ohjaajien onnistumisen kokemukset green care ohjaustilanteissa.	
Kehitysvammaisten ohjaus, kehitysvammaisuuden tason vaikutus.	Kehitysvammaisten asukkaiden ohjauksen tarve green care –toiminnassa.
Kehitysvammaisten ohjaaminen green care –toiminnassa.	

TAULUKKO 3. ALALUOKKIEN NIMEÄMINEN PÄÄLUOKIKSI.

ALALUOKKA	PÄÄLUOKKA
Green care-toiminta.	Kehitysvammaisten asukkaiden green care –toiminta.
Kehitysvammaisten asukkaiden green care-toiminnan tarve ja kokemukset.	
Ohjaustyö.	Kehitysvammaisten asukkaiden ohjaaminen green care -toiminnassa
Kehitysvammaisten asukkaiden ohjauksen tarve green care –toiminnassa.	

TAULUKKO 4. AINEISTON LUOKITTELUSSA MUODOSTETTU YHDISTÄVÄ LUOKKA.

PÄÄLUOKKA	YHDISTÄVÄ LUOKKA
Kehitysvammaisten asukkaiden green care –toiminta.	Vehkakodin kehitysvammaisten asukkaiden ohjaajien kokemukset green care – toiminnasta ja käsitykset ohjaustilanteen on- nistumisesta green care –toiminnassa.
Kehitysvammaisten asukkaiden ohjaaminen green care -toiminnassa	

www.savonia.fi

